

12. “ต้นแบบเมืองแห่งการท่องเที่ยวระดับโลก : Unique art of the community”

โดย...นักศึกษาฝึกงานสำนักงานเขตพระนคร

INTERNSHIP IN BMA

PHRA NAKHON DISTRICT OFFICE

“Unique art of the community”

บทที่ 1 : บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

เหตุผลและความสำคัญ

เขตพระนครเป็นพื้นที่ฝั่งพระนคร คือพื้นที่ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยาที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร อีกทั้งเป็น 1 ใน 50 เขตการปกครองของกรุงเทพมหานคร และมีความสำคัญถือเป็นเขตแหล่ง เศรษฐกิจ เมืองท่องเที่ยวระดับโลก พร้อมเป็นแหล่งท่องเที่ยวในเชิงประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีอันงดงามและทรงคุณค่า รวมไปถึงการเป็นมหานครแห่งความหลากหลายสำหรับทุกคน ทั้งทางศาสนาและความเป็นพหุทางวัฒนธรรมเชื้อชาติของไทย จีน และนานาชาติ

จึงส่งผลให้เขตพระนคร มีการพัฒนาสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นในอนาคตจะต้องสอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติในฐานะที่เขตพระนครเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานคร ดังคำขวัญที่ว่า “กรุงรัตนโกสินทร์ วัด รัชดาภิเษก ศูนย์กลางสนามหลวง กระทรวง ศาล ป้อมประตู คู คลอง ของโบราณ แหล่งสถาบันการศึกษา ประชาธิปไตย รวมดวงใจไทยทั้งประเทศ เขตพระนคร”พร้อมทั้งศักยภาพทางด้าน ภูมิศาสตร์ โครงสร้างพื้นฐาน และการคมนาคมตลอดจนสถาบันหลักทางสังคม (Social institution's) เช่น มหาวิทยาลัย โรงเรียน ผู้นำชุมชน นักปราชญ์ชุมชน ประชาชน ภาคธุรกิจและภาคประชาสังคม

อย่างไรก็ตาม กระแสการพัฒนาและความเป็นเมืองสมัยใหม่ในปัจจุบัน ได้ขับเคลื่อนเข้าสู่เขตพระนคร โดยมีปัจจัยการขับเคลื่อนผ่านการพัฒนา เศรษฐกิจการเจริญเติบโตของธุรกิจท่องเที่ยวและบริการ ตลอดจนการเปิดใช้ระบบขนส่งมวลชน การเรื่องพัฒนาภาคอสังหาริมทรัพย์บนที่ริมน้ำ ที่ส่งผลให้เกิดการพัฒนาพื้นที่เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์สูงสุด โดยมีการบูรณาการแผนงานและงบประมาณในการบำรุงรักษาและพัฒนาคลองสายสำคัญในกรุงเทพมหานคร โดยวางแนวทางพัฒนาแบบบูรณาการแม่แบบที่น่าสนใจคือ “คลองโอ่งอ่าง” พื้นที่เขตพระนคร โดยมุ่งเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นหลัก เพื่อส่งเสริมให้เกิดสภาพเศรษฐกิจที่หมุนเวียนและเป็นการสร้างอาชีพสร้างรายได้เพิ่มเติมให้แก่ประชาชนในอนาคต ซึ่งการพัฒนา

การพัฒนาโครงการคลองโอ่งอ่างย่อมส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและอัตลักษณ์กว่า 200 ปีอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทว่าโจทย์สำคัญของการจัดการครั้งนี้ มิใช่ การปฏิเสศ กระแสพัฒนาเหล่านี้ แต่ความท้าทายคือ การรองรับและรักษาความเป็นเมืองในเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท่ามกลางกระแสพัฒนาที่จะเกิดขึ้นจากการปรับโฉมภูมิทัศน์ “คลองโอ่งอ่าง” ให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็น “แลนด์มาร์คร่วมสมัย” ที่จะมีการนำศักยภาพของพื้นที่และกระแสการท่องเที่ยวในระดับโลกมาใช้ประโยชน์ควบคู่ไปกับการพัฒนา และวัฒนธรรมของคนในพื้นที่คลองโอ่งอ่าง เพื่อการสร้างจุดสำคัญของกรุงเทพมหานคร ที่จะเป็จุดเชื่อมโยง ตามสโลแกนที่ว่า “เชื่อมรัตนโกสินทร์จากอดีต

สู่ปัจจุบัน” เพื่อการพัฒนาเขตพระนครไปสู่ความเจริญทางสังคม เศรษฐกิจ พาณิชยกรรม เทคโนโลยี และความเป็นเมืองสมัยใหม่ ได้อย่างสร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพ

ด้วยสาเหตุดังกล่าว จึงเป็นปัจจัยและเหตุผลสำคัญที่ส่งผลให้ทางกลุ่มมีความสนใจศึกษาพื้นที่เขตพระนคร อย่างหลากหลายมิติ เพื่อนำเสนอแม่แบบการวางและกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองในการอนุรักษ์การเป็นพื้นที่เชิงประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมเดิม และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ควบคู่ไปกับการพัฒนาพื้นที่เพื่อเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ เอกชน และภาคประชาสังคม ในการมีความพร้อมและศักยภาพทรัพยากรในการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนและการพัฒนาของประเทศท่ามกลางความเป็นพลวัตทางบริบทและสภาพการณ์ที่แปรเปลี่ยนไป ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนที่จะใช้พื้นที่ “คลองโอ่งอ่าง” เป็นภูมิศาสตร์ในการนำแม่แบบนี้ไปดำเนินการและที่สำคัญนั้นเป็นเสนอโครงการภายใต้การตอบดำเนินการนำเสนอของ

1.ตามแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ 20 ปี ระยะที่ 2 (พ.ศ.2561 – 2565)

ด้านที่ 6 มหานครแห่งเศรษฐกิจและการเรียนรู้ มิติที่ 6.2 เมืองแห่งนักท่องเที่ยวระดับโลก

2.แผนปฏิบัติการประจำปี สำนักงานเขตพระนคร

มหานครน่าอยู่ยั่งยืน (Sustainable Metropolis) ที่มุ่งพัฒนาเพื่อให้ประชาชนมีสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีและส่งเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันควบคู่ไปกับการสร้างบริการสาธารณะที่มีคุณภาพดีเลิศ และทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมและเท่าเทียมภายใต้วิสัยทัศน์ในปี 2560 : เป็นนครแห่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ และ

พันธกิจและวัตถุประสงค์ในสวน:ฟื้นฟูและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อมบนพื้นฐานของความน่าอยู่อย่างยั่งยืน และพัฒนาการบริหารจัดการด้านการศึกษา การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ อนุรักษ์สืบสานศิลปะ วัฒนธรรม และประเพณี วิถีชีวิตดั้งเดิมชาวพระนคร ซึ่งจะเป็นการดำเนินโครงการที่ตรงกับเป้าหมายหลักในส่วน

- ฟื้นฟูและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวพระนคร
- พัฒนาเศรษฐกิจระดับชุมชนการใช้ชีวิตอย่างพอเพียงสำหรับประชาชนชาวพระนคร และการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างรู้คุณค่าและประหยัด
- พัฒนาสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน รวมทั้งปลูกฝัง ส่งเสริมความเป็นพลเมืองและมีจิตสาธารณะ
- เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารราชการตามหลักธรรมาภิบาล โดยมุ่งเน้นความรับผิดชอบต่อประโยชน์สาธารณะ ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และการสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างเขตพระนครและองค์กรภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ เอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชน รวมทั้งให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง

โครงการนี้จะตอบโจทย์ตัวชีวิต

- อัตราส่วนของการเติบโตของเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของเขตพระนครเพิ่มขึ้น
- สัดส่วนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเขตพระนครเพิ่มขึ้น
- ศิลปะ วัฒนธรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุและแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับการอนุรักษ์และการพัฒนาเพิ่มขึ้น
- นวัตกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของเขตพระนครเพิ่มขึ้น
- ระดับความสำเร็จและการเรียนรู้และการพัฒนาของเขตพระนครมีมากขึ้น

ข้อมูลพื้นที่ : ข้อมูลเขตพระนคร

เขตพระนคร เป็นเขตชั้นในเขตหนึ่งของกรุงเทพมหานคร ที่มีความสำคัญทั้งในด้านเศรษฐกิจและการปกครอง นอกจากนี้ยังเป็นที่ตั้งโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัฒนธรรมที่สำคัญของชาติที่สร้างอย่างประณีต บรรจง บ่งบอกเอกลักษณ์ ศิลปะของชาติไทยเป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งเป็นศูนย์กลางของการศึกษา การค้า เศรษฐกิจ ฯลฯ แต่อย่างไรก็ตามความเจริญเติบโตต่างๆ ตามมา เช่น ปัญหาการจราจร ปัญหาน้ำเน่าเสีย ปัญหาทางเท้าชำรุด แม้กระทั่งปัญหาการล้นไหลของแรงงานอพยพจากถิ่นต่างๆ เหล่านี้ล้วนมีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของประชาชนเป็นอย่างมาก

ที่ตั้งและอาณาเขต

- ตั้งอยู่บนเกาะรัตนโกสินทร์ ซึ่งเป็นบริเวณตะวันตกสุดของฝั่งพระนคร มีอาณาบริเวณติดต่อกับเขตข้างเคียง ดังนี้
- ทิศเหนือ ติดต่อกับเขตดุสิต มีคลองผดุงกรุงเกษมเป็นเส้นแบ่งเขต
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับเขตป้อมปราบศัตรูพ่ายและเขตสัมพันธวงศ์มีถนนราชดำเนินนอกและคลองรอบกรุง (คลองโอรังอ่าง) เป็นเส้นแบ่งเขต
- ทิศใต้ ติดต่อกับเขตคลองสานและเขตธนบุรี มีแนวกึ่งกลางแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นเส้นแบ่งเขต
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับเขตบางกอกใหญ่ เขตบางกอกน้อย และเขตบางพลัด มีแนวกึ่งกลางแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นเส้นแบ่งเขต

ประวัติศาสตร์

เขตพระนคร เดิมมีฐานะเป็น **อำเภอชนะสงคราม** ขึ้นกับกรมนครบาล มีที่ว่าการอำเภอตั้งอยู่ที่ถนนจักรพงษ์ ติดกับวัดชนะสงครามด้านเหนือ

ในวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2458 ได้มีประกาศยกเลิกอำเภอชั้นในแต่เดิมและตั้งอำเภอชั้นในขึ้นใหม่ 25 อำเภอ ได้แก่ อำเภอพระราชวัง อำเภอชนะสงคราม อำเภอสำราญราษฎร์ อำเภอพาหุรัด อำเภอจักรวรรดิ อำเภอสัมพันธวงศ์ อำเภอสามแยก อำเภอป้อมปราบศัตรูพ่ายอำเภอสามยอด อำเภอนางเลิ้ง อำเภอบางขุนพรหม อำเภอสามเสน อำเภอดุสิต อำเภอพญาไท อำเภอประแจจีน อำเภอประ

ทิววันอำเภอบางรัก อำเภอสาทร อำเภอบ้านทวาย อำเภอบางพลัด อำเภออมรินทร์ อำเภอหงสาวดี อำเภอราชคฤห์ อำเภอปทุมธานีและอำเภอบุคคโล

ต่อมาในวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2471 รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการรวมพื้นที่อำเภอพาหุรัด อำเภอสำราญราษฎร์ อำเภอพระราชวัง และอำเภอชนะสงครามเป็นอำเภอเดียวกัน เรียกว่า **อำเภอพระนคร** ตามประกาศยุบรวมอำเภอและกิ่งอำเภอในจังหวัดพระนครและธนบุรี (ภายหลังได้ยุบอำเภอสามยอดและอำเภอบางขุนพรหมเข้ามารวมด้วย) และในปี พ.ศ. 2515 ได้มีประกาศคณะปฏิวัติจัดระเบียบการปกครองในเขตนครหลวงใหม่ อำเภอพระนครจึงได้รับการเปลี่ยนแปลงฐานะเป็น **เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร**

การแบ่งเขตการปกครอง

เขตพระนครแบ่งเขตการปกครองย่อยออกเป็น 12 แขวง (khwaeng) ได้แก่

อักษรไทย	อักษรโรมัน	พื้นที่ (ตร.กม.)	จำนวนประชากร (พฤษภาคม2560)	จำนวนบ้าน (พฤษภาคม2560)	ความหนาแน่นประชากร (พฤษภาคม 2560)
พระบรมมหาราชวัง	Phra Borom Maha Ratchawang	1.647	4,029	1,245	2,446.26
วังบูรพาภิรมย์	Wang Burapha Phirom	0.720	11,549	5,360	16,040.28
วัดราชบพิธ	Wat Ratchabophit	0.220	3,372	984	15,327.27
สำราญราษฎร์	Samran Rat	0.230	3,365	1,139	14,630.43
ศาลเจ้าพ่อเสือ	San Chao Pho Suea	0.144	3,281	998	22,784.72
เสาชิงช้า	Sao Chingcha	0.153	2,338	704	15,281.04
บวรนิเวศ	Bowon Niwet	0.496	4,980	1,614	10,040.32
ตลาดยอด	Talat Yot	0.193	2,539	1,212	13,155.44
ชนะสงคราม	Chana Songkhram	0.339	2,002	827	5,905.60

บ้านพานถม	Ban Phan Thom	0.414	6,867	2,033	16,586.95
บางขุนพรหม	Bang Khun Phrom	0.458	4,654	2,107	10,161.57
วัดสามพระยา	Wat Sam Phraya	0.522	2,970	971	5,689.66
ทั้งหมด		5.536	51,946	19,194	9,383.30

สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

สภาพทางเศรษฐกิจ สภาพทางเศรษฐกิจในเขตพระนครมีย่านการค้าที่สำคัญหลายแห่ง ซึ่งเป็นย่านการค้าที่เคยรุ่งเรืองมาก่อนตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เช่น ตลาดน้ำท่าเตียน ตลาดปากคลองตลาด ซึ่งเป็นตลาดสดในรูปของตลาดน้ำที่กระจายตัวตามแม่น้ำลำคลองต่าง ๆ และตลาดแหล่งผลิตสินค้าซึ่งเป็นชุมชนช่างฝีมือ ได้แก่ บ้านพานถม บ้านบาตร บ้านหม้อ เป็นต้น ซึ่งก็ยังคงอยู่จนถึงปัจจุบัน โดยเป็นย่านจำหน่ายสินค้าเฉพาะอย่างเช่นเดียวกับในอดีตสืบมา แต่เนื่องจากในสมัยปัจจุบันมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่รวดเร็วเกินกว่าพื้นที่เดิมจะรองรับได้ ประกอบกับความไม่เอื้ออำนวยในระบบการใช้ที่ดิน และขาดสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่สำคัญ ได้แก่ ขาดที่จอดรถ ถนนคับแคบก่อให้เกิดปัญหาการจราจรติดขัด รวมทั้งเมืองได้มีการขยายตัวออกไปสู่พื้นที่รอบนอก ทำให้ย่านการค้าของเมืองได้ย้ายไปอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครรอบนอกด้วย เช่น ย่านประตูน้ำ ปทุมวัน สีลม เป็นต้น ดังนั้น ย่านการค้าบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์จึงลดบทบาทลงไประยะหนึ่ง อย่างไรก็ตามจากการเกิดย่านการค้าใหม่รอบนอกได้กระตุ้นให้ย่านการค้าเดิมเริ่มปรับตัว โดยการรื้ออาคารพาณิชย์เก่าเพื่อสร้างศูนย์การค้าใหม่แทนที่ เช่น ห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลวังบูรพา ห้างเมอร์รี่คิงส์ และดิโอลด์สยาม เป็นต้น

ย่านธุรกิจการค้าและอุตสาหกรรมที่สำคัญ ๆ ในเขตพระนคร มีการรวมตัวของธุรกิจประเภทเดียวกัน แบ่งแยกเป็นย่านได้อย่างชัดเจน ดังนี้

- ย่านวังบูรพาและพาหุรัด เป็นศูนย์รวมสินค้าระดับประเทศหลายประเภท คือ ย่านหนังสือ ย่านฟิล์มภาพยนตร์ ย่านเสื้อผ้า เครื่องประดับสตรี และอาวูชิป
- ย่านบ้านหม้อ เป็นย่านขายเครื่องเงิน เพชร ทอง นาค รวมทั้งเครื่องใช้ไฟฟ้า
- ย่านปากคลองตลาด เป็นย่านขายอาหารสด ผลไม้ ดอกไม้
- ย่านคลองถม เป็นย่านการค้าของเก่า เครื่องไฟฟ้า
- ย่านวรจักร เป็นย่านการค้าเครื่องยนต์และอะไหล่รถ

- ย่านเวียงนครเกษม เป็นย่านร้านค้าของเก่า ประเภทเครื่องประดับและวัตถุโบราณ เฟอร์นิเจอร์ ราคาแพง หนังสืออ่านเล่น เครื่องดนตรี เครื่องจักรกล
- ย่านเยาวราช เป็นย่านสรรพสินค้าชั้นนำ สถานเริงรมย์ แหล่งสินค้าอุปโภคบริโภคจากเมืองจีน เกือบทุกชนิด
- ย่านท่าช้างและท่าพระจันทร์ เป็นย่านการค้าอาหารสด ร้านอาหาร เสื้อผ้าสำเร็จรูป เครื่องประดับ หนังสือ ของใช้เบ็ดเตล็ด พระเครื่องโดยเฉพาะท่าช้างมีแผงลอยขายอาหารและของสด เป็นจำนวนมาก
- ย่านบางลำพู เป็นย่านสรรพสินค้าชั้นนำ ร้านอาหาร เสื้อผ้าสำเร็จรูป เครื่องประดับ และบ้านเช่าพักชั่วคราวหรือเกสต์เฮาส์อยู่หนาแน่นบริเวณถนนข้าวสาร

ลักษณะทางสังคม เขตพระนครเป็นศูนย์กลาง ทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และประเพณี มาตั้งแต่อดีตกาลแล้วค่อยขยายตัวออกไปสู่บริเวณอื่น มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอย่างต่อเนื่องตลอดมา ปัจจุบันนี้เขตพระนคร จึงมีทั้งเค้าโครงความเจริญในอดีตและสิ่งใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นตามกระแสของความเปลี่ยนแปลงบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์และฝั่งธนบุรีฯ ได้กลายเป็นที่ตั้งของสถานที่ราชการ พระบรมมหาราชวัง วัด หรือสถานประกอบพิธีทางศาสนาอื่น ๆ เช่น มัสยิด สุเหร่า และศาลเจ้า เป็นต้น รวมทั้งสถานศึกษาจำนวนมาก ผสมผสานกับที่อยู่อาศัยซึ่งได้ถูกตัดแปลงหรือเปลี่ยนแปลงเป็นอาคารพาณิชย์ สถานประกอบการ ทั้งด้านอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรม ที่อยู่อาศัยแบบบ้านมีบริเวณของผู้มีฐานะเดิม บางบริเวณที่มีกิจกรรมการค้าขยายไปไม่ถึงหรือเจ้าของดูแลไม่ทั่วถึงก็จะกลายเป็นย่านที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อย หรือชุมชนแออัด ความเจริญทางด้านเศรษฐกิจของโลกปัจจุบัน ได้ดูดกลืนสังคมวัฒนธรรมและประเพณีชาวกรุงรัตนโกสินทร์ให้กลายเป็นแบบสมัยใหม่อย่างสิ้นเชิง ลักษณะทางสังคมวัฒนธรรมประเพณี ได้กลายเป็นสังคมเมืองแบบตะวันตก ซึ่งหลงเหลือเค้าโครงของสังคมในอดีตน้อยมาก นอกจากสิ่งปลูกสร้างที่เป็นโบราณสถานและที่อยู่อาศัยในอดีต รวมทั้งโบราณวัตถุบางส่วนที่ได้รับการอนุรักษ์ไว้ หรือปลูกสร้างขึ้นมาใหม่และการใช้พื้นที่ โดยเฉพาะบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นใน เป็นที่ประกอบกิจกรรมทางสังคม วัฒนธรรมและประเพณี ที่เป็นเสมือนสัญลักษณ์ของสังคม วัฒนธรรมประเพณีในอดีต ผสมผสานกับความมุ่งหมายในเชิงพาณิชย์

ชุมชน

เขตพระนครมีชุมชนที่ได้รับการจัดตั้งตามระเบียบกรุงเทพมหานคร ว่าด้วย การจัดตั้ง คณะกรรมการชุมชน พ.ศ. 2534 รวมจำนวน 21 ชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่มีสภาพแวดล้อมทางกายภาพและคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยในชุมชนอยู่ในเกณฑ์ดี สภาพบ้านเรือนไม่มีความแออัดมากนัก และผู้อยู่อาศัยส่วนใหญ่เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในบ้านพักของตนเอง ประกอบกับชุมชนส่วนใหญ่เป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวและยังคงสืบทอดมาถึงทุกวันนี้

ย่านชุมชนที่สำคัญ สภาพสังคมของแหล่งชุมชนที่สำคัญ ๆ ในเขตพระนคร มีดังนี้

- บริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันออก (ฝั่งพระนคร) ถึงคลองคูเมืองเดิมเป็นบริเวณจุดศูนย์กลางของเมือง ซึ่งเป็นที่ตั้งของพระบรมมหาราชวัง สถานที่ราชการ และสถานศึกษาเป็นส่วนใหญ่ จึงมีความหนาแน่นของชุมชนเป็นจุดๆ ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากการรวมตัวกันตามพัฒนาการของกิจกรรมเฉพาะตัว ซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยต้นรัตนโกสินทร์ ได้แก่ บริเวณท่าพระจันทร์ ท่าช้าง ท่าเตียน เป็นต้น

- บริเวณตั้งแต่คลองคูเมืองเดิม ถึงแนวคลองรอบกรุง เป็นบริเวณที่มีแหล่งชุมชนสำคัญๆ หลายแห่งด้วยกัน ได้แก่

(1) ชุมชนจักรพงษ์ จัดเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยใหญ่แหล่งหนึ่ง ซึ่งมีความแตกต่างบนพื้นที่ค่อนข้างมาก โดยมีทั้งบริเวณชุมชนแออัดซึ่งผู้ที่อยู่อาศัยเป็นผู้มีรายได้น้อยและกลุ่มบ้านรุ่นเก่าซึ่งเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้สูง นอกจากนี้ ยังมีการก่อสร้างอาคารพาณิชย์เพิ่มขึ้นตลอดเวลา ส่วนใหญ่เป็นห้องเช่าสำหรับนักท่องเที่ยวและหอพัก ในบริเวณชุมชนแออัดดังกล่าวข้างต้นเป็นบริเวณใกล้มัสยิดจักรพงษ์ จึงมีชาวอิสลามอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่มีฐานะดี แต่มีบ้านปะปนอยู่ในชุมชนแออัด ส่วนผู้มีรายได้น้อยเป็นคนไทยที่มาจากต่างจังหวัด ซึ่งมักมีการโยกย้ายที่อยู่ตลอดเวลา แต่เป็นการย้ายอยู่ในบริเวณใกล้เคียงเพื่อประกอบอาชีพในบางลำพู อย่างไรก็ตาม ไม่มีปัญหาการอยู่ร่วมกันระหว่างเจ้าถิ่นเดิมและผู้มาอยู่ใหม่

(2) ชุมชนบางลำพู เป็นย่านการค้าที่สำคัญซึ่งมีการพัฒนามาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 เริ่มเกิดเป็นตลาดยอด จนมาถึงการสร้างถนนสิบสามห้างในสมัยรัชกาลที่ 5 ปัจจุบันบางลำพูเป็นที่ตั้งของห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่หลายห้างด้วยกัน การอยู่อาศัยบนพื้นที่จึงมีน้อยมาก ส่วนใหญ่เป็นในลักษณะบ้านเช่าและหอพัก นอกจากนี้แหล่งชุมชนแออัดยังมีอยู่โดยทั่วไป

(3) ชุมชนแพร่งนรา แพร่งสรรพศาสตร์ และแพร่งภูธร แต่เดิมเป็นที่อยู่อาศัยของขุนนาง คหบดี จึงมีบ้านหลังใหญ่ ๆ อยู่มาก ต่อมาเกิดไฟไหม้หลายครั้ง จึงทำให้สภาพเปลี่ยนแปลงไปมาก ปัจจุบันมีการค้าเกิดขึ้นแทนที่สภาพการอยู่อาศัยจึงเป็นตึกแถวปรากฏมากขึ้น และผู้อยู่อาศัยเป็นผู้มีฐานะปานกลาง

(4) ย่านถนนบำรุงเมือง เป็นย่านค้าขายเครื่องสังฆภัณฑ์มาแต่โบราณ เนื่องจากแต่เดิมถนนบำรุงเมืองเป็นเส้นทางไปสู่วัดสุทัศน์ ทำให้ชุมชนบริเวณนั้น เริ่มอาชีพทำทองคำเปลว และ คำเครื่องสังฆภัณฑ์มาจนปัจจุบัน

(5) ชุมชนตรอกหม้อ เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของชาวไทย-จีน ซึ่งมีรายได้น้อยปานกลางอาชีพที่สำคัญ ได้แก่ ร้านจำหน่ายอาหารสำเร็จรูป ร้านค้าเครื่องหมาย เครื่องประดับยศ ที่ใช้กับเครื่องแบบข้าราชการทหาร ตำรวจ

(6) ชุมชนตรอกเฟื่องทอง มีสภาพคล้ายคลึงกับชุมชนตรอกหม้อโดยเป็นที่พักทั่วไป นอกจากนี้บางบริเวณเป็นโกดังเก็บผ้า ซึ่งคงเกี่ยวเนื่องกับย่านการค้าผ้าบริเวณสะพานหัน และพาหุรัด

(7) ชุมชนสามยอด เป็นบริเวณที่พักอาศัยหนาแน่น ลักษณะชุมชนแออัด ผู้อยู่อาศัยส่วนใหญ่เป็นชาวไทยจากต่างจังหวัด และมีรายได้ต่ำ

(8) ย่านวังบูรพา เป็นย่านการค้าที่มีห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ และธุรกิจอื่นๆ เป็นจำนวนมาก จึงมีการอยู่อาศัยในพื้นที่นี้น้อยมาก

(9) ย่านพาหุรัด เป็นย่านการค้าเสื้อผ้า ผ้า เครื่องประดับ และของชำร่วยต่างๆ ผู้ประกอบอาชีพมีทั้งชาวไทย จีน และแขก การอยู่อาศัยในพื้นที่นี้น้อยมากและมีแนวโน้มว่าจะลดลง

นอกจากนี้ยังมีย่านปากคลองตลาด และย่านริมคลองโอ่งอ่าง ซึ่งเป็นย่านการค้าที่สำคัญของบริเวณนี้ด้วย

บริเวณพื้นที่กรุงรัตนโกสินทร์เป็นศูนย์กลางเมืองทางประวัติศาสตร์ (Historic Urban Center) เคยเป็นขนาดของชุมชนเมืองครั้งที่ก่อตั้งขึ้น ตลอดเวลาอันยาวนานของการพัฒนาที่ผ่านมา การใช้ที่ดินประมาณ 50 % ของพื้นที่ทั้งหมดเป็น Static Function คือคงสภาพของความเป็นกิจกรรมไว้ ส่วนใหญ่จะไม่มีการสร้างอาคารขึ้นเพิ่มเติม เป็นการใช้ที่ดินของบริเวณโบราณสถานทางประวัติศาสตร์ วัดวาอาราม สถาบันราชการ และสถานศึกษา ส่วนที่เหลืออีก 50 % เป็นการใช้สำหรับ Dynamic Function ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวไปตามภาวะทางเศรษฐกิจ อันได้แก่ ที่อยู่อาศัยและธุรกิจการค้า

แนวนโยบายการใช้ที่ดินบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นใน

คณะกรรมการโครงการกรุงรัตนโกสินทร์ ได้กำหนดแนวนโยบายการใช้ที่ดินบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นในไว้ 11 ประการ ดังนี้

(1) ห้ามมิให้มีการประกอบอุตสาหกรรม สำหรับหัตถกรรมและโรงงานทุกชนิดที่อาจก่อให้เกิดอันตรายด้านอัคคีภัย และมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

(2) ให้มีกิจการพาณิชยกรรม ที่จำกัดจำนวนที่เพียงพอต่อการให้บริการชุมชนในบริเวณดังกล่าว

(3) ห้ามมิให้มีการก่อสร้างอาคารที่อยู่อาศัยทุกประเภททั้งในส่วนของภาครัฐและเอกชน

(4) อาคารเดิมที่มีอยู่แล้วตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ขึ้นไป ให้มีการปรับได้ในสภาพเดิม ถ้าจะรื้อสร้างใหม่ให้คงลักษณะและความสูงเท่าเดิม และถ้าจะสร้างใหม่ให้มีความสูงได้ไม่เกินอาคารในสมัยรัชกาลที่ 5 และให้มีที่ว่างไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 และมีพื้นที่สีเขียวไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของที่ว่าง

(5) ให้มีการควบคุมและจัดระเบียบอาคารริมน้ำรวมทั้งท่าเทียบเรือและที่จอดเรือ

(6) ให้มีการจัดระเบียบจราจรใหม่ เพื่อลดความหนาแน่นการจราจรโดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณอาคารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และจัดถนนบางสายให้เป็นทางเดิน

(7) ให้มีการควบคุมและจัดระเบียบป้ายโฆษณาทุกชนิด

(8) ให้มีการป้องกันและควบคุมสิ่งที่จะทำลายทัศนียภาพของสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการรักษา บรรยากาศให้มีความสะอาดและสงบ

(9) ส่งเสริมให้บริเวณที่ว่างและที่ร่มรื่นริมแม่น้ำเจ้าพระยา

(10) ส่งเสริมให้มีการดูแลรักษาอาคารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

(11) ส่งเสริมให้มีการจัดการใช้ที่ดิน สำหรับกิจกรรมที่สนับสนุนวัฒนธรรมและประเพณีไทย

ลักษณะอาคารและสถาปัตยกรรม

ลักษณะของอาคารภายในพื้นที่กรุงรัตนโกสินทร์ แบ่งได้ 5 ประเภท คือ

(1) อาคารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรมและศิลปกรรม ที่สมควรอนุรักษ์ คืออาคารต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นในลักษณะเป็นเอกลักษณ์ไทย และที่มีผลมาจากลัทธิอาณานิคมตะวันตก สร้างในสมัยกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์ระยะที่ 1 และ 2 อันได้แก่อาคารในพระบรมมหาราชวัง วัดวาอารามต่าง ๆ (จำนวนประมาณ 40 แห่ง) อาคารของทางราชการ สะพาน ทำน้ำ อนุสาวรีย์ ดึกแถว บ້อม และศาล อาคารต่าง ๆ เหล่านี้ส่วนใหญ่ยังอยู่ในสภาพดี บางแห่งทรุดโทรมมาก ควรเร่งดำเนินการปฏิสังขรณ์และบำรุงรักษา เนื่องจากไม่ได้ใช้สอยมานาน

(2) อาคารที่ทำการของรัฐและหน่วยงานอื่น ๆ รวมทั้งสถาบันการศึกษา อาคารต่าง ๆ เหล่านี้มักจะอยู่ในสภาพดีเพราะการใช้งาน และการบำรุงรักษาที่สม่ำเสมอจะมีปัญหา ก็คือความแออัด ความสูง และตำแหน่งที่ตั้งซึ่งปิดโอกาสสำหรับมุมมอง (VISIBILITY) ที่ดีแก่อาคารประวัติศาสตร์หรือธรรมชาติอันสง่างามซึ่งเป็นฉากหลัง (BACKGROUND) ในบางแห่ง นอกจากนี้ อาจมีปัญหาบางประการ เช่น รูปแบบของสถาปัตยกรรมใหม่ที่เกิดขึ้น (FRONTAL ARRANGEMENT) มักจะมีลักษณะเฉพาะที่แข่งขันกัน โดยมีได้คำนึงถึงความสอดคล้องและผสมกลมกลืนกับบรรยากาศของส่วนรวมทั่วไป โดยเฉพาะ สำหรับบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์กับสถาปัตยกรรมไทยแบบเก่า

(3) อาคารสำหรับธุรกิจการพาณิชย์ และสำนักงาน ได้แก่ ตลาด ศูนย์การค้า โกดัง คลังสินค้า โรงพิมพ์ ฯลฯ ส่วนใหญ่อาคารเหล่านี้เป็นดึกแถวเก่าที่เปลี่ยนสภาพการใช้มาจากการอยู่อาศัย ซึ่งปัญหาโดยทั่วไปคือ คับแคบแออัดและเสื่อมโทรม เพราะการใช้งานที่หนักและอยู่ในรูปของการเช่า จึงไม่ค่อยมีการบำรุงรักษาอาคารเหล่านี้ในพื้นที่บางแห่ง เช่น ริมแม่น้ำเจ้าพระยา บริเวณริมคลองหลอดใกล้ๆ กับปากคลองตลาด บริเวณตลาดอรุณอมรินทร์ ฯลฯ ส่วนอาคารที่สร้างขึ้นใหม่จะเป็นรูปศูนย์การค้า เช่น เซ็นทรัลวังบูรพา เมอร์รี่คิงส์วังบูรพา ศูนย์การค้าตลาดมิ่งเมือง บางลำพูสรรพสินค้า เป็นต้น

(4) อาคารพาณิชย์พักอาศัย ส่วนมากเป็นรูปแบบของสถาปัตยกรรมใหม่ที่สร้างขึ้นจากผลของการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้น ส่วนใหญ่เป็นกรรมสิทธิ์ของสำนักงาน ททรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ที่ให้ประชาชนและเอกชนรายย่อยๆ ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของกลุ่มอาคารเหล่านี้จะปรากฏบริเวณวังบูรพา พาหุรัด รองลงมาคือปากคลองตลาดและบางลำพู บริเวณอื่นๆ มักจะปรากฏเฉพาะตามแนวถนนใหญ่ที่พอทำการค้าและบริการได้เท่านั้น

(5) ที่พักอาศัยหนาแน่น มีปรากฏอยู่ทั่วไป (ยกเว้นบริเวณรัตนโกสินทร์ชั้นใน) เนื่องจากราคาที่ดินที่สูง เช่น บริเวณหลังอาคารริมถนนราชดำเนินกลาง อันเป็นที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ซึ่งให้เช่าในราคาถูกเพื่อการอยู่อาศัยและบริเวณพักอาศัยทั้งหมดต้องอยู่กันอย่างแออัด มีสภาพกลายเป็นสลัม นอกจากนี้ก็เป็นที่อยู่อาศัยหนาแน่นสูง (LOWRISE HIGH

DENSITY HOUSING) ของข้าราชการทหาร บริเวณท่าช้างและของเอกชนในรูปของตึกแถวที่อยู่ลึกเข้าไปห่างจากถนนใหญ่

ข้อมูลพื้นที่ : คลองโอง่าง

คลองโอง่าง” เป็นหนึ่งใน“คลองรอบกรุง” ที่เชื่อมต่อกับคลองบางลำพู บริเวณสะพานผ่านฟ้าลีลาศ พื้นที่ปลายคลองมุ่งออกสู่แม่น้ำเจ้าพระยา ใกล้วัดบพิตรพิมุข เป็นเส้นแบ่งเขตระหว่างเขตพระนครกับเขตสัมพันธวงศ์ ตามประวัติ

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก เมื่อพระองค์โปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระบรมมหาราชวัง และขยายอาณาเขตพระนครให้กว้างออกไปนั้น ต่อมาในปี พ.ศ. 2326 ตรงกับปีเถาะ เภมจก จุลศักราช 1144 พระองค์ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ขุดคลองคูเมืองเดิม โดยเชื่อมแม่น้ำเจ้าพระยาตอนเหนือที่ตำบลบางลำพู ผ่านวัดบวรนิเวศวิหาร วัดเทพธิดา วัดสระเกศ วั้งบูรพาภิรมย์ ไปออกแม่น้ำเจ้าพระยาตอนใต้ เหนือวัดสามปลื้มหรือวัดจักรวรรดิราชาวาส เป็นระยะทาง 85 เส้น 13 วา กว้าง 10 วา ลึก 5 ศอก ในการครั้งนั้นได้สร้างกำแพงประตูเมือง บ้อมปราการ เลียบแนวคลองด้านใน ตลอดทั้งคลอง ประตูเมืองและบ้อมปราการเว้นระยะห่างกันเป็นช่วง ๆ ถึง 9 ช่วง เป็นคลองคูเมืองชั้นนอก เมื่อขุดคลองแล้วพื้นที่เมืองจึงกลายเป็นเกาะมีน้ำล้อมรอบ คือ ด้านตะวันตกเป็นแม่น้ำเจ้าพระยา และด้านตะวันออกเป็นคลองรอบกรุง เพื่อเป็นคลองคูที่อยู่ถัดจาก“คลองคูเมืองเดิม” อีกหนึ่งชั้น มีความยาวประมาณ 7 กิโลเมตร ทำหน้าที่เป็น“คลองรอบกรุง” ซึ่งในคลองรอบกรุงแต่จุดจะถูกเรียกต่างกัน ตั้งแต่บริเวณวัดสังเวชวิทยารามจนถึงสะพานผ่านฟ้าลีลาศ โดยในช่วงปากคลองมหานาคจะเรียกว่า “คลองบางลำพู” เมื่อผ่านสะพานหันเรียก “คลองสะพานหัน” ผ่านวัดเชิงเลนเรียก “คลองวัดเชิงเลน” และช่วงสุดท้ายก่อนบรรจบแม่น้ำเจ้าพระยาเรียก “คลองโอง่าง” เพราะเคยเป็นแหล่งค้าขายเครื่องดินเผาของชาวมอญและชาวจีนมาแต่ดั้งเดิม

พัฒนาการของคลองโอ่งอ่าง

2. วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อนำเสนอโมเดลที่จะนำไปพัฒนาพื้นที่ที่คลองโอ่งอ่าง ตามแผนเสนอการปรับปรุงเมือง
2. เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของเขตพระนครเพื่อศึกษาจุดแข็งและโอกาสเพื่อนำมาใช้ในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาเมือง
3. เพื่อรวบรวมแนวคิดที่สำคัญในการพัฒนาเมืองและการศึกษาเมืองต้นแบบเพื่อเทียบเคียงเพื่อค้นหาโอกาสและแนวทางในการพัฒนาเมืองเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร
4. เพื่อจัดทำข้อมูลเสนอแผนยุทธศาสตร์พัฒนาเมืองเขตพระนคร กรุงเทพมหานครให้แก่สำนักงานเขตพระนครเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

3. วิธีการและขั้นตอนการศึกษา

3.1 วิธีการจัดเก็บข้อมูล

การจัดเก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการวางแผนยุทธศาสตร์พัฒนาเมืองเขตพระนคร ทางกลุ่มใช้วิธีการจัดเก็บข้อมูลเพื่อให้ได้ทั้งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ จากการศึกษาข้อมูลเอกสาร ข้อมูลสัมภาษณ์และลงพื้นที่

1. การจัดเก็บข้อมูลประเภททุนที่ดิน
  - 1.1 แผนที่และเอกสารการใช้ประโยชน์ที่ดิน จากสำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร และกรมโยธาธิการและผังเมือง
  - 1.2 แผนยุทธศาสตร์พัฒนากรุงเทพมหานคร
  - 1.3 แผนปฏิบัติราชการประจำปี

- 1.4 เอกสารวิจัย เอกสารวิชาการ และบทความ เกี่ยวกับความเป็นเมืองในเขตพระนคร คลองโองอ่าง และชุมชนในเขตพระนคร
  - 1.5 การลงพื้นที่สังเกตสภาพพื้นที่จริงและการสัมภาษณ์ประชาชนที่เขตพระนคร และ คลองโองอ่างและชุมชนในเขตพระนคร
  - 1.6 เอกสารอิเล็กทรอนิกส์อื่นๆที่เกี่ยวข้อง
  2. การจัดเก็บข้อมูลประเภททุนมนุษย์
    - 2.1 เอกสารข้อมูลสถิติสำมะโนประชากรจากสำนักงานเขตพระนคร
    - 2.2 เอกสารเชิงวิชาการ บทความ ที่เกี่ยวกับลักษณะประชากร รายได้ สภาพสังคมของ ประชากรในพื้นที่เขตพระนคร
    - 2.3 การลงพื้นที่สังเกตสภาพพื้นที่จริงและการสัมภาษณ์ประชาชนที่เขตพระนคร และ คลองโองอ่างและชุมชนในเขตพระนคร
    - 2.4 การสัมภาษณ์นักปราชญ์ชุมชน และผู้นำชุมชน
    - 2.5 เอกสารอิเล็กทรอนิกส์อื่นๆที่เกี่ยวข้อง
  3. การจัดเก็บข้อมูลประเภททุนวัฒนธรรม
    - 3.1 ลงพื้นที่ทางวัฒนธรรม รมของเขตพระนครโดยวิธีการสัมภาษณ์ สังเกต และการมีส่วนร่วม ร่วมกับชุมชน เพื่อลงไปศึกษาวิถีชีวิต และคุณค่าทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่โดดเด่น ภายในเขตพระนคร
    - 3.2 เอกสารจากสำนักงานเขตพระนคร
    - 3.3 สัมภาษณ์บุคคลกรจากนิทรรศรัตนโกสินทร์ พิพิธภัณฑ์บางลำพู
    - 3.4 เอกสารจากพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานครเขตพระนคร
    - 3.5 เอกสารอิเล็กทรอนิกส์อื่นๆที่เกี่ยวข้อง
  4. การจัดเก็บข้อมูลประเภททุนความหลากหลายทางชีวภาพ
    - 4.1 เอกสารรายงานประจำปีของฝ่ายสิ่งแวดล้อมและสุขาภิบาลสำนักงานเขตพระนคร
    - 4.2 เอกสารรายงานจากฝ่ายรักษาความสะอาดและสวนสาธารณะเขตพระนคร
    - 4.3 เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องอื่น
- ### 3.2 ขั้นตอนการศึกษา
1. ศึกษายุทธศาสตร์ของกรุงเทพมหานครและสำนักงานเขตพระนคร ในการพัฒนาเมือง “คลอง”

2. เลือกกรณีศึกษา คือ พื้นที่เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ในภูมิศาสตร์พื้นที่คลองโอ่งอ่าง
3. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นทางภูมิศาสตร์ ประชากรศาสตร์และโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่เขตพระนคร
4. ศึกษาข้อมูลประวัติศาสตร์ ศิลปะ และวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับพื้นที่ธนบุรี และปัจจัยสำคัญที่จะพัฒนาพื้นที่ได้
5. ศึกษาโครงการที่มีผลต่อการพัฒนาพื้นที่เขตพระนคร เช่น โครงการของภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม
6. ศึกษาค้นคว้าแนวคิดที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาเมือง ระดับสากล
7. ศึกษาค้นคว้ากรณีศึกษาเมืองที่ประสบความสำเร็จ และนำแนวคิดมาเปรียบพร้อมทั้งประยุกต์ใช้ในการพัฒนาพื้นที่เขตพระนครเมืองตัวอย่าง (Benchmarking)
8. เก็บข้อมูลในพื้นที่ศึกษา ด้วยวิธีการดังนี้
  - 8.1 สัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่ศึกษา เช่น ผู้นำชุมชน
  - 8.2 สังเกตวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชนต่างๆในพื้นที่เขตพระนคร
  - 8.3 ติดต่อกภาคประชาสังคม
  - 8.4 ติดต่อขอข้อมูลเฉพาะจากภาครัฐ อาทิ สำนักงานเขตพระนคร สำนักงานผังเมือง กรุงเทพมหานคร
9. รวบรวมข้อมูลเพื่อพัฒนายุทธศาสตร์พัฒนาเมือง เป้าประสงค์ กลยุทธ์ และโครงการริเริ่มต่างๆเพื่อพัฒนาพื้นที่คลองโอ่งอ่าง ในเขตพระนคร
10. นำเสนอรายงานศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเมือง

4.แผนปฏิบัติการ

ช่วงเวลา การฝึกงานตั้งแต่ 12 มิถุนายน – 11 สิงหาคม พุทธศักราช 2560

5.ผลที่ได้รับ

- 1.เสนอโมเดลที่จะนำไปพัฒนาพื้นที่คลองโอ่งอ่าง ตามแผนเสนอการปรับปรุงเมือง
- 2.ยุทธศาสตร์การพัฒนา เขตพระนครมีโครงการที่สามารถแสดงจุดแข็งและโอกาสทำให้บรรลุเพิ่มศักยภาพการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ได้

บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม : แนวคิดสำคัญในการพัฒนาเมือง

การจัดทำยุทธศาสตร์พัฒนาเมืองเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นต้นแบบการพัฒนาเมืองให้กับอีกหลาย ๆ ที่ โดยวิเคราะห์พื้นที่โดยใช้ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร งานวิจัย รวมถึงเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาเมือง โดยแบ่ง

2.1 แนวคิดในการพัฒนาเมือง

2.1.1. Sustainable city

แนวคิดเรื่อง “เมืองที่ยั่งยืน” (Sustainable city) เป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นผลของการประชุมสิ่งแวดล้อมโลก(Earth Summit) จัดขึ้นที่กรุงริโอเดอจาเนโร ประเทศบราซิล ในที่ประชุมมีข้อตกลงเกี่ยวกับการพัฒนาที่จะมีขึ้นต่อไปว่าต้องอยู่บนพื้นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ให้การดูแลเรื่องสิ่งแวดล้อมเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาต้องตอบสนองความจำเป็นของคนรุ่นหลังเท่ากับคนรุ่นปัจจุบันให้ประชาชนสามารถดำเนินชีวิตท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่ดีและมีคุณภาพชีวิตที่ดีเนื่องจากการเติบโตของเมืองในประเทศต่าง ๆ ได้ทำลายสิ่งแวดล้อมและระบบดั้งเดิมของคนในสังคม(ดวงจันทร์ เจริญเมือง ,2545)

การพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทของไทย เป็นการพัฒนาที่ต้องคำนึงถึงความเป็นองค์รวมของทุก ๆ ด้านอย่างสมดุล บนพื้นฐานของทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย ด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่มด้วย

แนวคิดการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน(Sustainable City) ประกอบไปด้วยกรอบแนวคิดสำคัญเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ Sustainable city (ดวงจันทร์ เจริญเมือง,2547)

- Resilient City เป็นเมืองที่มีความสามารถการปรับตัวสูงและการปรับตัวเพื่อรับมือด้านภัยพิบัติ
- Productive City เป็นเมืองที่มีการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจที่มีประสิทธิภาพ มีงานทำ
- Green City เป็นเมืองที่มีพื้นที่สีเขียว สามารถใช้ทรัพยากรและพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน
- Smart City เป็นเมืองที่มีการใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศในการพัฒนาเมือง
- Well-Governed City เป็นเมืองที่มีกรอบคิดธรรมาภิบาลและกระบวนการที่เอื้อให้เกิดการสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม สามารถตอบสนองต่อสภาพทางการเมืองที่เป็นจริงประชาชนได้รับการเปิดโอกาสให้สามารถออกเสียงได้
- Inclusive City เป็นเมืองที่รวมทุกคน ลดความแบ่งแยกหรือการกีดกันของคนที่มีความแตกต่างแตกต่างกันในเมืองโดยการส่งเสริมให้คนในกลุ่มได้มีส่วนร่วมและการใช้ชีวิตร่วมกัน

2.1.2 Multicultural City

เมืองที่มีความหลากหลายด้านวัฒนธรรม การพัฒนาเมืองให้มีเอกลักษณ์โดดเด่นโดยการดึง อัตลักษณ์ทางด้านความหลากหลายทางวัฒนธรรมของเมืองนั้นๆ

2.1.3 Creative City

'เมือง' ที่เอื้อต่อการทำงานในเชิงสร้างสรรค์ การมีปฏิสัมพันธ์และการจัดหาพื้นที่เพื่อการแสดงออกของกลุ่มคนทำงานสร้างสรรค์ 'เมือง' ที่มีความพร้อมสำหรับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ หรือ 'เมืองสร้างสรรค์' (Creative City) ตามนิยามที่ 'อังก์ถัด' หรือ 'การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและพัฒนา' (UNCTAD - United Nations Conference on Trade and Development) ให้ไว้ใน Creative Economy Report (2008) หมายถึง เมืองที่มีกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่หลากหลายเป็นส่วนสำคัญของเศรษฐกิจและสังคมของเมืองนั้นๆ และต้องประกอบไปด้วยรากฐานที่ มั่นคงทางสังคมและวัฒนธรรม มีการรวมกลุ่มกันอย่างหนาแน่นของคนทำงานสร้างสรรค์และมีสภาพแวดล้อมที่ดึงดูดการลงทุนเพราะความยั่งยืนของสถานที่ในเชิงวัฒนธรรม ชาร์ลส์ แลนดรีย์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการวางแผนการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมเพื่อการฟื้นฟูเมืองและผู้เขียนหนังสือ The Creative City ได้กล่าวไว้ว่าคนและวัฒนธรรมท้องถิ่นมีส่วนสำคัญที่ทำให้เมืองเป็นพื้นที่ของความคิดสร้างสรรค์และทำให้เกิดพลวัตขึ้นในสังคมเมือง ดังนั้นความเป็นท้องถิ่นที่สื่อสารออกมาทางศิลปะในรูปแบบต่างๆ และกิจกรรมทางวัฒนธรรมซึ่งถือเป็นทรัพยากรสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นส่วนประกอบสำคัญที่ทำให้ความเป็นเมืองสร้างสรรค์ของแต่ละท้องถิ่นมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่แตกต่างกันไป ริชาร์ด ฟลอริดา ผู้ให้นิยามกลุ่มมวลชนสร้างสรรค์ (Creative Class) กล่าวได้ว่า กลุ่มมวลชนสร้างสรรค์ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์มีความสำคัญอย่างยิ่ง ด้วยเหตุผลดังกล่าว 'เมือง' ต่างๆ จึงต้องแข่งขันกันเพื่อดึงดูด รักษาและสร้างกลุ่มมวลชนสร้างสรรค์ด้วยการพัฒนา

สภาพแวดล้อมเมือง การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและกลไกทางธุรกิจที่เอื้อต่อการลงทุนและพัฒนาธุรกิจสร้างสรรค์ และให้ความสำคัญกับส่วนที่สำคัญที่สุดคือ การรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นและวางแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อให้เมืองมีความพร้อมในเชิงเอกลักษณ์และบรรยากาศทางวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายควบคู่ไปกับการพัฒนาเมืองด้านกายภาพ

กล่าวโดยสรุปคือ เมืองสร้างสรรค์ไม่ใช่เรื่องของ การปรับปรุงภูมิทัศน์หรือการพัฒนาเมืองในเชิงท่องเที่ยวเพียงด้านเดียว แต่เป็นเมืองที่มีพื้นที่และสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจจากความคิดสร้างสรรค์และเป็นแหล่งรวมนักคิดและผู้ประกอบการสร้างสรรค์จากทั้งในและต่างประเทศที่มาร่วมประกอบกิจการและก่อให้เกิดการจ้างงานสร้างรายได้ และเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันให้กับเศรษฐกิจของเมืองและประเทศเพราะองค์ประกอบหลักของเมืองสร้างสรรค์คือ เหล่าผู้ประกอบการสร้างสรรค์หรือนักคิดที่เปรียบเหมือนสินทรัพย์สำคัญของ เมืองที่สามารถเคลื่อนที่ไปได้ทั่วโลกที่แสวงหาสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับการอยู่อาศัยและประกอบธุรกิจสร้างสรรค์

2.1.4 Urban Redevelopment

การฟื้นฟูเมือง คือ การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมเมืองที่อยู่ในสภาพทรุดโทรม ไม่เหมาะกับการใช้งานในปัจจุบันให้สามารถตอบสนองความต้องการของเมือง ประชาชนเมืองในปัจจุบันได้ เช่น การปรับปรุงถนนหนทาง ย่านอาคารที่พักอาศัยที่ทรุดโทรม ย่านการค้าเสื่อมโทรม การย้ายโรงงานอุตสาหกรรมออกจากเมืองและเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่เป็นย่านพาณิชยกรรมทันสมัย เพื่อความปลอดภัยและเพื่อเสริมสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของเมือง ฯลฯ นอกจากนี้ การสร้างอาคารอยู่อาศัยใหม่พร้อมการจัดให้มีสาธารณูปการชุมชนที่ดีทดแทนที่อยู่อาศัยเดิมซึ่งเสื่อมโทรมไม่ปลอดภัยต่อการอยู่อาศัยและมีหน่วยพักอาศัยที่ไม่เหมาะสมกับวิถีชีวิตและความต้องการของประชาชนในปัจจุบัน(อรทัย ก๊กผล,2560)

การฟื้นฟูเมืองนั้นหมายรวมถึงการอนุรักษ์อาคารที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และการอนุรักษ์ย่านอาคารเก่ารวมทั้งภูมิสถาปัตยกรรมของย่านนั้นๆ ในขณะที่มีการปรับปรุงสภาพภายในอาคารให้มีความเหมาะสมกับการใช้ชีวิตในปัจจุบันก็นับเป็นส่วนหนึ่งของการฟื้นฟูเมือง ดังนั้นการฟื้นฟูเมืองมิได้หมายความว่าแค่การรื้อสร้างหรือปรับปรุงอาคารและการอนุรักษ์ย่านเก่าซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมด้านกายภาพเท่านั้นแต่หมายรวมถึงการฟื้นคืนชีวิตให้เมืองนั้นๆ ในมิติอื่นๆ เช่น ด้านสังคม เศรษฐกิจ

2.1.5 Balance city

แนวคิดที่ผสานแนวคิดการพัฒนาเมืองหลายๆ แนวคิดเข้าด้วยกัน อาทิ Sustainable city , Creative city และ Health city ซึ่งเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นให้เกิดเมืองที่น่าอยู่อย่างยั่งยืน โดยไม่แบ่งแยกกลุ่มคน สนับสนุนให้ผู้คนสามารถเข้าถึงและอยู่ร่วมกัน เกิดการสร้างบรรยากาศที่เอื้อให้เกิดการมีส่วนร่วม

ร่วมจากภาคประชาชนในการพัฒนาเมืองอย่างสอดประสาน สร้างความร่วมมือในการพัฒนาร่วมกัน อย่างสร้างสรรค์ในทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม นำมาซึ่งการพัฒนาเมืองที่ผสมผสานกันระหว่างการอนุรักษ์และฟื้นฟูซึ่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอันทรงคุณค่า สร้างอัตลักษณ์ในท้องถิ่นกับความเป็นเมืองที่มีความทันสมัยและสะดวกสบายทั้งในแง่ของการคมนาคมและการปรับใช้เทคโนโลยีเพื่ออรรถประโยชน์สูงสุด นอกจากนี้ยังเป็นเมืองที่มีความสามารถในการแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจและปรับตัวต่อทุกสถานการณ์ภายใต้โลกแห่งยุคกระแสโลกาภิวัตน์อย่างสมดุล(ศูนย์ศึกษามหานครและเมือง,2556)

2.1.6 Urban Rehabilitation

การแก้ไขปรับปรุงพื้นที่เป็นการฟื้นฟูที่มีการเปลี่ยนการใช้สอยของอาคารหรือพื้นที่ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการใช้ประโยชน์ที่ดินเดิม โดยเก็บอาคารและพื้นที่บางส่วนเอาไว้ และปรับเปลี่ยนการใช้งานบางส่วนให้สอดคล้องกับการใช้งานในปัจจุบัน เช่นในโครงการ le viaduct des arts กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศสรวมถึงโครงการพัฒนาย่านริมน้ำของเมืองโยโกฮามาประเทศญี่ปุ่น

2.1.7 Urban Conservation

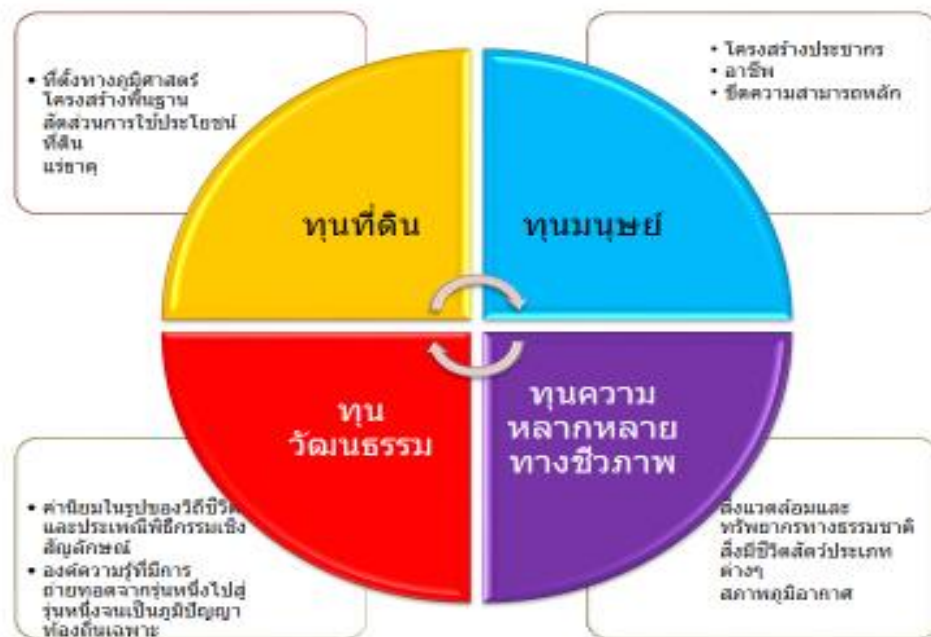
การอนุรักษ์ซึ่งเป็นการฟื้นฟูที่มีการเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุด โดยเน้นการเก็บรักษาและพัฒนาสภาพแวดล้อมของย่านที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ เพื่อรักษาบรรยากาศของความเป็นย่านเก่าแก่เอาไว้รวมทั้งปรับปรุงให้ดูดีมีระเบียบและสอดคล้องกับวิถีชีวิตสมัยใหม่

2.2 แนวคิดในการวิเคราะห์เมือง

2.2.1 Capital Analysis

เป็นเครื่องมือการวิเคราะห์ทุนเมืองทั้ง 4 ประเภท ได้แก่ ทุนทางที่ดิน ทุนทางมนุษย์ ทุนทางวัฒนธรรม และทุนทางความหลากหลายทางชีวภาพ โดยเครื่องมือการวิเคราะห์นี้มีความสำคัญในการนำมาวิเคราะห์ศักยภาพของเมืองเพื่อหาแนวทางในการคิดแผนกลยุทธ์และประเด็นยุทธศาสตร์

องค์ประกอบและนิยามของทุน ๔ ประเภท

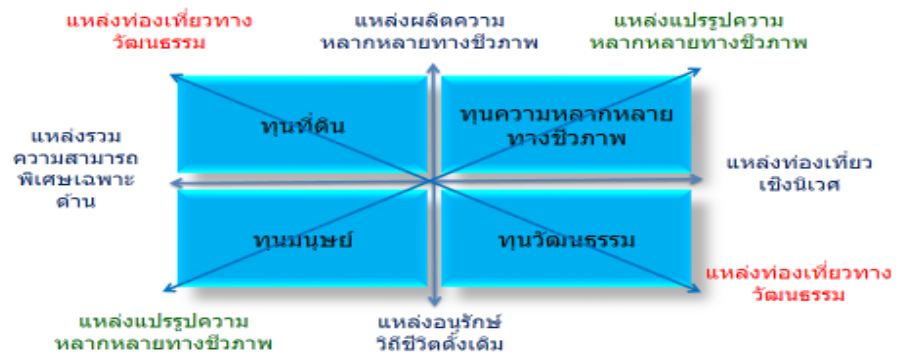
องค์ประกอบ Capital Analysis

1. ทุนที่ดิน เป็นการศึกษารูปแบบการใช้ประโยชน์จากที่ดิน เพื่อที่สามารถวางแผนและตั้งศักยภาพในพื้นที่ในการวางแผนในอนาคตได้ว่ามีแนวโน้มไปในทิศทางใด เช่น ลักษณะภูมิประเทศ โครงสร้างพื้นฐาน ทรัพยากรต่างๆ เป็นต้น
2. ทุนมนุษย์ เป็นศึกษาวิเคราะห์ในเรื่องของโครงสร้างประชากรอันจะบ่งบอกถึงศักยภาพของผู้คนในพื้นที่ในอนาคตได้ รวมไปถึงการประกอบอาชีพ อันจะบ่งบอกถึงศักยภาพของประชากรที่มีอยู่ในพื้นที่ อีกทั้งรวมทั้งในเรื่องของขีดความสามารถหลักที่จะบ่งบอกถึงความเชี่ยวชาญหลักของกลุ่มประชากรในพื้นที่ เช่น โครงสร้างประชากรทั้งในทะเบียนราษฎรและประชากรแฝง การประกอบอาชีพ ขีดความสามารถของคนในพื้นที่ เป็นต้น
3. ทุนวัฒนธรรม เป็นการศึกษาศักยภาพในพื้นที่ในแง่ของสังคม เช่น ประวัติศาสตร์จะครอบคลุมไปถึงพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ อันจะบ่งบอกถึงศักยภาพของการสร้างเรื่องราวเชิงคุณค่าสำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังรวมถึงอาหาร งานเทศกาล แฟชั่น ความเชื่อ อันจะบ่งบอกถึงพลังยึดเหนี่ยวต่อสิ่งต่าง ๆ ของคนในพื้นที่ได้อีกด้วย
4. ทุนความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นการศึกษาในเรื่องภูมิอากาศ ความโดดเด่นหลากหลายทางพฤกษศาสตร์ ความหลากหลายของสัตว์และพืช พลังงานทางชีวภาพและพลังงานชีวมวล อันจะส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยวในพื้นที่นั้นๆ

2.2.2 PEST Analysis การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก

การประเมินสภาพแวดล้อมภายนอกขององค์กร ทำให้สามารถค้นหาโอกาสและอุปสรรคที่กระทบต่อทุนทั้ง 4 ประเภท โดยอาจจะใช้เครื่องมือ PEST

4 Capitals Synergy Model

Analysis เข้ามาช่วยในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก ซึ่งเครื่องมือ PEST Analysis มีรายละเอียดต่อไปนี้

PEST Analysis เป็นเครื่องมือที่สำคัญและมีการใช้สำหรับการวิเคราะห์ในภาพรวมอย่างกว้างขวาง เพราะเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้เข้าใจภาพรวมเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของในพื้นที่ใหม่ ที่จะต้องคิดวางแผนเพื่อหาประโยชน์จากโอกาสและพยายามลดภัยคุกคามลงให้ได้ PEST Analysis จะช่วยในด้านกรวิเคราะห์การเมือง เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี ซึ่งหัวข้อเหล่านี้จะใช้ในขั้นต้นตอนแรก

เพื่อระดมความคิดในลักษณะระดับของภูมิภาคและระดับประเทศ หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้ผ่านการวิเคราะห์แล้วมาสรุปผล เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจที่สำคัญของการเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานภายในองค์กร

แนวทางการวิเคราะห์

1. ปัจจัยทางการเมือง P: Political

เช่น สถานะความมั่นคงของรัฐบาล และรูปแบบของรัฐบาล เสรีภาพของสื่อสารตามหลักนิติธรรมและระบบการดำเนินการของราชการในแต่ละท้องถิ่น แนวโน้มของกฎระเบียบข้อบังคับที่จะออกมาใหม่ และกฎระเบียบข้อบังคับที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ลักษณะของสังคมและกฎหมายการจ้างงานของท้องถิ่น นโยบายภาษีและการค้า และการควบคุมอัตราค่าไฟฟ้า และการออกกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

2. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ E: Economic

เช่น ขั้นตอนของวัฏจักรธุรกิจ การว่างงานและอุปทานของแรงงาน ต้นทุนค่าแรงงาน (ทั้งแรงงานขั้นต่ำและค่าแรงพนักงานระดับฝีมือแรงงาน ระดับรายได้และการกระจายระดับชั้นของรายได้ของ คนทำงาน ผลกระทบของการค้าแบบโลกาภิวัตน์ และแนวโน้มผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีหรืออื่นๆ ที่มีผลต่อเศรษฐกิจ เป็นต้น

3. ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม S: Social

เช่น อัตราการเติบโตของจำนวนประชากรและอายุเฉลี่ย สุขภาพของประชากร และการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานของประชากร สังคมวิถีชีวิตของสังคมเมืองและสังคมชนบท ระดับการศึกษาเฉลี่ย และทัศนคติต่อการติดต่อการค้ากับประเทศต่างๆ ประชากรที่ใช้แรงงานในตลาดแรงงาน ทัศนคติในการทำงาน การรักความอิสระ ทัศนคติต่อการทำงานกับบริษัทต่างชาติ ความคิดเห็นหรือทัศนคติของประชาชนทางสังคม และข้อห้ามทางสังคมต่างๆ รูปแบบของประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิตท้องถิ่น และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่กำลังเกิดขึ้นในท้องถิ่นนั้นๆ เป็นต้น

4. ปัจจัยทางเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม T: Technology

เช่น ผลกระทบของเทคโนโลยีใหม่ๆ ผลกระทบของระบบอินเทอร์เน็ต และระบบการติดต่อสื่อสารแบบมีสายและแบบไร้สาย และระยะทางที่ไกลจากสำนักงานใหญ่ กิจกรรมการวิจัยและพัฒนา และผลกระทบของการถ่ายทอดด้านเทคโนโลยี เป็นต้น

2.2.3 SWOT Analysis

เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินสถานการณ์ในขั้นตอนกระบวนการจัดทำยุทธศาสตร์หน่วยงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น หน่วยงานหรือองค์การภาครัฐจำเป็นต้องมีการวินิจฉัยองค์การ (Organization Diagnosis) เพื่อให้เกิดความเข้าใจในสภาพองค์การในปัจจุบันว่าเป็นอย่างไร และจะต้องดำเนินการต่อไปอย่างไรจึงจะสามารถไปถึงจุดที่องค์การอยากจะเป็นหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าคือวิสัยทัศน์ขององค์การ (Vision)

เครื่องมืออย่างหนึ่งที่นิยมใช้กันทั่วโลก ทั้งภาครัฐและเอกชนในการวินิจฉัยองค์การได้อย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิผลคือ SWOT Analysis ซึ่งเป็นเทคนิคอย่างหนึ่งที่น่ามาใช้ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ทั้งภายในและภายนอก เพื่อนำผลที่ได้ในรูปแบบของจุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses) โอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) มากำหนดเป็นกลยุทธ์และยุทธศาสตร์ที่ใช้ในการวางแผนพัฒนาองค์การ (เอกชัย บุญยาภิธาน, 2553)

SWOT Analysis ประกอบด้วย

S: Strengths เป็นจุดแข็งด้านทรัพยากรภายในขององค์การที่มีศักยภาพและความสามารถทางการแข่งขัน เช่น ทักษะและความเชี่ยวชาญขององค์การ โครงสร้างขององค์การ ภาพลักษณะหรือชื่อเสียงขององค์การเทคโนโลยีและความสามารถในการให้บริการ เป็นต้น

W: Weaknesses เป็นจุดอ่อนด้านทรัพยากรภายในองค์การที่สำคัญ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสมรรถนะและความสามารถในการแข่งขันขององค์การ เช่น ทิศทางยุทธศาสตร์ที่ไม่ชัดเจน ปัญหาทางด้านงบประมาณ บุคลากรขาดทักษะและความชำนาญ คุณภาพการให้บริการต่ำ ขาดเทคโนโลยีสนับสนุน มีปัญหาการดำเนินงานภายใน มีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารบ่อย เป็นต้น

O: Opportunities เป็นโอกาสขององค์การที่มีศักยภาพจากสภาพภายนอกที่เอื้ออำนวยประกอบไปด้วย นโยบายรัฐบาลสนับสนุน มีหน่วยงานภายนอกให้บริการเช่นเดียวกับองค์การและเอื้อต่อการทำงานขององค์การ ความสามารถในการระดมทุนจากภายนอก เป็นต้น

T: Threats อุปสรรคภายนอกองค์การที่ทำให้้องค์การต้องปรับตัว ประกอบด้วย การเข้ามาของกลุ่มแข่งขันใหม่ที่มีศักยภาพ อุปสรรคจากบริการหรือผลิตภัณฑ์ที่สามารถทดแทนกันได้ ความต้องการของประชาชนที่มีมากขึ้นกว่าเดิม ข้อกำหนดหรือกฎหมายต่างๆ ที่ทำให้องค์การล่าช้าในการให้บริการ เป็นต้น

การทำ SWOT Analysis นั้นจะเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เมืองสามารถวางแผนการพัฒนาอย่างถูกทิศทางตามศักยภาพที่โดดเด่นและเป็นจุดแข็ง และป้องกันหรือรับมือภัยคุกคามที่เป็นความเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อการพัฒนาเมือง โดยใช้ทรัพยากรที่เป็นจุดแข็งของตนเอง และโอกาสที่เป็นปัจจัยภายนอกให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด แต่ในทางกลับกันใช้จุดแข็งและโอกาสนี้ป้องกันหรือทำกลยุทธ์เชิงรับกับจุดอ่อนของเมือง

ขั้นตอนที่หนึ่ง วิเคราะห์ทุนทั้ง 4 ทุน (Capital Analysis) อันได้แก่ทุนที่ดิน ทุนมนุษย์ ทุนวัฒนธรรม และทุนความหลากหลายทางชีวภาพ

ขั้นตอนที่สอง ประเมินสภาพแวดล้อมภายนอกโดยใช้ PEST Analysis ในการวิเคราะห์ปัจจัยการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยีที่ส่งผลกระทบต่อทุนทั้ง 4

ขั้นตอนที่สาม วิเคราะห์ SWOT analysis ทั้ง 4 ทุนเพื่อทำให้รู้ถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคามของทั้ง 4 ทุน

ขั้นตอนที่สี่ การวิเคราะห์ทุนทั้ง 4 ที่ได้วิเคราะห์ SWOT นำมาคิดคะแนนเต็ม 100 คะแนน เพื่อหาจุดแข็ง ร่วมกับโอกาส และ จุดด้อย ร่วมกับภัยคุกคาม แล้วนำมาเทียบกันเพื่อหาว่าทุนใดเป็นทุนที่โดดเด่นและสามารถนำไปพัฒนาต่อยอดได้

2.2.4 Benchmarking

คือ วิธีการในการวัดและเปรียบเทียบ ผลผลิตภัณฑ์ บริการ และวิธีการปฏิบัติกับองค์กรที่สามารถทำได้ดีกว่า เพื่อนำผลของการเปรียบเทียบมาใช้ในการปรับปรุงองค์กรของตนเอง เพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศในธุรกิจ

การเทียบเคียงเมืองต้นแบบ จะช่วยให้สามารถนำแนวทางการพัฒนามาประยุกต์ใช้กับเมืองที่เป็นกรณีศึกษา ได้โดยกระบวนการเทียบเคียงต้นแบบ (อรรถัย กักผล,2560) มีลำดับขั้นตอนดังนี้

ขั้นแรก : การเลือกเมืองต้นแบบ

ขั้นสอง : ระบุความเหมือน

ขั้นสาม : ระบุจุดเด่นของเมืองต้นแบบ+ แนวทางการพัฒนา

ขั้นสี่ : กำหนดโอกาสในการพัฒนาเมืองของเรา

ขั้นห้า : กำหนดแนวทางการพัฒนาของเมืองเรา

2.3 ข้อมูลเบื้องต้นของเมืองกรณีศึกษาและเมืองเทียบเคียง(Benchmarking)

2.3.1 เมืองกรณีศึกษา : เขตพระนคร

ข้อมูลเขตพระนคร

เดิมตั้งอยู่ที่ ๗๙ ถนนจักรพงษ์ ติดกับเขตวัดชนะสงครามด้านเหนือหรือฝั่งสถานีตำรวจนครบาลชนะสงคราม เนื่องด้วยอำเภพระนครตั้งอยู่ในเขตนครหลวงอำนาจการปกครองแต่โบราณจึงขึ้นอยู่กับกรมพระนครบาลต่อมาในวันที่ ๑๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๔๑ ได้มีการตราพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ร.ศ.๑๑๖ ขึ้นจัดการปกครองท้องที่ทั่วประเทศ แต่พระราชบัญญัตินี้มิได้ควบคุมถึงท้องที่ในกรุงเทพอันเป็นเมืองนครหลวง ในปี ร.ศ.๑๒๗ ได้มีการประกาศรวมอำเภอชั้นในของกรมพระนครบาลและเมื่อวันที่ ๑๕ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๕๘ ได้มีประกาศยกเลิกอำเภอชั้นในแต่เดิมและจะตั้งอำเภอชั้นในขึ้นใหม่ ๒๕ อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอพระราชวัง อำเภอชนะสงคราม อำเภอสำราญราษฎร์ อำเภอพาหุรัด อำเภอจักรวรรดิ อำเภอสัมพันธวงศ์ อำเภอสามแยก อำเภอป้อมปราบศัตรูพ่าย อำเภอสามยอด อำเภอนางเลิ้ง อำเภอบางขุนพรหม อำเภอสามเสน อำเภอดุสิต อำเภอพญาไท อำเภอประแจจีน อำเภอประทุมวัน อำเภอบางรัก อำเภอสาทร อำเภอบ้านท้าว อำเภอบางพลัด อำเภออมรินทร์ อำเภอหงสาวดี อำเภอราชคฤห์ อำเภอบุปผารามและอำเภอบุคคโล

ต่อมาเมื่อยุบกรมพระนครบาลไปขึ้นกับกระทรวงมหาดไทย จอมพลสมเด็จพระบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย มีพระดำริเห็นควรยุบรวมปรับปรุงอำเภอในเขตชั้นในขึ้นใหม่ เมื่อนำความขึ้นกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็ทรงมีความเห็นชอบด้วย ดังนั้นในวันที่ ๑๒ มีนาคม

พุทธศักราช ๒๔๗๑ ได้มีประกาศ ยุบรวมอำเภอและกิ่งอำเภอในจังหวัดพระนครและธนบุรี จากประกาศนี้จึงได้เกิดอำเภอพระนครขึ้น ปรากฏเป็นครั้งแรกโดยการรวมการปกครอง อำเภอพาหุรัด อำเภอสำราญราษฎร์ อำเภอพระราชวัง อำเภอชนะสงคราม เข้ามาร่วมเป็นอำเภอเดียวกันเรียกว่า อำเภอพระนคร ภายหลังได้รวมอำเภอสามยอด และ อำเภอบางขุนพรหมเข้ามาด้วย ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๕ อำเภอพระนคร ได้รับการเปลี่ยนแปลงฐานะเป็น เขตพระนคร ตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๓๓๕ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๑๕ และเปลี่ยนเป็น สำนักงานเขตพระนคร ตาม พ.ร.บ.บริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๘ มาตรา ๖๐ และเนื่องจากอาคารที่ว่าการเขตพระนครเก่าชำรุดทรุดโทรมสถานที่คับแคบไม่สามารถบริการประชาชนได้สะดวกเท่าที่ควรตั้งแต่วันที่ ๒ มกราคม ๒๕๑๗ จึงย้ายที่ว่าการเขตพระนครไปตั้งอยู่เลขที่ ๗๘ ซอยสามเสน ๓ แขวงวัดสามพระยา จนถึงปัจจุบัน

สำหรับประวัติของอาคารสำนักงานเขตพระนครหลังปัจจุบัน แต่เดิมเป็นบ้านของพระยาอมเรศร์สมบัติ (นายอมเรศร์ สุขะวานิช) ซึ่งสร้างขึ้นในระยะเดียวกันกับพระที่นั่งอนันตสมาคม(พ.ศ. ๒๔๕๗) ต่อมา พ.ศ. ๒๔๘๗ พระยาอมเรศร์ฯ ได้ขายบ้านหลังนี้ให้แก่นายฉวี โกมลภิติ พ.ศ. ๒๔๘๖ นายฉวีโกมลภิติ ขายให้กับสถานเอกอัครราชทูตเวียดนาม และ พ.ศ. ๒๕๑๖ สถานเอกอัครราชทูตเวียดนามขายให้กับกรุงเทพมหานคร ขณะนั้นมีเนื้อที่ดินประมาณ ๑ ไร่ ๑ งาน ๗ ตารางวา และเมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๔๐ ได้จัดซื้อที่ดินต่อเนื่องขยายพื้นที่เขตขึ้นอีก ๒ ไร่ ๗๙ ตารางวา การจัดซื้อในครั้งนี้ได้บ้านซึ่งปลูกด้วยไม้สักจำนวน ๑ หลัง เดิมเป็นบ้านของพระตำรวจตรีพระยามหาเทพกระษัตริ์สมุห (เจ็กรัตนาศศิณี) บ้านหลังนี้สร้างขึ้นในราวปีพุทธศักราช ๒๔๖๕ ซึ่งสำนักงานเขตพระนครได้ทำการปรับปรุงซ่อมแซมให้สวยงาม คงรูปแบบเดิม ซึ่งปัจจุบันเป็นที่ตั้งของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร เขตพระนคร

เขตพระนครมีพื้นที่ พื้นที่ 5.536 ตร.กม. ตั้งอยู่บนเกาะรัตนโกสินทร์ ซึ่งเป็นบริเวณตะวันตกสุดของฝั่งพระนคร มีอาณาบริเวณติดต่อกับเขตข้างเคียง ดังนี้

- ทิศเหนือ ติดต่อกับเขตดุสิต มีคลองผดุงกรุงเกษมเป็นเส้นแบ่งเขต
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับเขตป้อมปราบศัตรูพ่ายและเขตสัมพันธวงศ์ มีถนนราชดำเนินนอกและคลองรอบกรุง (คลองโอรัง) เป็นเส้นแบ่งเขต
- ทิศใต้ ติดต่อกับเขตคลองสานและเขตธนบุรี มีแนวกึ่งกลางแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นเส้นแบ่งเขต
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับเขตบางกอกใหญ่ เขตบางกอกน้อย และเขตบางพลัด มีแนวกึ่งกลางแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นเส้นแบ่งเขต

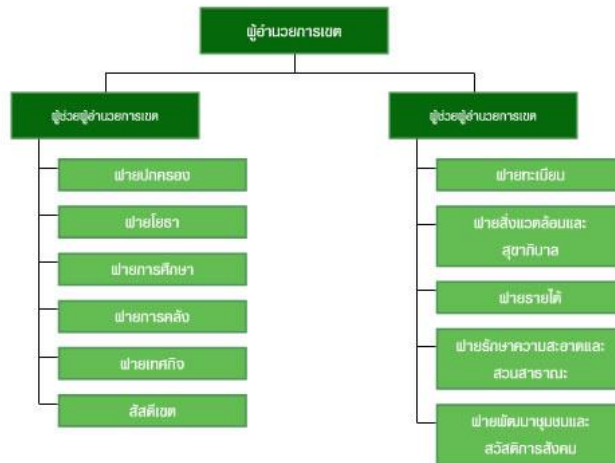
เขตพระนครแบ่งเขตการปกครองย่อยออกเป็น 12 แขวง

2วังบูรพาภิรมย์	8 ตลาดยอด
3 ราชบพิธ	9 ชนะสงคราม
4สำราญราษฎร์	10 บ้านพานถม
5ศาลเจ้าพ่อเสือ	11 บางขุนพรหม
6.เสาชิงช้า	12 วัดสามพระยา

โครงสร้างของสำนักงานเขตพระนคร

2.3.2 เมืองเทียบเคียง เกียวโต ประเทศญี่ปุ่น

ในหัวข้อนี้ ทางคณะที่ปรึกษาจัดทำยุทธศาสตร์ฯ จะขอกล่าวเพียงข้อมูลเบื้องต้นของเมืองเกียวโต ในส่วนของแนวทางการพัฒนาเมืองและความสำเร็จของเมืองเกียวโตจกกล่าวถัดไปในบทที่ 4

ความสำคัญของเมืองเกียวโต

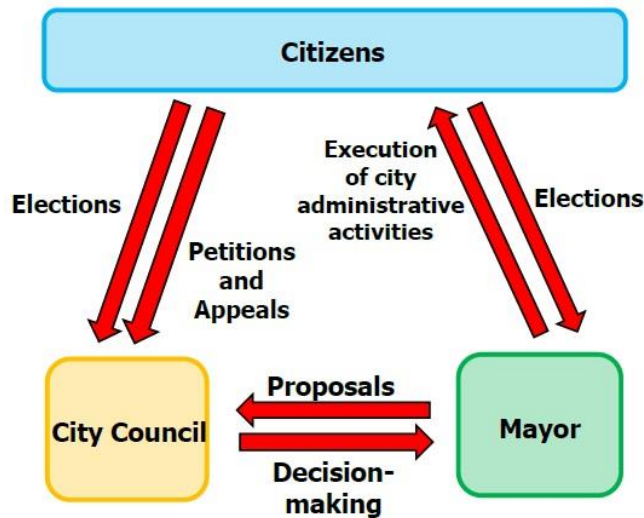

เมืองเกียวโต อยู่ในตอนกลางของเกาะฮอนชู และมีความสำคัญในฐานะการเป็นราชธานีเก่าที่ยิ่งใหญ่และยาวนานของประเทศญี่ปุ่นกว่า 1,000 ปี ที่อุดมไปด้วยความทรงจำและร่องรอยทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วรรณกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี อันงดงามและทรงคุณค่า ผ่านจิตวิญญาณการอนุรักษ์ หวงแหน ของชาวเมืองในพื้นที่ และเปรียบเสมือนหัวใจและศูนย์กลางการท่องเที่ยว แหล่งศึกษาหาความรู้ทาง ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ที่ยังคงหลงเหลือความเป็นญี่ปุ่นดั้งเดิม ตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน ด้วยมรดกทางวัฒนธรรมอย่างเปี่ยมล้น และได้รับการคัดเลือกจากองค์กรยูเนสโกให้เป็นเมืองมรดกทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของโลก

ลักษณะทางภูมิศาสตร์และการปกครองของเมืองเกียวโต

ในประเทศญี่ปุ่นแบ่งการปกครองท้องถิ่นเป็น 2 ระดับ (Two tier system) คือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นระดับบน (Prefecture) และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นระดับล่าง คือ เทศบาล ซึ่งเมืองเกียวโต (Kyoto city) นั้นเป็นการปกครองในระดับเทศบาล ในจังหวัดเกียวโตะ ภายใต้ความรับผิดชอบพื้นที่โดยเทศบาลเมืองเกียวโต ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 827.90 ตารางกิโลเมตร และมีประชากรทั้งหมดประมาณ 1.47 ล้านคน ความหนาแน่นเชิงพื้นที่ 1,800 คน/ตารางกิโลเมตร ซึ่งมีการแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 11 เขต และมีเขตนะกะเงียว ในการเป็นศูนย์กลางการบริหาร

การบริหารของเมืองเกียวโต

การบริหารเมืองเกียวโตเป็นรูปแบบของการบริหารส่วนท้องถิ่นในระดับเทศบาล โดยความรับผิดชอบของเทศบาลเมืองเกียวโต อันมีหน้าที่ในการกำหนดและบริหาร งบประมาณ การคลัง นโยบาย รวมไปถึงอำนาจในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของเมืองเกียวโตผ่านการถ่วงดุลอำนาจระหว่างฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ โดยมีการกำหนดให้สภาเมืองเป็นผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติ ทำหน้าที่เป็นผู้รับเรื่องร้องเรียนจากประชาชน ตลอดจนเป็นผู้ใช้อำนาจการตัดสินใจและถ่วงดุลอำนาจของฝ่ายบริหาร ประกอบไปด้วย สมาชิกสภาเมือง ผ่านการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน และดำรงอยู่ในวาระละ 4 ปี ในขณะที่นายกเทศมนตรี (Mayor) ดำรงตำแหน่งเป็นหัวหน้าและผู้ใช้อำนาจฝ่ายบริหาร ซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน และดำรงอยู่ใน วาระละ 4 ปี เช่นเดียวกัน มีหน้าที่ในการกำหนดและบริหารนโยบาย รวมถึงยุทธศาสตร์การพัฒนา ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของเมือง โดยในปัจจุบันมีนายไคซะกุ คะโตะกะวะ ดำรงตำแหน่งเป็นนายกเทศมนตรี

เศรษฐกิจของเมืองเกียวโต

ด้วยรากฐานทางวัฒนธรรมของเมืองเกียวโต จึงส่งผลให้ภาคการท่องเที่ยวเป็นฐานสำคัญทางเศรษฐกิจที่สำคัญของเมือง ด้วยตัวเลข จีดีพี (GDP) กว่า 5.6 ล้านล้านเยน และเป็นการเจริญเติบโตของภาคบริการในสัดส่วนร้อยละ 24 ภาคการผลิตจำนวนร้อยละ 20.5 และภาคการขายสินค้าอีกประมาณร้อยละ 17 นอกจากนี้เมืองเกียวโตยังเป็นสถานที่ตั้งของสำนักงานใหญ่บริษัทชั้นนำมากมาย อาทิ บริษัทนิเทนโด และบริษัท ออมรอน เป็นต้น นอกจากนี้การเป็นเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม ทำให้เมืองเกียวโตเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ และ ศิลปกรรม ดั้งเดิม และเป็นจุดหมายปลายทางหลักของนักท่องเที่ยว นักเรียนและนักศึกษา เป็นจำนวนมากในแต่ละวัน

โครงสร้างพื้นฐานเมืองเกียวโต

เมืองเกียวโตประกอบไปด้วยโครงสร้างพื้นฐานและการคมนาคม ที่มีความหลากหลายภายในพื้นที่ อีกทั้งยังมีการเชื่อมโยง โครงข่ายไปสู่เมืองอื่น บริเวณรอบ ประกอบด้วยทางขนส่งทางรางทั้งรถไฟใต้ดินและรถไฟความเร็วสูง อันมีสถานีเกียวโต เป็นศูนย์กลางการคมนาคมของเมือง อีกทั้งยังครอบคลุมทั้งเขตเมือง ด้วยระบบขนส่งดังกล่าวยังส่งผลให้การเดินทางไปสู่สนามบินในจังหวัดใกล้เคียง เป็นไปด้วยความสะดวกและรวดเร็ว และเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาทางเศรษฐกิจ

มรดกทางศิลปะและวัฒนธรรมของเมืองเกียวโต

เกียวโตนับเป็นเมืองที่สำคัญทางมรดกวัฒนธรรมแห่งหนึ่งของโลก ซึ่งประกอบไปด้วยคุณสมบัติทางกายภาพด้านวัฒนธรรมอย่างเปี่ยมล้น ทั้งจำนวนวัดโบราณ พระราชวัง และปราสาท กว่า 1,500 แห่ง พิพิธภัณฑ์อีกกว่า 100 แห่ง รวมถึงร้านค้างานศิลปะและงานฝีมือท้องถิ่นอีกกว่า 5,000 แห่ง ที่อุดมไปด้วยความสมบูรณ์แบบทางวัฒนธรรมอย่างไร้ที่ติ ผ่านการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ หวงแหน และฟื้นฟู ของทุกภาคส่วนในท้องถิ่น กระทั่งมีโบราณสถานที่ได้รับการคัดเลือกจากองค์การยูเนสโก ให้เป็นมรดกโลกมากถึง 210 แห่ง

สิ่งแวดล้อมของเมือง

เมืองเกียวโตนับเป็นสถานที่สำคัญในการจัดลงนามพิธีสารเกียวโต (Kyoto protocol) ของประเทศภาคีทั่วโลก อีกทั้งยังได้รับการคัดเลือกจากรัฐบาลญี่ปุ่นในการเป็นเมืองต้นแบบทางด้านสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ยังได้วางบทบาทของตนเองในการเป็นเมืองต้นแบบทางด้านสิ่งแวดล้อมในระดับสากล ด้วยเป้าหมายในการลดก๊าซเรือนกระจกให้ได้ร้อยละ 40 ในปี 2030 และเพิ่มเป็นร้อยละ 60 ในปี 2050 ผ่านโครงการและมาตรการ ด้านสิ่งแวดล้อมมากมาย โดยปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่เมืองเกียวโตให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพ ชีวิตของประชาชน และคุณภาพของเมือง

บทที่ 3 วิเคราะห์เพื่อค้นหาศักยภาพเพื่อพัฒนาเมือง

การวิเคราะห์สภาพพื้นที่ของเขตพระนคร

บริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นใน ได้แก่ บริเวณที่อยู่ภายในบริเวณริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ด้านพระบรมมหาราชวังไปจนถึงคลองคูเมือง (คลองหลอดเดิม) มีเนื้อที่ประมาณ 1.8 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,125 ไร่ ตั้งอยู่ในท้องที่แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

สภาพทั่วไปที่เป็นลักษณะเฉพาะของบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นใน คือ การมีแม่น้ำเจ้าพระยาและคลองคูเมืองเดิมล้อมรอบ จึงทำให้มีสภาพเป็นเกาะที่เรียกว่า “เกาะรัตนโกสินทร์” พื้นที่บริเวณขอบของเกาะรัตนโกสินทร์ จะเป็นแนวกำแพงเมืองเดิมล้อมรอบทุกด้าน ภายในบริเวณมีพระบรมมหาราชวังตั้งอยู่จุดศูนย์กลาง มีเส้นทางถนนที่มีลักษณะพุ่งออกจากจุดศูนย์กลาง มีสนามหลวงเป็นพื้นที่เปิดโล่งขนาดใหญ่ อยู่ทางด้านทิศเหนือ ลักษณะการวางผังอาคารและแนวถนนยังคงเป็นรูปเดิมเมื่อครั้งต้นสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ การใช้ประโยชน์ที่ดินส่วนใหญ่เป็นสถานที่ราชการ เนื่องจากเป็นศูนย์กลางการบริหารราชการของประเทศมาตั้งแต่อดีต พื้นที่บริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยาเดิมมีสภาพเป็นพื้นที่เปิดโล่งสลับกับย่านการค้าและชุมชนที่พึ่งพาการคมนาคมทางน้ำเป็นสำคัญ อาคารและสิ่งปลูกสร้างที่สำคัญมีพื้นที่มีลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่มีทั้งสถาปัตยกรรมไทยและตะวันตก เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ และการผสมผสานของวัฒนธรรม โบราณสถานที่สำคัญ ได้แก่ พระราชวังบวรสถานมงคล วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ศาลหลักเมือง อาคารกระทรวงกลาโหม พระราชวังสราญรมย์ วัดราชประดิษฐ์ อาคารกรมแผนที่ทหาร วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม และอาคารตึกแถวบริเวณถนนหน้าพระลาน ท่าช้าง และท่าเตียน เป็นต้น

จากการสำรวจสภาพการพัฒนาทางกายภาพในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นใน จะเห็นได้ว่าบริเวณนี้ เป็นบริเวณที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และมีสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าตั้งอยู่ในพื้นที่จำนวนมาก แต่การพัฒนาที่เกิดขึ้นก่อนเริ่มโครงการกรุงรัตนโกสินทร์ ได้ทำลายสภาพแวดล้อมในบริเวณนี้เป็นอย่างมาก แม้ในช่วงโครงการกรุงรัตนโกสินทร์การพัฒนาทางกายภาพที่สำคัญจะเกิดขึ้นน้อย แต่ก็ยังคงมีการเปลี่ยนแปลงที่เป็นประเด็นปัญหาว่าส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของเมือง

บริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นนอก ได้แก่ อาณาเขตจากริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ด้านเหนือและด้านใต้คลองคูเมืองเดิม ไปจรดคลองรอบกรุง (คลองบางลำพู คลองโอบอ่างเดิม) มีเนื้อที่ประมาณ 2.3 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,143 ไร่ ตั้งอยู่ในท้องที่แขวงชนะสงคราม แขวงตลาดยอด แขวงบวรนิเวศ แขวงศาลเจ้าพ่อเสือ และแขวงบูรพาภิรมย์ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

สภาพทั่วไปที่เป็นลักษณะเฉพาะของบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นนอก คือ การมีลักษณะเป็นส่วนขยายของเมืองบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นใน โดยเห็นชัดเจนจากเส้นทางถนนที่สำคัญ ได้แก่ ถนนราชดำเนินกลาง ถนนบำรุงเมือง และถนนเจริญกรุง เป็นพื้นที่ที่มีแม่น้ำเจ้าพระยา คลองคูเมืองเดิม และคลองรอบกรุงล้อมรอบพื้นที่ มีคลองหลอดวัดราชนันทาและคลองหลอดวัดราชบพิธเชื่อมโยงคลองคูเมือง

เดิมและคลองรอบกรุง ขอบเขตของพื้นที่เกือบ ทุกด้าน ยกเว้นด้านติดคลองคูเมืองเดิม เป็นแนวกำแพงเดิมตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 ซึ่งยังคงเหลือหลักฐานชัดเจน 3 แห่ง ได้แก่ บริเวณป้อมพระสุเมรุ ประตูพระนครหน้าวัดบวรนิเวศ และป้อมมหาภาพ ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินส่วนใหญ่เป็นที่อยู่อาศัยหนาแน่นและพาณิชยกรรม อาคารและสิ่งปลูกสร้างที่สำคัญแสดงถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทั้งไทย จีน อิสลาม พราหมณ์ - ฮินดู และตะวันตก ได้แก่ วัดบวรนิเวศ วัดชนะสงคราม วัดราชบพิธ วัดราชบูรณะ โลหะปราสาท วัดราชนันทาราม วัดเทพธิดาราม วัดมหรธรรพาราม ศาลเจ้าพ่อเสือ วัดสุทัศน์เทพวราราม เสาชิงช้า โบสถ์พราหมณ์ วังบ้านหม้อ อาคารริมถนนราชดำเนินกลาง อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ศาลาว่าการกรุงเทพมหานครกระทรวงมหาดไทย อาคารตึกแถวย่านสามแพร่ง บ้านหม้อ ถนนตะนาว ถนนพระอาทิตย์ และตึกยาวโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย เป็นต้น

สภาพปัญหาการพัฒนาทางกายภาพ ในพื้นที่กรุงรัตนโกสินทร์ แบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

(1) สภาพปัญหาพัฒนาด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินและก่อสร้างอาคาร

การพัฒนาด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคาร มีกฎหมายควบคุมอาคารและควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินอยู่แล้ว แต่ประเด็นปัญหาอยู่ที่มาตรการควบคุมทางกายภาพดังกล่าว ยังไม่รัดกุมเพียงพอ จึงทำให้เกิดปัญหาทางกายภาพขึ้น

นอกจากนี้ ในการควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคารของภาครัฐ ยังได้รับการยกเว้นจากกฎหมายควบคุมที่มีอยู่ และการพัฒนาการใช้ประโยชน์ที่ดิน ส่วนใหญ่เป็นการพัฒนาจากผู้ที่ถือครองที่ดินหรือกรรมสิทธิ์ เป็นลักษณะต่างคนต่างต้องการพัฒนาพื้นที่ของตนให้สามารถใช้ประโยชน์ตามที่ต้องการ จึงทำให้เกิดปัญหาในด้านการใช้ประโยชน์จากที่ดินและการก่อสร้างและต่อเติมอาคาร

(2) สภาพปัญหาด้านการพัฒนาด้านระบบโครงสร้างพื้นฐาน

การพัฒนาด้านระบบโครงสร้างพื้นฐานในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ ส่วนใหญ่ พบว่า มีการพัฒนาเพื่อสนองต่อความต้องการของประชาชนเพียงพออยู่แล้วในด้านไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ เพราะเป็นพื้นที่ศูนย์กลางเมือง มีการอยู่อาศัยมานานแล้ว การตอบสนองความต้องการของประชาชนจึงเกิดขึ้นมาก่อนหน้านี้แล้ว แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาด้านสาธารณูปโภคก็คือ เกิดการพัฒนาที่ทำลายสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เช่น การเดินสายไฟฟ้าผ่านโบราณสถาน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การแก้ปัญหาขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐานใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงโครงการกรุงรัตนโกสินทร์ ได้แก่ ระบบป้องกันน้ำท่วม ระบบบำบัดน้ำเสีย การก่อสร้างสะพาน เหล่านี้ตอบสนองความต้องการของประชาชนและเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางกายภาพ แต่ในทางกลับกัน บางโครงการ ได้ก่อให้เกิดผลต่อการอนุรักษ์กรุงรัตนโกสินทร์ ได้แก่ การก่อสร้างสะพานพระปกเกล้า การก่อสร้างทางเดินเลียบบแม่น้ำเจ้าพระยา ช่วงป้อมพระสุเมรุถึงสะพานสมเด็จพระปิ่นเกล้า

ในการพัฒนาโครงการพื้นฐาน พบว่า ไม่มีมาตรการควบคุมทางกฎหมายที่จะป้องกันผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม เนื่องจากกฎหมายควบคุมอาคารและควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดิน ได้ยกเว้นข้อกำหนดต่างๆ ไม่นำมาบังคับใช้กับการพัฒนาด้านสาธารณูปโภค โครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพต่างๆ เช่น เขื่อน สะพาน อุโมงค์ เป็นต้น

(3) สภาพปัญหาการพัฒนาด้านการปรับปรุงสภาพแวดล้อม บริเวณที่มีความสำคัญ

การปรับปรุงสภาพแวดล้อมบริเวณที่มีความสำคัญ เป็นการพัฒนาที่มีลักษณะของการพยายามแก้ปัญหาทางกายภาพที่เกิดขึ้นมาแต่เดิม ซึ่งในการดำเนินการบางครั้งจำเป็นต้องมีการรื้อถอนอาคารที่มีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมในบริเวณที่มีความสำคัญ หรือมีการก่อสร้างอาคารใหม่ การพัฒนาที่เกิดขึ้นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพในพื้นที่อนุรักษ์ จึงเกิดเป็นปัญหาข้อโต้แย้งในวิธีการอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อม

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของหน่วยงาน

สำนักงานเขตพระนคร เป็นหน่วยงานสังกัดกรุงเทพมหานครที่ทำหน้าที่ปฏิบัติงานประจำตามพื้นที่ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวนอกจากเป็นไปตามกฎหมายระเบียบที่กำหนดให้มีอำนาจหน้าที่ที่ต้องทำแล้ว ยังมีหน้าที่ตามอาณัติทางปกครอง (mandate) อื่นที่สำนักงานเขตพระนคร จำเป็นจะต้องดำเนินการให้สอดคล้องและเป็นไปตาม นโยบายของรัฐบาล นโยบายของผู้บริหารราชการกรุงเทพมหานคร แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555 - 2559) ทุกภาคส่วนในสังคมไทยเห็นพ้องร่วมกันน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญาทางการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่อง เพื่อมุ่งให้เกิดภูมิคุ้มกันและมีการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสม เพื่อให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน แผนยุทธศาสตร์กระทรวงมหาดไทย (พ.ศ.2555 - 2559) ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1. สนับสนุน ส่งเสริมการบริหารราชการส่วนภูมิภาค ท้องที่ และ ท้องถิ่น ให้เหมาะสมต่อการพัฒนาประเทศ และส่งเสริม พัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และที่สำคัญ คือ แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร 12 ปี ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2556 - 2559) ที่กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาไว้ 5 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานแบบบูรณาการ เพื่อมุ่งสู่การเป็นศูนย์กลางภูมิภาค

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ พัฒนาศักยภาพกรุงเทพมหานครเพื่อการแข่งขันทางเศรษฐกิจในภูมิภาค

เอเชีย

ตะวันออกเฉียงใต้

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ พัฒนากรุงเทพมหานครให้เป็นมหานครแห่งสิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ พัฒนากรุงเทพมหานครให้เป็นมหานครแห่งคุณภาพชีวิตที่ดีและมีเอกลักษณ์

ทาง

วัฒนธรรม

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ พัฒนาระบบบริหารจัดการเพื่อเป็นต้นแบบด้านการบริหารมหานคร

สำนักงานเขตพระนครกำหนดวิสัยทัศน์ ปี ๒๕๕7 : เป็นนครแห่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ สอดคล้องกับวิสัยทัศน์กรุงเทพมหานคร ปี ๒๕๕๙ : กรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และมุ่งสู่มหานครน่าอยู่อย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ที่ ๔ พัฒนากรุงเทพมหานครให้เป็นมหานครแห่งคุณภาพชีวิตที่ดีและมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม

นอกจากนี้ อำนาจตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 รวมถึงพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ ให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ส่งผลให้เกิดอำนาจหน้าที่ต่างๆ ต่อกรุงเทพมหานคร รวมถึงหน่วยราชการพื้นที่อย่างสำนักงานเขตพระนครเป็นอันมาก โดยเฉพาะทางด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งกำหนดไว้ใน มาตรา 16, 17 และ 18 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ที่ให้ท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการบริการสาธารณะด้านนี้อย่างชัดเจน และตามแผนปฏิบัติการต่างโอนอำนาจดังกล่าว กำหนดการเลิก ด้านการวางแผนการท่องเที่ยว การปรับปรุงบำรุงรักษาสถานที่ท่องเที่ยวและการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ รวมถึงภารกิจในการบำรุงรักษาโบราณสถานให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาขั้นพื้นฐานอีกด้วย

เหล่านี้เป็นภาระหน้าที่ที่สำนักงานเขตพระนครมีหน้าที่ในการดำเนินการ โดยได้รับมอบหมายตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย คำสั่ง นโยบาย แผนฯ ต่างๆ ซึ่งในที่นี้จะเน้นถึงภารกิจด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่กำหนดไว้เป็นนโยบายทุกระดับ ตั้งแต่ท้องถิ่นถึงระดับชาติ

สภาพแวดล้อมขององค์กรหรือหน่วยงานสำนักงานเขตพระนคร เป็นปัจจัยสำคัญในสถานที่ที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วที่จะก่อให้เกิดจุดแข็ง (Strength) จุดอ่อน (Weakness) โอกาส (Opportunity) หรืออุปสรรค (Threat) ต่อองค์กรได้ โดยสำนักงานเขตพระนครเอง เมื่อมาพิจารณาถึงปัจจัยทางสภาพแวดล้อมทั้งภายในภายนอกแล้ว จะทำให้เห็นถึงขอบเขต และการกำหนดจุดมุ่งหมาย (Purpose) ขององค์กรได้อย่างชัดเจน อันมีผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวต่อไปในอนาคตได้ รวมถึงการกำหนดกลยุทธ์ (Strategy Formulation) ที่จะรองรับในขั้นต่อไป

1. สภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร (External Environment)

เป็นสภาพแวดล้อมที่มีผลและอิทธิพลต่อหน่วยงานของสำนักงานเขตพระนคร ในการจะกำหนดบทบาท เป้าหมายขององค์กรเป็นอย่างมากแต่องค์กรไม่สามารถควบคุมสภาพแวดล้อมเหล่านี้ได้โดยตรง ซึ่งสำนักงานเขตพระนครได้พิจารณาให้ความสำคัญต่อการวิเคราะห์แบบ STEP (Social Technology Economy Political) ได้แก่

1.1 อิทธิพลทางสังคมและวัฒนธรรม ประชาชนและสังคมในพื้นที่เขตพระนครจะมีความคิดค่านิยมที่หวงแหน อนุรักษ์ เกิดทุน และภาคภูมิใจให้ความเป็นเมืองหลวงเก่าของกรุงรัตนโกสินทร์ กลุ่มประชาคมหรือชุมชนต่าง ๆ มีความเข้มแข็งรวมตัวอย่างเหนียวแน่น เช่น กลุ่ม ชุมชนผู้ประกอบการถนนข้าวสาร ชุมชนท่าเตียน ชุมชนสามแพร่ง ชุมชนท่าพระอาทิตย์ ซึ่งต่างมีทัศนคติที่กำหนดพฤติกรรมในความคิด ด้านการอนุรักษ์สืบสานประเพณีวัฒนธรรมที่มีคุณค่าของชุมชนของตนหรือโบราณสถาน โบราณวัตถุที่มีอยู่ในพื้นที่ของตน หรือแม้แต่การต่อยอดวิชาชีพดั้งเดิม เช่น การหล่อและจำลองพระพุทธรูปโลหะบริเวณย่านวัดสุทัศน์ การพยายามพลิกฟื้นประเพณีโบราณดั้งเดิม เช่น พิธีตรียัมปวาย ให้เกิดขึ้นใหม่เป็นต้น หรือแม้แต่คำพูดที่ว่า “เขตพระนครคือกรุงเทพฯ ฯ” หรือ

“กล่าวถึงพระนครก็มองเห็นวัดพระแก้ว” ต่างเป็นความภาคภูมิใจของสังคมชาวพระนครอย่างต่อเนื่องเสมอมา และพร้อมที่จะเป็นพลังสำคัญในการนำเสนอของดิงามในพื้นที่ให้รุ่งเรืองพัฒนาถึงระดับนานาชาติได้ นอกจากนี้ทรัพยากร ทางด้านการท่องเที่ยวของเขตพระนครมีอย่างมากมายมหาศาลทั้งทางจิตใจและเชิงประวัติศาสตร์ เช่น พระบรมมหาราชวังนอกจากนี้ ยังมีแหล่งท่องเที่ยวระดับชาติที่มีศักยภาพรอการพัฒนาอันมากมาย เช่น มีปากคลองตลาดที่เป็นตลาดขายส่งดอกไม้ที่เก่าแก่และใหญ่มีชื่อเสียงที่สุดในประเทศ มีวัดสำคัญระดับพระอารามหลวงมากมาย รวมทั้งวัดที่เป็นที่ประทับของสมเด็จพระสังฆราชก็อยู่ในพื้นที่เช่นกัน เป็นต้น

1.2 อิทธิพลทางเทคโนโลยี ปัจจุบันคอมพิวเตอร์ได้เข้ามามีบทบาทในการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานขององค์กร ไม่ว่าจะทางราชการหรือธุรกิจคอมพิวเตอร์สามารถประมวลข้อมูลวัตถุดิบต่าง ๆ ได้อย่างเป็นระบบสามารถให้ข้อมูลเชิงวิเคราะห์เพื่อการตัดสินใจและความสะดวกด้านการบริการรูปแบบใหม่ ๆ ได้ สำนักงานเขตพระนครสามารถนำความรู้ใหม่ ๆ (Know how) ทางด้านเทคโนโลยีมาพัฒนาระบบงานได้เป็นอย่างดีโดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นการรวบรวม ข้อมูลเชิงท่องเที่ยวที่เป็นระบบ การให้บริการโดยนำเครื่องมือทันสมัย เช่น ระบบ (Touch Screen หรือระบบ on line) มาให้บริการให้กับนักท่องเที่ยวได้อย่างกว้างขวาง

1.3 อิทธิพลทางเศรษฐกิจ ประเทศไทยมีเศรษฐกิจแบบทุนนิยม (Capitalism) มีการแข่งขันที่เสรีผสมกับเศรษฐกิจแบบควบคุมจากส่วนกลาง ทำให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจสูง รัฐและกรุงเทพมหานครสามารถเก็บรายได้จากผู้ประกอบธุรกิจและประชาชนเป็นจำนวนมาก และงบประมาณนี้ได้นำมาส่งเสริมอุดหนุนกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวอย่างมาก เพื่อดึงดูดเงินตราของนักท่องเที่ยวต่าง ๆ กลับเข้ามาเป็นรายได้ที่วิเศษ ซึ่งรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นรายได้อันดับหนึ่งของประเทศ ดังนั้นภารกิจ กิจกรรม ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว การอนุรักษ์ บำรุงรักษาโบราณสถานต่าง ๆ มักจะได้รับการตอบสนองและจัดสรรจากกรุงเทพมหานคร หรือรัฐบาลที่เป็นเจ้าของงบประมาณอย่างสม่ำเสมอ

1.4 อิทธิพลทางการเมือง จะเห็นว่านโยบายแห่งรัฐรวมถึงความคิดเห็นของฝ่ายค้านทั้งในระดับชาติและในระดับท้องถิ่นเอง ต่างมีส่วนผลักดันและสนับสนุนให้ท้องถิ่นร่วมถึงประชาคมในท้องถิ่นนำสิ่งต่าง ๆ ในพื้นที่ของตนเองมาเป็นจุดขายเพื่อเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศให้มีจำนวนมากขึ้น เช่น โครงการ Unseen Thailand หรือท่องเที่ยววันธรรมดา เป็นต้น อีกทั้งรัฐบาลเองได้จัดสรรงบประมาณอุดหนุนด้านการท่องเที่ยวในปีหนึ่ง ๆ ให้กับกรุงเทพมหานครเป็นจำนวนมาก และมีเงินจำนวนมากได้ตกมาอยู่ในส่วนการสนับสนุนปรับปรุงภูมิทัศน์การท่องเที่ยวในพื้นที่เขตพระนคร รวมถึงนโยบายที่จะผลักดันให้เป็นศูนย์การท่องเที่ยวระดับชาติ เช่น การปรับปรุงโฉมของถนนราชดำเนินให้เป็นเสมือนถนนชองกาลิเซียของฝรั่งเศส เป็นต้น เหล่านี้เป็นปัจจัยเอื้อต่อองค์กรของเขตพระนครเป็นอย่างดี

นอกจากนี้สำนักงานเขตพระนคร ได้พิจารณาถึงแบบจำลองแรงผลักดันห้าประการ (Five Forces Model) ของ Michael E. Porter ความคู่ไปด้วย อันได้แก่ คู่แข่งซึ่งอาจหมายถึง สำนักงานเขต อำเภอ จังหวัด ที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวที่ใกล้เคียงกับเขตพระนครรวมถึงประเทศเพื่อนบ้านที่มีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือโบราณสถาน โบราณวัตถุ และวัฒนธรรม ประเพณีที่เหมือน ๆ กัน การแข่งขันดึงดูดลูกค้า คือ นักท่องเที่ยวของประเทศ หรือพื้นที่อื่น ๆ ดังกล่าว ซึ่งเหล่านี้จะทำให้นักท่องเที่ยวมีทางเลือกมาก อาจจะไม่สนใจการท่องเที่ยวหรือศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของเขตพระนครได้ แต่อาจจะเลือกไปท่องเที่ยวในสถานที่อื่น เช่น เลือกไปนครวัดไม่ไปวัดพระแก้ว สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดกลยุทธ์ของสำนักงานเขตพระนคร ที่จะต้องดึงดูดลูกค้าที่เป็นนักท่องเที่ยวให้เห็นจุดขายอันเป็นที่น่าสนใจของเขตให้ได้ ทั้งนี้ต้องรวมถึงการหาพันธมิตรเชิงท่องเที่ยวทั้งหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง บริษัททัวร์ หรือเสนอการท่องเที่ยวในเชิงพันธมิตรให้มีการเที่ยวเขตพระนคร เขตดุสิต เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย เป็น package tour ต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนี้ปัจจัยของสถานแวดล้อมภายนอกที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ อิทธิพลจากต่างประเทศ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อ การท่องเที่ยวภายในประเทศไทยได้อย่างมาก เช่น การเกิดสงครามระหว่าง ผู้ก่อการร้ายกับประเทศ ในเครือพันธมิตร หรือวิกฤติการณ์โรคระบาดต่าง ๆ เช่น ซาร์ ไข้หวัดนก ฯลฯ เหล่านี้เป็นผลต่อความเชื่อมั่นของลูกค้า หรือนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ และค่อนข้างเป็นปัจจัยที่อ่อนไหวค่อนข้างมากและมีผลกระทบค่อนข้างสูง จัดเป็นอุปสรรคสำคัญหากเกิดขึ้น

2. สภาพแวดล้อมภายในองค์กร (Internal Environment)

จะประกอบด้วยปัจจัยที่อยู่ภายใต้ขอบเขตขององค์กร การวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบและประเมินขีดความสามารถ ข้อบกพร่องของสำนักงานเขตพระนครเป็นการวิเคราะห์จุดอ่อนและจุดแข็งขององค์กร ซึ่งสามารถใช้ในการกำหนดกลยุทธ์โดยใช้จุดแข็งให้เป็นประโยชน์และหลีกเลี่ยงจุดอ่อน การวิเคราะห์อัตรายทฤษฎีของ Michael E. Porter (1985) เกี่ยวกับการวิเคราะห์ห่วงโซ่แห่งคุณค่า (Value Chain Analysis) ขององค์กร หมายถึงกิจกรรมที่ร่วมสร้างคุณค่า (Value) ให้กับสินค้าหรือการบริการในมุมมองของผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งนำมาเรียงเป็นลำดับอย่างต่อเนื่อง ซึ่งต้องอาศัยปัจจัยเชิงกลยุทธ์ในการวิเคราะห์ให้ได้แก่

2.1 ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร ประกอบด้วย บุคลากร (Staff) ของหน่วยงาน ในส่วนของสำนักงานเขตพระนครมีบุคลากรที่ค่อนข้างมาก เนื่องจากแบ่งเป็น 10 ฝ่าย แต่ละฝ่ายมีเจ้าหน้าที่ที่มีสายงานทางวิชาชีพต่าง ๆ กัน เช่น เจ้าหน้าที่เทศกิจมีถึง 290 คน มากที่สุดในกรุงเทพมหานคร เจ้าหน้าที่ฝ่ายรักษาความสะอาดฯ มีประมาณ 712 คน เป็นต้นเหล่านี้ เป็นกลุ่มพลังที่เสริมงานด้านบริการของเขตได้เป็นอย่างดี และความสัมพันธ์ระหว่างส่วนราชการเป็นไปด้วยดีมีรูปแบบ (Style) ขององค์กร ที่เป็นระเบียบแบบแผนมีการแบ่งแยกจัดระเบียบ บทบาท ที่แน่ชัด แต่คงไว้ซึ่งภาพลักษณ์อันทันสมัยคล่องตัวมากกว่าหน่วยราชการอื่น ๆ และเจ้าหน้าที่ของเขตต่างมีทักษะ (Skill) ความรู้

ความสามารถที่ดีโดยเฉพาะงานด้านกิจกรรมท่องเที่ยวที่หน่วยงานระดับต่าง ๆ ทั้งรัฐบาลและท้องถิ่น หรือเอกชน ก็ตาม ต่างก็เข้ามาจัดงานกิจกรรมในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง เช่น งานสงกรานต์ ถนนราชดำเนิน ถนนข้าวสาร สนามหลวง การจัดงานถนนสายวัฒนธรรม (ปากคลองตลาดถึงถนนพระอาทิตย์) การจัดงานลอยกระทง งานปีใหม่ การแห่ขบวนรถบุปผาชาติ 77 จังหวัด เป็นต้นเหล่านี้ ได้อาศัย ข้าราชการลูกจ้างซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของสำนักงานเขตในการดำเนินงานทั้งเป็นฝ่ายประสานงาน การวางระบบการรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อย การรักษาความสะอาด การดูแลความปลอดภัย การให้บริการประชาชนนักท่องเที่ยวต่าง ๆ และเจ้าหน้าที่ของสำนักงานเขตยังมีค่านิยมร่วม (Share Value) ในเรื่องการให้บริการอุทิศเวลา กำลังใจ กำลังกาย เพื่อสรรค์สร้างงานด้านการส่งเสริมสนับสนุน งานต่าง ๆ ของสำนักงานเขตให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย และเชื่อมั่นในความเป็นผู้นำของผู้บริหารของสำนักงานเขตพระนคร

2.2 ปัจจัยด้านโครงสร้าง (Structure) โครงสร้างของสำนักงานเขตพระนคร อาจจะเป็นจุดอ่อนในเรื่องความเป็นราชการที่มีสายการบังคับบัญชาที่มากมายซับซ้อนอยู่ รวมถึงความเป็นระบบราชการ (System) ที่อาจทำให้เกิดความล่าช้าและการไม่มีอำนาจตัดสินใจขั้นสุดท้ายของผู้บริหารของเขต ที่ต้องขอความเห็นชอบจากส่วนกลางอยู่หลายประการ แต่อย่างไรก็ดีปัจจัยด้านโครงสร้างมีส่วนแข็งก็คือ การมีการวางกลยุทธ์ (Strategy) ของหน่วยงานไว้แล้ว โดยเฉพาะแผนกลยุทธ์แม่บทของกรุงเทพมหานครเป็นแนวทางในการดำเนินการขององค์กร ในการจะกำหนดเป้าหมายและกลยุทธ์ขององค์กรได้อย่างมีทิศทางที่ชัดเจน

เมื่อวิเคราะห์จากสภาพแวดล้อมทั้งภายใน ภายนอก (SWOT Analysis) ของหน่วยงานสำนักงานเขตพระนคร ในด้านปัจจัยต่าง ๆ แล้วนั้น จะพบว่ามีปัจจัยที่เป็นส่วนอ่อนและจุดแข็งในแต่ละปัจจัยมากกว่าจุดอ่อนและอุปสรรค โดยเฉพาะด้านการให้บริการ ด้านการนำทรัพยากรท่องเที่ยวในพื้นที่มาเสนอเป็นจุดขายและพัฒนาศักยภาพ ซึ่งหากใช้วิธีเปรียบเทียบกับคู่แข่งที่เหมาะสมกว่า (Bench marking) ในแถบเอเชียอาคเนย์ เขตพระนครสามารถสร้างความเป็นหนึ่งหรือเทียบชั้นกับจุดขายด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับประเทศเหล่านี้ได้ การกำหนดกลยุทธ์ต่อไปจึงควรจะเป็นยุทธศาสตร์เชิงรุก (SO) เป็นการขยายภารกิจด้านบริการเชิงท่องเที่ยวให้พัฒนาระดับนานาชาติถึงขนาดเป็นผู้นำหรือศูนย์กลางเชิงการท่องเที่ยวได้ แต่อย่างไรก็ตามจะต้องคำนึงถึงปัจจัยที่เป็นส่วนอุปสรรคและจุดอ่อน โดยการป้องกันและเสริมสร้างให้ปัจจัยเหล่านั้น ให้ไม่มีผลทางด้านลบต่อเป้าหมายและกลยุทธ์ของสำนักงานเขตพระนครที่จะกำหนดขึ้นต่อไป

เนื้อหาภายในบทนี้จะเป็นการวิเคราะห์ศักยภาพของเขตพระนคร ทางกลุ่มได้เลือกเครื่องมือในการวิเคราะห์ในหลากหลายมิติมาใช้ประกอบกัน โดยเริ่มจากการวิเคราะห์ Capital Analysis เพื่อค้นหาทุน ทั้ง 4 ประเภทได้แก่ ทุนที่ดิน ทุนมนุษย์ ทุนวัฒนธรรมและทุนความหลากหลายทางชีวภาพ โดยการจัดเก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการวางแผนแม่บทในการพัฒนา “คลองโอ่งอ่าง” และการวางแผน ยุทธศาสตร์

พัฒนาเมืองเขตพระนคร ทางกลุ่มได้ใช้วิธีในการจัดเก็บข้อมูลเพื่อให้ได้ทั้งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ จากการศึกษาข้อมูลเอกสาร ข้อมูลสัมภาษณ์ และลงพื้นที่ดังกล่าวไปแล้วในบทที่ 1 พร้อมทั้งใช้ เครื่องมือ PEST Analysis ทำให้ทราบปัจจัยภายนอกอย่างละเอียดที่ส่งผลกระทบต่อทุนทั้ง 4 ประเภท กล่าวคือ โอกาสและภัยคุกคามของทุนทั้ง 4 และจากนั้นจึงใช้เครื่องมือ SWOT เพื่อค้นหาศักยภาพของ พัฒนาเมืองเขตพระนคร เพื่อนำไปดำเนินโครงการตามแผนยุทธศาสตร์

3.1 การวิเคราะห์ Capital Analysis

1. ทุนที่ดิน Land Capital

- เป็นศูนย์กลางของเมืองหลวงตั้งแต่ก่อตั้งกรุงรัตนโกสินทร์ ในปัจจุบัน ซึ่งส่งผลให้เป็นมรดกวัฒนธรรม ของกรุงรัตนโกสินทร์ที่สะสมกันมาก
- เขตพระนครเป็นที่ตั้งของชุมชนที่มีความเป็นด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เช่น ชุมชนบางลำพู ย่านถนนบำรุงเมือง ชุมชนตรอกหม้อ
- ลักษณะที่ตั้งของเขตพระนครติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา และมีคลอง ทำให้มีเส้นทางคมนาคมที่ หลากหลาย
- มีระบบขนส่งสาธารณะที่หลากหลายรูปแบบ เช่น รถประจำทาง รถเมล์ เรือด่วนเจ้าพระยา รถไฟฟ้าใต้ ดิน รถไฟ เป็นต้น

2. ทุนมนุษย์ Human Capital

- ผู้นำชุมชนในเขตพระนครมีความเป็นผู้สูงอายุ รวมถึงความร่วมมือของประชาชนอยู่ในระดับของการ แลกเปลี่ยนเพื่อผลประโยชน์เป็นที่ตั้ง
- มีเครือข่ายองค์กรชุมชนที่เข้มแข็งและอนุรักษ์ในวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น
- คนในเขตพระนครมีความหลากหลายทั้งคนพื้นถิ่น อาทิ คนจีน คนแขก คนไทย และมีนักท่องเที่ยวที่ หลากหลายชาติพันธุ์

3. ทุนวัฒนธรรม Cultural Capital

- มีสถานที่ที่เป็นแหล่งประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมอันทรงคุณค่า เช่น พระบรมมหาราชวัง ศาลา กลาง โรงละครแห่งชาติ เสาชิงช้า ป้อมพระสุเมรุ สนามไชย สนามหลวง
- เป็นสังคมพหุวัฒนธรรม 3 ศาสนา 4 ความเชื่อ กล่าวคือ ศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลามและจีน เกิดความ ผสมผสานกันทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย เช่น ชุมชนมัยสิจักรพงศ์
- มีประเพณีที่หลากหลาย เช่น ประเพณีสงกรานต์บางลำพู
- มีอาหารขึ้นชื่อ ก๋วยเตี๋ยวสมอทอง หมู ขนมหุ้น้ำยาปลาช่อนคุณจันทร์แพรงนรา ร้านกวยจีบน้ำชั้นมัทยา ร้านเฮียหลอชวนชิม ร้านข้าวหมูแดงเฮียแก้ว

4. ทุนความหลากหลายทางชีวภาพ Biological-Diversity Capital

- เขตพระนครมีคลองคูเมืองเดิม
- มีสวนสาธารณะและสวนหย่อม อาทิ สวนรมณีนาถ สวนสาธารณะสันติชัยปราการ

3.2. การวิเคราะห์ PEST Analysis

หลังจากที่ทางกลุ่มปรึกษาจัดทำแผนยุทธศาสตร์ ได้ใช้เครื่องมือ Capital Analysis เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกที่ส่งกระทบกับทุนทั้ง 4 ประเภท ในขั้นนี้ที่ปรึกษาจัดทำแผนยุทธศาสตร์ จะขอกล่าวถึงปัจจัยทั้ง 4 ที่ส่งผลกระทบต่อทุนทั้ง 4 ได้แก่

1. ปัจจัยทางการเมือง P : Politic

- สถานการณ์ทางการเมืองภายใต้การปกครองของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เป็นผลให้การบังคับใช้กฎหมายมีเสถียรภาพมากขึ้นจากการใช้มาตรา 44 ทำให้ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์
- มีแผนยุทธศาสตร์พัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ 20 ปี เป็นกรอบทิศทางในการดำเนินโครงการ

2. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ E: ECONOMIC

- ภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน ขาดสภาพคล่องอาจส่งผลให้ผู้บริโภคมีกำลังซื้อน้อยลง
- การกระจุกตัวการกระจุกตัวการพัฒนาเศรษฐกิจเฉพาะจุดอันจะทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางรายได้
- การลงทุนโครงสร้างพื้นฐานเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการลงทุนเพื่อทำให้นักลงทุนมาลงทุนและสร้างการจ้างงานในพื้นที่ได้

3. ปัจจัยทางสังคม S: SOCIAL

- วิถีชีวิตของคนในสังคมปัจจุบันเป็นวิถีชีวิตแบบเร่งรีบ เน้นความสะดวก รวดเร็ว แต่ก็ยังต้องการพื้นที่สีเขียวเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ
- ในปัจจุบันได้มีกระแสการรักษาสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ทำให้หลายภาคส่วนหันมาสนใจในประเด็นสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

4. ปัจจัยทางเทคโนโลยี T: TECHNOLOGY

- การนำเทคโนโลยีในเรื่องฐานข้อมูล ทำให้การทำงานมีความคล่องตัวมากยิ่งขึ้น
- ปัจจุบันเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้ต้องทำการปรับปรุงเทคโนโลยีอยู่เสมอ

1.1 การวิเคราะห์ด้วย Capital Analysis , PEST Analysis และ SWOT Analysis

หลังจากที่ได้วิเคราะห์ Capital Analysis ทำให้ทราบทุนทั้ง 4 ของเขตพระนคร และใช้เครื่องมือ PEST Analysis ในการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อทุนทั้ง 4 ของเขตพระนครและพร้อม

ทั้งแยก วิเคราะห์ทุนทั้ง 4 ด้านว่า ทุนแต่ละทุนทั้ง 4 ทุน ส่วนใดเป็นจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคาม ดังนั้นผลจากการผสมผสานเครื่องมือ **Capital Analysis** , **PEST Analysis** และ **SWOT Analysis** ในการวิเคราะห์ได้ดังนี้

ทุนมนุษย์

จุดแข็ง

S1 : ผู้นำชุมชนในเขตพระนครความเป็นผู้นำสูง มีศักยภาพในการบริหารงานอีกทั้งชาวบ้านยังให้ความสนใจในตัวผู้นำค่อนข้างสูง

S2 : คนในเขตพระนครมีการรวมตัวที่เข้มแข็ง มีการสร้างเครือข่ายองค์กรชุมชน เช่น ชุมชนแพรงภูธร ชุมชนมีสยิดจักรพงษ์ เป็นต้น จึงพร้อมที่จะร่วมแรงร่วมใจกันในการทำกิจกรรมเพื่อพัฒนา และแก้ไขปัญหาให้กับชุมชนอย่างยั่งยืน

S3 : คนในเขตพระนครประกอบอาชีพที่มีความหลากหลาย โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายและพนักงานบริษัท รองลงมาคือรับราชการและอื่นๆ สะท้อนให้เห็นถึงทักษะอาชีพอันหลากหลายของคนในชุมชน ซึ่งทักษะอาชีพเหล่านี้ช่วยเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจมากขึ้น

จุดอ่อน

W1 : สภาพสังคมชุมชนในเขตพระนครจะเป็นสังคมเมืองทำให้ปัจเจกบุคคลและมีประชากรแฝงมีความรู้สึกร่วมกับชุมชนน้อยลง และไม่มีปฏิสัมพันธ์กับทางชุมชน ทำให้ขาดการร่วมมือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในการพัฒนาชุมชน

โอกาส

O1 : การเข้ามาพัฒนาพื้นที่ของกลุ่มนักวิชาการ ภาคประชาสังคม และภาคเอกชนที่มีความรู้ในการพัฒนาพื้นที่

O2 : มีโอกาสในการได้รับการจ้างงานมากขึ้นจากการพัฒนาเมืองในเขตใกล้เคียง

ภัยคุกคาม

T1 : เกิดการแย่งชิงทรัพยากร และบริการสาธารณะจากประชากรแฝงที่เพิ่มมากขึ้น เนื่องมาจากการขยายตัวของเมือง

ทุนที่ดิน

จุดแข็ง

S1 : เป็นพื้นที่ทรงมรดกของกรุงรัตนโกสินทร์ส่งผลให้เป็นเมืองแห่งประวัติศาสตร์

S2 : เขตพระนครเป็นที่ตั้งของชุมชนที่มีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เช่น

S3 : ลักษณะที่ตั้งของเขตรอบรู้ติดกับแม่น้ำเจ้าพระยาทางทิศเหนือและทิศใต้ ทำให้เส้นทางคมนาคมหลากหลาย

S4 : มีระบบขนส่งสาธารณะที่หลากหลายรูปแบบ เช่น รถสองแถว รถเมล์ เรือด่วนเจ้าพระยา เป็นต้น

จุดอ่อน

W1 : ขาดการพัฒนาและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ย่อยๆในเขต เช่น ซอย ถนนสายรอง

W2 : ที่ดินส่วนใหญ่เป็นที่อยู่อาศัยจึงเข้าไปพัฒนาได้ยาก

โอกาส

O1 : โครงการด้านคมนาคมที่จะสร้างขึ้นอย่างเช่น พัฒนาสายรถเมล์ คาดว่าจะส่งผลให้การคมนาคมในพื้นที่ที่มีความสะดวกขึ้น ช่วยลดปัญหาการจราจรติดขัดบนท้องถนน และเพิ่มการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

O2 : โครงการพัฒนาทางเดินศิริราชกับท่าพระจันทร์ตามแผนพัฒนาของรัฐบาล กรุงเทพฯ ร่วมกับ UDCC จะเพิ่มพื้นที่สาธารณะริมน้ำโดยเน้นการเป็นพื้นที่สีเขียว

O3 : มีโครงการสนับสนุน การสร้างแหล่งเรียนรู้ เช่น พิพิธภัณฑ์บางลำพู ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ และเกิดแลกเปลี่ยนแหล่งความรู้ระหว่างประชาชนที่ใช้บริการ

ภัยคุกคาม

T1 : การก่อสร้างระบบสวนสาธารณะ เช่น รถไฟใต้ดินวังบูรพา

T2 : การก่อสร้างหรือหมดสัญญาของอาคารสำนักทรัพย์สินพระมหากษัตริย์

ทิวทัศน์ธรรมชาติ

จุดแข็ง

S1 : มีสถานที่ที่เป็นแหล่งประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมอันทรงคุณค่า เช่น วัดพระแก้ว แหล่งเรียนรู้ชุมชนและ อันเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน อีกทั้งยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวของพื้นที่

S2 : เป็นสังคมพหุวัฒนธรรม 3 ศาสนา 4 ความเชื่อสะท้อนถึงการอยู่ร่วมกันได้อย่างสมานฉันท์ และเกิดการผสมผสานกันทางวัฒนธรรม

S3 : มีประเพณีที่หลากหลาย เช่น ประเพณีสงกรานต์ข้าวบางลำพู

S4 : มีอาหารขึ้นชื่อ เช่น ก๋วยเตี๋ยวสมอหมู ขนมหินน้ำยาปลาช่อนคุณจันทร์แพรงนรา ร้านกวยจีบน้ำขึ้นมัสยา ร้านเฮียหลอชวนชิม ร้านข้าวหมูแดงเฮียแก้ว

จุดอ่อน

W1 : วัฒนธรรมในพื้นที่ไม่ได้รับการส่งเสริมให้เกิดความโดดเด่น จึงทำให้วัฒนธรรมอันทรงคุณค่าสูญหาย

W2 : วัฒนธรรมในชุมชนมีความคล้ายคลึงกับชุมชนข้างเคียงเนื่องจากมีประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมร่วมกัน อาทิเขตคลองสาน เขตบางกอกใหญ่ จึงทำให้ยากต่อการสร้างอัตลักษณ์ในพื้นที่

W3 : ขาดการสืบทอดวัฒนธรรมและประเพณีต่างๆจากคนรุ่นใหม่

โอกาส

O1 : การมีแผนยุทธศาสตร์การพัฒนารุงเทพมหานคร

ภัยคุกคาม

T1 : กระแสความเปลี่ยนแปลงรับเอาวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาเกินไป

ทุนความหลากหลายทางชีวภาพ

จุดแข็ง

S1 : เขตพระนครมีคลองอยู่คูเมืองเดิม มีความหลากหลายทางระบบนิเวศ

S2 : มีสวนสาธารณะและสวนหย่อมรวม 2 แห่งพื้นที่ 37 ไร่ ซึ่งช่วยลดอุณหภูมิ และมลภาวะพื้นที่เขตนั้น ๆ

จุดอ่อน

W1 : น้ำเสียจากที่อยู่อาศัยในพื้นที่ ทำให้ระบบนิเวศเสื่อมโทรมและความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตลดหายไป จึงส่งผลกระทบต่อทัศนียภาพของชุมชน

W2 : การสร้างบ้านรुकล้ำริมน้ำ ทำให้ระบบนิเวศเสื่อมโทรม

โอกาส

O1 : รัฐบาล คสช.ผลักดันนโยบาย Green City ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

ภัยคุกคาม

T1 : การควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดิน ทำให้ไม่สามารถเพิ่มพื้นที่สีเขียวได้

T2 : แผนพัฒนาคลองโอ่งอ่าง ที่จะมีการสร้างทางริมน้ำ อาจทำลายทัศนียภาพโดยรวม และทำลายความหลากหลายทางชีวภาพในบริเวณทางริมน้ำที่จะสร้างได้

T3 : มลพิษที่เกิดจากการสัญจรทางน้ำบริเวณแม่น้ำเจ้าพระยาทำให้ความหลากหลายทางชีวภาพลดลง

จากการวิเคราะห์ SWOT ในทุนทั้ง 4 ทุนนั้น ทำให้ทราบได้ว่าทุนทั้ง 4 ด้านส่งผลอย่างไรกับเมืองธนบุรี ในลำดับถัดไปจะเป็นการวิเคราะห์เมืองในเขตธนบุรีว่ามีทุนประเภทใดบ้างที่มีศักยภาพ โดยจะทำการให้น้ำหนักในแต่ละทุน ดังนี้

	ผลกระทบต่อพื้นที่ภายในประเทศ		
	ต่ำ	กลาง	สูง
ระยะสั้น	5	10	15
ระยะยาว	10	15	20

ตารางที่ ตารางการให้คะแนนสำหรับการวิเคราะห์ SWOT ทุนทั้ง 4 ประเภท

ในการวิเคราะห์ SWOT ทั้ง 4 ประเภทนั้น จำเป็นที่จะต้องมีการให้คะแนนคุณลักษณะทุนในแต่ละประเภท เพื่อต้องการที่จะดูว่าทุนต่างๆในแต่ละประเภทที่แยกออกมานั้นมีศักยภาพอย่างไรในทั้งแง่บวกและในแง่ลบ ซึ่งในการวิเคราะห์นี้ ทางกลุ่มของข้าพเจ้า นั้นได้ใช้เกณฑ์ของตัวชี้วัดเพื่อใช้ในการระบุคะแนนคุณลักษณะต่างๆ โดยทำการอิงจากปัจจัยด้านพื้นที่และระยะเวลา โดยจะทำการพิจารณาว่า

คุณลักษณะของในแต่ละทุนนั้นจะมีผลต่อชุมชนในพื้นที่ได้กว้างไกลเท่าใด และในส่วนของผลกระทบนั้น จะดำเนินการไปในระยะสั้นหรือในระยะยาว

ในส่วนของคุณลักษณะที่ส่งผลกระทบต่อการกระทบในระดับชุมชนเล็ก ๆ ยกตัวอย่างเช่น หมู่บ้าน ละแวกบ้าน รวมไปถึงแขวง แต่เกิดขึ้นในระยะยาว โดยกลุ่มของข้าพเจ้าทำการกำหนดค่าคะแนนเป็น 5 ส่วนคุณลักษณะที่มีผลกระทบในระดับบริเวณกว้างไกลออกไปสู่ทั้งเขต

ทุนที่ดิน

จุดแข็ง : 40	คะแนน	จุดอ่อน : 25	คะแนน
S1 : เป็นพื้นที่ทรงมรดกของกรุงรัตนโกสินทร์ส่งผลให้เป็นเมืองแห่งประวัติศาสตร์		W1 : ขาดการพัฒนาและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ย่อยๆในเขต เช่น ซอย ถนนสายรอง	15
S2 : เขตพระนครเป็นที่ตั้งของชุมชนที่มีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม	10	W2 : ที่ดินส่วนใหญ่เป็นที่อยู่อาศัยจึงเข้าไปพัฒนาได้ยาก	10
S3 : ลักษณะที่ตั้งของเขตรอบรู้ติดกับแม่น้ำเจ้าพระยาทางทิศเหนือและทิศใต้ทำให้เส้นทางคมนาคมหลากหลาย	10		
S4: S4 : มีระบบขนส่งสาธารณะที่หลากหลายรูปแบบ เช่น รถสองแถว รถเมล์ เรือด่วนเจ้าพระยา เป็นต้น	10		
โอกาส : 20	คะแนน	อุปสรรค : 15	คะแนน
O1 : โครงการด้านคมนาคมที่จะสร้างขึ้นอย่างเช่น พัฒนาสายรถเมล์ คาดว่า จะส่งผลให้การคมนาคมในพื้นที่มีความสะดวกขึ้น ช่วยลดปัญหาการจราจรติดขัดบนท้องถนน และเพิ่มการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ	10	T1:การก่อสร้างระบบสวนสาธารณะ เช่น รถไฟใต้ดินวังบูรพา	10
O2 : มีโครงการสนับสนุน การสร้างแหล่งเรียนรู้ เช่น พิพิธภัณฑ์ลำพู ทำให้	10	T2 : การก่อสร้างหรือหมดสัญญาของอาคารสำนักทรัพย์สินพระมหากษัตริย์	5

เกิดองค์ความรู้ใหม่ และเกิด แลกเปลี่ยนแหล่งความรู้ระหว่าง ประชาชนที่ใช้บริการ			
---	--	--	--

ตารางที่ การให้นำหนักคะแนนทุนที่ดินด้วย SWOT Analysis

จากการให้นำหนักคะแนนทุนที่ดินด้วย SWOT Analysis โดยค่าคะแนน S + O เท่ากับ 55 และ
ค่าคะแนน W + T เท่ากับ 45 โดยเมื่อคิดสัดส่วนระหว่างด้านที่เป็นโอกาสและด้านที่เสียเปรียบฐาน 100
คะแนน เท่า 55 : 45

ทุนมนุษย์

จุดแข็ง :40	คะแนน	จุดอ่อน :20	คะแนน
S1 : ผู้นำชุมชนในเขตพระนครความ เป็นผู้ นำสูง มีศักยภาพในการ บริหารงานอีกทั้งชาวบ้านยังให้ความ ไว้วางใจในตัวผู้นำค่อนข้างสูง	15	W1 : สภาพสังคมชุมชนในเขตพระนครจะ เป็นสังคมเมืองทำให้ปัจเจกบุคคลและมี ประชากรแฝงมีความรู้สึกร่วมกับชุมชน น้อยลง และไม่มีปฏิสัมพันธ์กับทางชุมชน ทำให้ขาดการร่วมมือการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในการพัฒนาชุมชน	20
S2 : คนในเขตพระนครมีการรวมตัวที่ เข้มแข็ง มีการสร้างเครือข่ายองค์กร ชุมชน เช่น ชุมชนแพรงภูธร ชุมชน มัธยมจักรพงษ์ เป็นต้น จึงพร้อมที่จะ ร่วมแรงร่วมใจกันในการทำกิจกรรม เพื่อพัฒนา และแก้ไขปัญหาให้กับ ชุมชนอย่างยั่งยืน	15		
S3 : คนในเขตพระนครประกอบอาชีพ ที่มีความหลากหลาย โดยส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพค้าขายและพนักงาน บริษัท รองลงมาคือรับราชการและอื่นๆ สะท้อนให้เห็นถึงทักษะอาชีพอัน หลากหลายของคนในชุมชน ซึ่งทักษะ	10		

อาชีพเหล่านี้ช่วยเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจมากขึ้น			
โอกาส:20	คะแนน	อุปสรรค :15	คะแนน
O1 : การเข้ามาพัฒนาพื้นที่ของกลุ่มนักวิชาการ ภาคประชาสังคม และภาคเอกชนที่มีความรู้ในการพัฒนาพื้นที่	10	T1 : เกิดการแย่งชิงทรัพยากร และบริการสาธารณะจากประชากรแฝงที่เพิ่มมากขึ้น เนื่องมาจากการขยายตัวของเมือง	20
O2 : มีโอกาสในการได้รับการจ้างงานมากขึ้นจากการพัฒนาเมืองในเขตใกล้เคียง	10		

ตารางที่ การให้นำหนักคะแนนทุนมนุษย์ด้วย SWOT Analysis

จากการให้นำหนักคะแนนทุนมนุษย์ด้วย SWOT Analysis โดยค่าคะแนน S + O เท่ากับ 60 และค่าคะแนน W + T เท่ากับ 40 โดยเมื่อคิดสัดส่วนระหว่างด้านที่เป็นโอกาสและด้านที่เสียเปรียบฐาน 100 คะแนน เท่า 60 : 40

ทุนวัฒนธรรม

ตารางที่ การให้นำหนักคะแนนทุนวัฒนธรรมด้วย SWOT Analysis

จุดแข็ง : 45	คะแนน	จุดอ่อน : 25	คะแนน
S1 : มีสถานที่เป็นแหล่งประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมอันทรงคุณค่า เช่น วัดพระแก้ว แหล่งเรียนรู้ชุมชนและ อันเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน อีกทั้งยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวของพื้นที่	15	W1: วัฒนธรรมในพื้นที่ไม่ได้รับการส่งเสริมให้เกิดความโดดเด่น จึงทำให้วัฒนธรรมอันทรงคุณค่าค่อย ๆ สูญหาย	10
S2 : เป็นสังคมพหุวัฒนธรรม 3 ศาสนา 4 ความเชื่อสะท้อนถึงการอยู่ร่วมกันได้อย่างสมานฉันท์ และเกิดการผสมผสานกันทางวัฒนธรรม	10	W2: วัฒนธรรมในชุมชนมีความคล้ายคลึงกับชุมชนข้างเคียงเนื่องจากมีประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมร่วมกัน อาทิเขตคลองสาน เขตบางกอกใหญ่ จึงทำให้ยากต่อการสร้างอัตลักษณ์ในพื้นที่	5
S3 : มีประเพณีที่หลากหลาย เช่น	10	W3: ขาดการสืบทอดวัฒนธรรมและ	10

ประเพณีสงกรานต์ข้าวบางลำพู		ประเพณีต่าง ๆ จากคนรุ่นใหม่	
S4 : มีอาหารขึ้นชื่อ เช่น ก๋วยเตี๋ยว สมอหมู ขนมจีนน้ำยาปลาช่อนคุณ จันทร์แพรงนรา ร้านกวยจีบน้ำข้นมีส ยา ร้านเฮียหลอชวนชิม ร้านข้าวหมู แดงเฮียเก๋า	10		
โอกาส: 20	คะแนน	อุปสรรค : 10	คะแนน
O1 : การมีแผนยุทธศาสตร์การ พัฒนากรุงเทพมหานคร	10	T1 : กระแสความเปลี่ยนแปลงรับเอา วัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาเกินไป	10

จากการให้นำหนักคะแนนทุนวัฒนธรรมด้วย SWOT Analysis โดยค่าคะแนน S + O เท่ากับ 65 และค่าคะแนน W + T เท่ากับ 35 โดยเมื่อคิดสัดส่วนระหว่างด้านที่เป็นโอกาสและด้านที่เสียเปรียบฐาน 100 คะแนน เท่า 65 : 35

ทุนความหลากหลายทางชีวภาพ

จุดแข็ง : 35	คะแนน	จุดอ่อน : 20	คะแนน
S1: เขตพระนครมีคลองอยู่คูเมืองเดิม มีความหลากหลายทางระบบนิเวศ	20	W1: น้ำเสียจากที่อยู่อาศัยในพื้นที่ ทำให้ ระบบนิเวศเสื่อมโทรมและความหลากหลาย ของสิ่งมีชีวิตลดหายไป จึงส่งผลกระทบต่อ ทัศนียภาพของชุมชน	10
S2: มีสวนสาธารณะและสวนหย่อมรวม 2 แห่งพื้นที่ 37 ไร่ ซึ่งช่วยลดอุณหภูมิ และมลภาวะพื้นที่เขตนั้น ๆ	15	W2: การสร้างบ้านรुकัลริมน้ำ ทำให้ระบบ นิเวศเสื่อมโทรม	10
โอกาส: 10	คะแนน	อุปสรรค : 35	คะแนน
O1: รัฐบาล คสช.ผลักดันนโยบาย Green City ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร	10	T1: การควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดิน ทำ ให้ไม่สามารถเพิ่มพื้นที่สีเขียวได้	15
		T2: แผนพัฒนาคลองโอ่งอ่าง ที่จะมีการ สร้างทางริมน้ำ อาจทำลายทัศนียภาพ โดยรวม และทำลายความหลากหลายทาง ชีวภาพในบริเวณทางริมน้ำที่จะสร้างได้	10
		T3: แผนพัฒนาคลองโอ่งอ่าง ที่จะมีการ	10

		สร้างทางริมน้ำ อาจทำลายทัศนียภาพโดยรวม และทำลายความหลากหลายทางชีวภาพในบริเวณทางริมน้ำที่จะสร้างได้	
--	--	--	--

ตารางที่ การให้นำหนักคะแนนความหลากหลายทางชีวภาพด้วย SWOT Analysis

จากการให้นำหนักคะแนนความหลากหลายทางชีวภาพด้วย SWOT Analysis โดยค่าคะแนน S + O เท่ากับ 45 และค่าคะแนน W + T เท่ากับ 55 โดยเมื่อคิดสัดส่วนระหว่างด้านที่เป็นโอกาสและด้านที่เสียเปรียบฐาน 100 คะแนน เท่า 45 : 55

สรุปผลการวิเคราะห์ SWOT ANALYSIS โดยให้คะแนนทั้ง 4 ทุน

Capital	S+O	W+T	S+O : W+T
ทุนที่ดิน			60: 40
ทุนมนุษย์	60	40	60: 40
ทุนวัฒนธรรม	65	35	65: 35
ทุนความหลากหลายทางชีวภาพ	45	55	45: 55

ตารางที่ สรุปผลการวิเคราะห์ SWOT ANALYSIS โดยให้คะแนนทั้ง 4 ทุน

จากการให้คะแนนเต็ม 100 ของทั้ง 4 ทุนนั้นพบว่าสัดส่วนโอกาสของทุนวัฒนธรรมสูงที่สุด ด้วยคะแนน 65 คะแนน ทุนมนุษย์ 60 คะแนน และทุนที่ดิน 60 คะแนนเช่นกันซึ่งมีความโดดเด่นและเป็นจุดแข็งอย่างมากในการพัฒนา แต่ในทางกลับกันทุนความหลากหลายทางชีวภาพกลับไม่มีความโดดเด่นเท่าที่ควร ดังนั้นการกำหนดอัตลักษณ์และวิสัยทัศน์จึงนำเอาทุนทั้ง 3 ได้แก่ ทุนวัฒนธรรม ทุนมนุษย์ และทุนที่ดินที่มีความโดดเด่นและได้เปรียบมาพัฒนาต่อยอดเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์และแผนยุทธศาสตร์ต่อไป

บทที่ 4 การเทียบเคียง (Benchmarking) เมืองเกียวโต (Kyoto city) และ เมือง

จากวิสัยทัศน์ของเขตพระนคร คือ “ เป็นนครแห่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ” เพื่อนำวิสัยทัศน์ดังกล่าวไปสู่ความสำเร็จ จึงเลือกใช้เครื่องมือ Benchmarking เพื่อแสวงหาเมืองต้นแบบที่มีแนวทางการพัฒนาที่มีความโดดเด่น และสอดคล้องไปกับวิสัยทัศน์ดังกล่าว ตลอดจนมีผลสัมฤทธิ์ที่เกิดประสิทธิผลมากที่สุด ในการนำมาเป็นเมืองต้นแบบ ในที่นี้ทางกลุ่มผู้จัดทำได้กำหนดเมืองต้นแบบ เพื่อการ Benchmarking คือ เมืองเกียวโต (Kyoto) หรือนครเกียวโต ประเทศญี่ปุ่น โดยมีฐานะสำคัญในการเป็นอดีตเมืองหลวงของประเทศญี่ปุ่น มีพื้นที่ทั้งหมด 827.90 ตารางกิโลเมตร และมีประชากรทั้งหมดประมาณ 1.47 ล้านคน เนื่องจากทางเมืองเกียวโตนั้นมีบริบท ความท้าทาย คุณสมบัติทางกายภาพ และความสำเร็จที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์เขตพระนครที่ได้กำหนดไว้มากที่สุด

1.1 ลักษณะที่เหมือนกันของเมืองเกียวโต (Kyoto) กับ เขตพระนคร

จากการเทียบเคียงเมืองต้นแบบเกียวโตกับเขตพระนคร คณะที่ปรึกษาจัดทำแผนยุทธศาสตร์ฯ พบว่าเมืองเกียวโตมีลักษณะทางบริบทและทางกายภาพเหมือนกับเขตพระนคร ดังนี้

ประการแรก เมืองเกียวโตและเขตพระนคร มีความสำคัญในฐานะการเป็นเมืองหลวงและเก่าแก่ของประเทศ ที่ยังดำรงอยู่ และเปี่ยมไปด้วยลักษณะเด่นทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมเฉพาะตัว ในการเป็นแหล่งศึกษาของคนรุ่นหลัง โดยเมืองเกียวโตมีฐานะการเป็นเมืองหลวงเก่าของประเทศญี่ปุ่น ในช่วง พ.ศ. 1337-2412 ในขณะที่เกาะรัตนโกสินทร์ซึ่งอยู่ในเขตพระนครหรือกรุงเทพมหานครได้สถาปนาขึ้นเป็นเมืองหลวงของไทยในปี พ.ศ. 2325

ประการสอง เมืองเกียวโตและเขตพระนคร เป็นเมืองที่มีการผสมผสานระหว่างพื้นที่เมืองเก่าทางประวัติศาสตร์ กับความทันสมัย ที่เผชิญกับความท้าทายในลักษณะเดียวกัน คือ การอนุรักษ์พื้นที่เมืองเก่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ท่ามกลางการพัฒนาไปสู่ความเป็นเมืองสมัยใหม่ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ได้อย่างสมดุล

ประการสาม ทั้งเมืองเกียวโตและเขตพระนคร เป็นเมืองที่มีศักยภาพ ความโดดเด่น และความหลากหลายทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรมและประเพณี พร้อมทั้งมีโบราณสถาน ศิลปกรรม ที่เป็นพื้นที่เขตนุรักษ์ และอัตลักษณ์ของตนเอง เป็นจำนวนมาก โดยเมืองเกียวโตมีโบราณสถาน และศิลปะ วัฒนธรรม ที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ความเป็นญี่ปุ่นดั้งเดิม และได้รับการจดทะเบียนเป็นมรดกโลกกว่า 210 แห่ง ในขณะที่เขตพระนครมีโบราณสถานและศิลปะ วัฒนธรรม ที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ความเป็นไทยดั้งเดิม และการเป็นพหุทางวัฒนธรรมของ ทั้ง ชาวพุทธ ชาวคริสต์ และชาวอิสลาม ภายในเมือง

ประการสี่ เมืองเกียวโตและเขตพระนคร มีผู้นำชุมชนและประชาชนที่มีศักยภาพ และมีความพร้อมในการมีส่วนร่วมเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาเมืองร่วมกัน

ประชากรหัว เมืองเกียวโตและเขตพระนคร มีระบบการคมนาคมและโครงสร้างพื้นฐานที่มีความหลากหลายในการเดินทางเข้าสู่ภายในเมือง และมีการเชื่อมโยง โครงข่ายไปสู่เมืองอื่นบริเวณรอบทั้งทางบก ทางน้ำและทางราง ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการยกระดับ พัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจ ในปัจจุบันและอนาคต

ตารางที่ แสดงลักษณะที่เหมือนกันของเมืองเกียวโต (Kyoto) กับ เขตพระนคร

ลักษณะที่เหมือนกันของเมืองเกียวโต (Kyoto) กับ เขตพระนคร		
ข้อที่	เมืองเกียวโต	เขตพระนคร
1.	เป็นเมืองหลวงเก่าของประเทศญี่ปุ่นในช่วง พ.ศ. 1337-2412	เป็นพื้นที่ส่วนหนึ่งของเกาะรัตนโกสินทร์ซึ่งเป็นเมืองหลวงของในปัจจุบัน
2.	เป็นเมืองที่มีการผสมผสานพื้นที่ระหว่างเมืองเก่าทางประวัติศาสตร์ กับ ความทันสมัย	
3.	เป็นเมืองที่มีศักยภาพและความโดดเด่นทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี	

4.	มีภาคประชาชนที่มีศักยภาพ พร้อมในการมีส่วนร่วม เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนา
5.	มีระบบการคมนาคมที่หลากหลาย ในการสนับสนุนการพัฒนาทางสังคม เศรษฐกิจ

4.2 ความสำคัญและความสำเร็จของเมืองเกียวโต

เมืองเกียวโต อยู่ในตอนกลางของเกาะฮอนชู และมีความสำคัญในฐานะการเป็นราชธานีเก่าที่ยิ่งใหญ่และยาวนานของประเทศญี่ปุ่นกว่า 1,000 ปี ที่อุดมไปด้วยความทรงจำและร่องรอยทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วรรณกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี อลังการและทรงคุณค่า ผ่านจิตวิญญาณการอนุรักษ์ หวงแหวน ของชาวเมืองในพื้นที่ และเปรียบเสมือนหัวใจและศูนย์กลางการท่องเที่ยว แหล่งศึกษาหาความรู้ทาง ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ที่ยังคงหลงเหลือความเป็นญี่ปุ่นตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน

ในขณะที่เมืองเก่าหลายเมืองในประเทศญี่ปุ่นได้ละทิ้งเอกลักษณ์ของตน และถูกกลืน เรือนรางไปท่ามกลางกระแสการพัฒนาทางสังคม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ และกระแสความเป็นเมือง ในปัจจุบัน ทว่าปัจจัยดังกล่าวมิได้ส่งผลและทำลายให้อัตลักษณ์ รวมไปถึงเส้นทางการประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม ของเมือง เกียวโตจางหายไปแต่อย่างใด ในทางตรงกันข้าม เมืองเกียวโตกลับมีการอนุรักษ์ฟื้นฟูพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ ที่สามารถผสมผสานระหว่างความงดงามของพื้นที่ทางวัฒนธรรม ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวเมือง สภาพความเป็นเมืองสมัยใหม่ทางพาณิชยกรรม ความคืบคั่งทางเศรษฐกิจ และการพัฒนาที่สร้างสรรค์ทางนวัตกรรมและเทคโนโลยี ได้อย่างสมดุลและไม่หยุดนิ่ง ผ่านความรักในการดูแลรักษาเสมือนเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของชาวเมือง อันเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยการพัฒนาการแบบบูรณาการทั้งด้าน สถาปัตยกรรม ภูมิทัศน์ ศาสนา ประวัติศาสตร์ ที่ไม่ใช่ลักษณะของการเก็บรักษาหรือคงสภาพเดิมในลักษณะของการแข่งแกร่งทางวัฒนธรรม ซึ่งความสำเร็จดังกล่าวเกิดจากแนวทางการพัฒนาและการให้ความสำคัญกับการวางผังเมืองอย่างเป็นระบบ โดยให้ชาวเมืองในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วม ผ่านความร่วมมือจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการรักษาและสืบทอดอัตลักษณ์ ตลอดจนการกำหนดทิศทางการเจริญเติบโตของเมือง แนวทางการพัฒนาเมืองข้างต้น จึงส่งผลให้เมืองเกียวโตได้รับการคัดเลือกและกลายเป็นเมืองมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติที่สมบูรณ์ โดยมีสถานที่สำคัญที่ได้รับการจดทะเบียนเป็นมรดกโลกจากองค์การยูเนสโกมากถึง 210 แห่ง ซึ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวญี่ปุ่นและชาวต่างชาติมากกว่า 50 ล้านคนต่อปี และสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับเมืองเกียวโตถึง 200,000 ล้านบาทต่อปี

4.3 แนวทางการพัฒนาของเมืองเกียวโต

เมืองเกียวโตนั้นประกอบไปด้วยประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม อัตลักษณ์และสิ่งแวดล้อมอันทรงคุณค่าของชาวญี่ปุ่น อย่างไรก็ตามปัจจัยที่เมืองเกียวโตไม่สามารถปฏิเสธและหลีกเลี่ยงได้ คือ การพัฒนาเมืองไปสู่ความทันสมัยทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี ซึ่งเป็นความท้าทายสำคัญในการอนุรักษ์พื้นที่ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมให้ดำรงอยู่ ควบคู่ไปกับความสมดุลทางเศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมของชาวเมือง รวมทั้งความทันสมัยที่จะเข้ามา ซึ่งเมืองเกียวโตมีแนวทางการพัฒนาเพื่อสอดคล้องกับความท้าทายดังกล่าวที่มีความน่าสนใจยิ่ง โดยมุ่งการพัฒนาในมิติทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ให้เป็นไปอย่างสมดุลและมีความสอดคล้องกันผ่านการจัดทำแผนบูรณาการอย่างเป็นระบบ

รูปที่ ... แสดงการจัดวางผังเมืองของเมืองเกียวโต
(ที่มา : <http://www.creativemove.com/design/kyoto/>)

แนวทางสำคัญประการแรก คือ การเป็นพื้นที่อนุรักษ์เมืองเก่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ผ่านการวางผังเมืองอย่างเป็นระบบ ซึ่งเมืองเกียวโตได้กำหนดทิศทางการพัฒนาและการวางผังเมืองออกเป็น 3 ส่วน คือ 1. พื้นที่ส่วนของการอนุรักษ์ 2. พื้นที่ส่วนของการสร้างเมืองให้มีชีวิตชีวา และ 3. พื้นที่แห่งการสร้างสรรค์ โดยการวางผังเมืองดังกล่าวจึงก่อให้เกิดเป็นพื้นที่ทางธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรม โบราณสถาน สถาปัตยกรรมเก่าแก่ในพื้นที่ทางตอนเหนือ พื้นที่ของการผสมผสานกันอย่างลงตัวระหว่างเมืองเก่ากับย่านเศรษฐกิจ ธุรกิจ ในแถบใจกลางเมือง และพื้นที่การรองรับการเจริญเติบโตทางตอนใต้ของเมือง

นอกจากนี้ ยังได้แบ่งเขตพื้นที่อนุรักษ์ไว้ 3 ส่วน คือ 1.การอนุรักษ์บริเวณกลุ่มอาคารบ้านเรือนที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ 2.การอนุรักษ์พื้นที่ที่มีภูมิทัศน์สวยงาม และ 3.บริเวณพื้นที่ปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์เมือง

- 1. การอนุรักษ์บริเวณกลุ่มอาคารบ้านเรือนที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ (preservation Districts for Groups of Historic building)
- 2. การอนุรักษ์พื้นที่ที่มีภูมิทัศน์ที่สวยงาม (Aesthetic Area)
- 3. บริเวณปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์เมืองกลุ่มที่ 1 (Townscape Adjustment Area , Category 1)
- บริเวณปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์เมืองกลุ่มที่ 2 (Townscape Adjustment Area , Category 2)

แนวทางการพัฒนาที่สอง “การเติบโตจากตัวตน” หรือ “การสร้างความสมดุลทางวัฒนธรรม” ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญซึ่งส่งผลให้เมืองเกี่ยวโตกลายเป็นเมืองที่สามารถคงไว้ซึ่งพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมที่ควบคู่ไปกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปของชาวเมือง กล่าวคือเมืองเกี่ยวโตเป็นเมืองที่มีการอนุรักษ์และประกอบไปด้วยคุณสมบัติทางกายภาพ และมรดกทางวัฒนธรรมอย่างเปี่ยมล้น ทั้งโบราณสถานจำนวนกว่า 1,500 แห่ง ศาลเจ้ากว่า 300 แห่ง รวมไปถึงพิพิธภัณฑ์กว่า 100 แห่ง ภายในเมือง ตลอดจนสถานที่สำคัญทาง ประวัติศาสตร์ อาทิ พระราชวัง และปราสาทโบราณ อันเป็นผลมาจากการบังคับใช้กฎหมายและกฎเกณฑ์ อย่างเคร่งครัด รวมไปถึงการมีนโยบายและแนวทางอนุรักษ์อย่างชัดเจน อาทิ

- 1) การควบคุมความสูงของอาคารโดยการกำหนดเส้นแนวขอบฟ้า (Skyline) หรือสูงห้ามเกิน 45 เมตร
  - 2) การสร้างอาคารหรือสถานประกอบการธุรกิจโดยห้ามบดบังภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และธรรมชาติของเมือง
  - 3) การควบคุมการออกแบบอาคารให้มีลักษณะสอดคล้องกับรูปแบบเดิมของเมืองเกี่ยวโต
  - 4) การให้ความช่วยเหลือสำหรับบ้านเก่าและอาคารเก่าที่มีความทรุดโทรม และการให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ภูมิทัศน์ทางธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีเก่าแก่ของญี่ปุ่น
  - 5) การไม่อนุญาตให้แก้ไขหรือต่อเติม ในเขตพื้นที่อนุรักษ์ เป็นต้น
- จากแนวทางดังกล่าวจึงส่งผลให้เมืองเกี่ยวโตสามารถอนุรักษ์พื้นที่ทางประวัติศาสตร์ และมรดกทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ของตนได้อย่างยั่งยืน

แนวทางการพัฒนาที่สาม “การสร้างความสมดุลทางเศรษฐกิจ” ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ประเพณี ของเมืองเกี่ยวโตมิใช่การอนุรักษ์และบูรณะ ให้ดำรงไว้เพื่อการตกทอดไปสู่คนรุ่นหลังเพียงเท่านั้น หากแต่ความสำเร็จสำคัญ คือ การทำให้สมบัติทางวัฒนธรรมที่มีกลับมา มีประโยชน์และสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจได้ ผ่านการเชิดชูและทำให้มีความโดดเด่น เพื่อให้ประชาชนทั้งในและนอกเมือง ได้รับรู้และชื่นชมต่อ สมบัติทางวัฒนธรรมของเมืองให้กว้างขวางที่สุด โดยแสดงออกผ่านการจัดเทศกาล ประเพณี และกิจกรรมทางศิลปะ วัฒนธรรมและธรรมชาติ ที่สำคัญตลอดทั้งปีและฤดูกาล การปรับปรุง และฟื้นฟูอาคารบ้านเรือนเก่า เพื่อจัดทำเป็นพิพิธภัณฑ์และศูนย์จัดแสดงทางวัฒนธรรม รวมไปถึงการเปิดพื้นที่ชุมชนและแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับศิลปกรรมและเรียนรู้วิถี

ชีวิตดั้งเดิมของชาวเมือง ตลอดจนการสนับสนุน พัฒนาพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม โดยมุ่งเน้นวัสดุภายในท้องถิ่น และเป็นฝีมือของชาวเกียวโต เพื่อแสดงออกถึงเอกลักษณ์ของชุมชน ให้มากที่สุด

แนวทางการพัฒนาที่สี่ การสร้างความสมดุลทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เมืองเกียวโตได้ตระหนัก ถึงคุณภาพชีวิตของคนและสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ เนื่องจากปัจจัยดังกล่าวจะสะท้อนถึงคุณภาพของเมืองต่อไป โดยเมืองเกียวโตได้วางตนเองในการเป็นเมืองแห่งสิ่งแวดล้อม กระทั่งได้รับเลือกจากรัฐบาลญี่ปุ่นให้เป็นเมืองต้นแบบด้านสิ่งแวดล้อม และมีโครงการในอนาคต เพื่อตอบสนองเป้าหมายดังกล่าวมากมาย อาทิ โครงการจัดทำถนนและพื้นที่สำหรับจักรยาน , โครงการ Walking city Kyoto ไปพร้อม ๆ กับนโยบายและมาตรการด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อลดการใช้พลังงานของประชาชนและภาคธุรกิจโดยการสนับสนุนอุตสาหกรรมท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีมาตรการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนเกียวโต ผ่านการจัดตั้งศูนย์สวัสดิการชุมชนแบบครบวงจรในนาม “Kitayama Fureai Center” ในปี 2009 ด้วยบริการรับดูแลเด็กเล็ก ผู้สูงอายุ และคนพิการ ตลอดจนบริการทางจิตเวชและการจัดหางานให้ชาวเมือง

แนวทางการพัฒนาที่ห้า การส่งเสริมและเชื่อมโยงการมีส่วนร่วมระหว่างประชาชนและทุก ๆ ภาคส่วน ผ่านการจัดตั้งศูนย์ความร่วมมือชุมชนแห่งเกียวโต โดยศูนย์ดังกล่าวมีบทบาทและทำหน้าที่เป็นศูนย์ประสานงานระหว่างประชาชน ภาครัฐและภาคธุรกิจในพื้นที่ ซึ่งมีการกิจที่สำคัญ คือ การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน การสนับสนุนการพัฒนาชุมชนด้วยการส่งนักวิชาการหรือเจ้าหน้าที่ในการให้ความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกแก่เยาวชน พร้อมทั้งการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในความหลากหลายของชาวเมือง และพื้นที่สถาปัตยกรรมใหม่และเก่า

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาพื้นที่ตามแนวทางอนุรักษ์เมืองประวัติศาสตร์ของเกียวโตนั้น มีการบริหารเมืองผ่านการวางแผนอย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การเป็นเมืองที่มีความสมดุลทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม โดยให้ความสำคัญกับ การพัฒนาเมืองเพื่อความยั่งยืนและตระหนักถึงผลกระทบหรือผลลัพธ์ในระยะยาว ผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องภายในเมือง เป็นสำคัญ

4.4 บทเรียนของเมืองเกียวโต

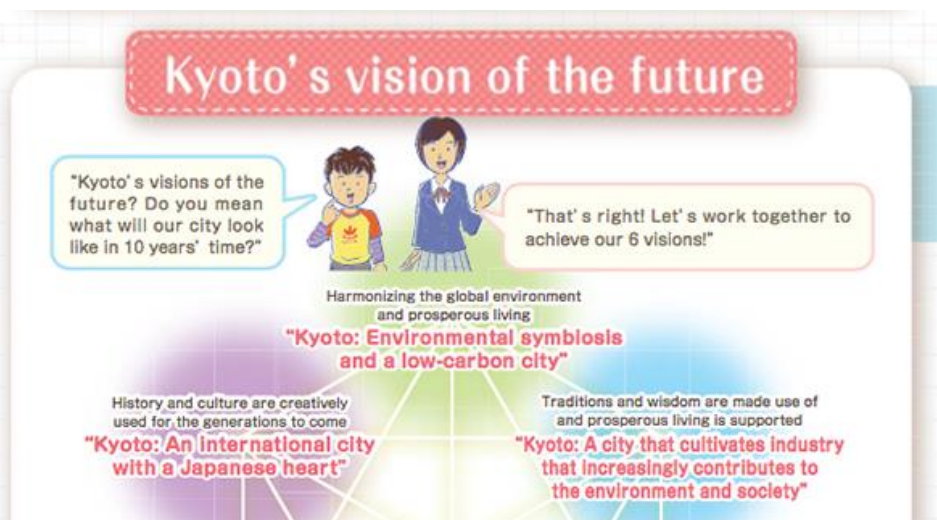
จากความสำเร็จของเมืองเกียวโต ในการสอดคล้องกับความท้าทายเพื่อรักษาพื้นที่อนุรักษ์เมืองเก่าให้ดำรงอยู่ ท่ามกลางกระแสการพัฒนาเมืองสมัยใหม่ พบว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยปัจจัยที่สำคัญในหลาย ๆ ด้าน ประกอบกัน ทั้งผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ การมีส่วนร่วมและบูรณาการร่วมกันของทุก ๆ ภาคส่วน ตลอดจนแนวทางการพัฒนาที่มีระบบ โดยเกียวโตมีแนวทางการพัฒนาเมืองเพื่อสอดคล้องกับความท้าทายดังกล่าว ได้อย่างยั่งยืน โดยการสร้างความสมดุลและความสอดคล้องกันของทั้งสามมิติสำคัญของเมือง คือ 1) สร้างความสมดุลทางสังคมและวัฒนธรรม 2) สร้างความสมดุลทางเศรษฐกิจ และ 3) สร้างความสมดุลทางสิ่งแวดล้อม โดยเกิดจากความร่วมมือของประชาชนและทุก ๆ ภาคส่วนที่มีความเกี่ยวข้อง จากแนวคิดการพัฒนาดังกล่าว พบว่าสามารถสรุปการสร้างสมดุลในทั้ง 3 มิติ ของเมืองเกียวโต ได้ดังนี้

1. การสร้างความสมดุลทางวัฒนธรรม โดยเริ่มจากการอนุรักษ์ และฟื้นฟูอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ของเมืองเกียวโต ให้สามารถดำรงอยู่และถ่ายทอดไปสู่คนรุ่นหลัง ให้ได้มากที่สุด ผ่านการวางผังเมืองและกำหนดเขตพื้นที่อนุรักษ์ รวมไปถึงการบังคับใช้กฎหมาย และกฎระเบียบ ต่างๆ อย่างเคร่งครัด
2. เมื่อสามารถอนุรักษ์จุดเด่นและอัตลักษณ์ของเมืองไว้ได้แล้ว หลังจากนั้นคือการนำอัตลักษณ์ และมรดกทางวัฒนธรรมของเมืองในการพัฒนาและสร้างมูลค่าให้กับมิติทางเศรษฐกิจ โดยมี จุดเชื่อม ระหว่างมิติทั้ง 2 ด้าน คือ การสร้างความโดดเด่นให้กับพื้นที่ทางวัฒนธรรม ผ่านการ ท่องเที่ยวและการสนับสนุนพาณิชย์กรรมหรืออุตสาหกรรมท้องถิ่น อย่างสร้างสรรค์
3. การสร้างความสมดุลทางสิ่งแวดล้อม โดยอาศัยนโยบายและมาตรการทางสิ่งแวดล้อม เพื่อลด มลพิษ ทางอากาศ หรือ การเพิ่มพื้นที่สีเขียว เป็นสำคัญ อาทิ โครงการการจัดทำพื้นที่จักรยาน หรือ โครงการ Walking City Kyoto เพื่อลดการใช้พลังงานและมลพิษจากการคมนาคม โดย การสร้าง ความสมดุลทางสิ่งแวดล้อมจะส่งผลต่อการสนับสนุนมิติทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ ด้วยเช่นกัน

การพัฒนาทั้ง 3 มิติ จะเป็นการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชน ภายในเมือง และในทาง กลับกัน คุณภาพชีวิตของคนในเมือง จะเป็นการสนับสนุนกลับต่อมิติทางสังคมวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และ

จะพบว่าเมืองเกียวโตมีแนวทางการพัฒนาโดยอาศัยการขับเคลื่อน และการสร้างความสมดุล ในทั้ง 3 มิติ สำคัญ คือ ด้านวัฒนธรรม , ด้านเศรษฐกิจ และ ด้านสิ่งแวดล้อม ให้มีความสอดคล้องและ สนับสนุนซึ่งกันและกัน หลังจากนั้นความสมดุลในแต่ละมิติ จะส่งผลเป็นการสนับสนุนคุณภาพชีวิตของ ชาวเมืองและคุณภาพของเมือง ในขณะเดียวกัน คุณภาพชีวิตของชาวเมืองและคุณภาพเมืองจะส่งผล สนับสนุนสะท้อนกลับไปสู่มิติแต่ละด้าน ในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และส่งผลต่อการ พัฒนายกระดับทางเศรษฐกิจในชุมชน เป็นวัฏจักรได้อย่างสอดคล้อง สัมพันธ์กันและยั่งยืน ทั้งนี้ แนวทางการพัฒนาดังกล่าวของเมืองเกียวโต อาศัยการประสานความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมของทั้ง ภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน ในพื้นที่ เป็นสำคัญ

นอกจากนี้ ในปัจจุบันเมืองเกียวโตได้มีการวางวิสัยทัศน์ของเมืองในอีก 10 ปีข้างหน้า (ตั้งแต่ปี ค.ศ.2011-2020) โดยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและมุ่งพัฒนาในทุกๆมิติทั้งทางวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นการพัฒนาเมืองให้มีความสมดุลในทุกๆด้าน ดังนี้

รูปที่ .... แสดงวิสัยทัศน์ในอนาคตของเมืองเกียวโต Kyoto's vision of the future
(ที่มา : <http://www2.city.kyoto.lg.jp/koho/eng/>)

Kyoto's vision of the future

- 1) Harmonizing the global environment and prosperous living “Kyoto : Environmental symbiosis and a low-carbon city” เกียวโตจะเป็นสัญลักษณ์ของเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- 2) History and culture are creatively used for the generations to come “Kyoto : An international city with a Japanese heart” เกียวโตจะเป็นเมืองนานาชาติแต่หัวใจญี่ปุ่น
- 3) Traditions and wisdom are made use of and prosperous living is supported “Kyoto : A city that cultivates industry that increasingly contributes to the environment and society” เกียวโตจะเป็นเมืองแห่งอุตสาหกรรมที่ยังคงไว้ซึ่งกระบวนการผลิตแบบดั้งเดิมพร้อมเปิดรับเทคโนโลยีใหม่ๆ
- 4) Life and living are defined and comfort , safety and happiness can be experienced “Kyoto : A city that supports one another and where autonomy is live” เกียวโตจะเป็นเมืองแห่งความอบอุ่นอารีและเมืองแห่งการมีส่วนร่วม
- 5) Everyone can learn and develop together and young people who bear the future can grow “Kyoto : A city of learning”
- 6) Humanity work with vigor and enthusiasm and live a rich lifestyle at home and community “Kyoto : A city where true work-life balance can be achieved” เกียวโตจะเป็นเมืองที่เราสามารถสร้างสมดุลระหว่างการทำงานและการใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพ

จากวิสัยทัศน์ ดังกล่าว เมืองเกียวโตได้แบ่งประเด็นยุทธศาสตร์ออกเป็น 4 ด้านที่สำคัญ ได้แก่ ด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นการพัฒนาและให้ความสำคัญกับมิติในทุกๆด้านอย่างสมดุล อีกทั้งเพื่อตอบสนองต่อความสำเร็จของวิสัยทัศน์และประเด็นยุทธศาสตร์ที่ได้กำหนดไว้ทางเมืองเกียวโตได้มีการกำหนดเป้าประสงค์และกลยุทธ์ในแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์ ไว้ดังนี้

1) Environment (ด้านสิ่งแวดล้อม)

การเป็นเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้นลดการใช้พลังงานของประชาชนและชุมชน

เป้าประสงค์ที่ 1 : เยาวชนของเกียวโตเห็นถึงคุณค่าและความสำคัญ ในทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของเมือง

เป้าประสงค์ที่ 2 : มุ่งสู่การเป็นเมืองคาร์บอนต่ำ “Low carbon city”

เป้าประสงค์ที่ 3 : พัฒนาเทคโนโลยีสีเขียวและการนำพลังงานกลับมาใช้ใหม่ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เป้าประสงค์ที่ 4 : ลดการปล่อยของเสียจากภาคประชาชนและภาคธุรกิจ

เป้าประสงค์ที่ 5 : ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมและตระหนักถึงการรีไซเคิล

กลยุทธ์

Strategy to build a low-carbon , resource-circulating city

กลยุทธ์ทางด้านสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้นการลดก๊าซเรือนกระจกจากภาคครัวเรือนและภาคธุรกิจ โดยการใช้พลังงานให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุดผ่าน 3 แนวทางหลัก คือ 1) การเพิ่มอัตราและการใช้พลังงานทางเลือกหรือการนำพลังงานเสียนากลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด 2) ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์และเพิ่มทรัพยากรภายในเมืองให้เพิ่มมากขึ้น และ 3) การสร้างระบบอุตสาหกรรมใหม่ โดยผสมผสานและบูรณาการกับระบบอุตสาหกรรมและเทคนิคดั้งเดิมของท้องถิ่น

Strategy to build pedestrian friendly Kyoto

กลยุทธ์ทางด้านสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้นการลดก๊าซเรือนกระจกและการใช้พลังงานให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด โดยการพัฒนาระบบการขนส่งสาธารณะภายในเมือง อีกทั้งมาตรการการสนับสนุนให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวร่วมกันเดินทางด้วยการใช้ระบบขนส่งสาธารณะในการดำเนินชีวิตประจำวันหรือการท่องเที่ยว

2) Cultural (ด้านวัฒนธรรม) และ 3) Economy (ด้านเศรษฐกิจ)

มุ่งพัฒนาให้ประชาชนและเยาวชนตระหนักถึงความสำคัญของมรดกทางศิลปะและ วัฒนธรรมภายในพื้นที่ พร้อมทั้งการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ รวมไปถึงสร้างความจดจำในการเป็น เมืองแห่งวัฒนธรรม ในระดับสากล

เป้าประสงค์ที่ 1 : สร้างความมั่งคั่งทางศิลปวัฒนธรรม

เป้าประสงค์ที่ 2 : ศิลปวัฒนธรรมกลายเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของประชาชน

เป้าประสงค์ที่ 3 : สร้างความมั่งคั่งทางสังคมโดยศิลปวัฒนธรรม

เป้าประสงค์ที่ 4 : อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและใช้วัฒนธรรมเป็น ตัวนำในการสร้างพลังให้สังคม

กลยุทธ์

Strategy to create a historical and culturally rich city

กลยุทธ์ทางวัฒนธรรม โดยมุ่งเน้นสร้างการจดจำและชื่อเสียง ให้เมืองเกียวโตเป็นเมืองแห่ง ศิลปะและวัฒนธรรม ในระดับนานาชาติ ผ่านมรดกทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และ การ สร้าง ถ่ายทอดประสบการณ์ในสมบัติทางภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้กับนักท่องเที่ยวทั้งในและนอกประเทศ โดยการบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐและประชาชน เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ

Tourism strategy to pursue the essence of travel

กลยุทธ์ทางวัฒนธรรม โดยมุ่งเน้นให้เมืองเกียวโตกลายเป็นจุดหมายหมายของนักท่องเที่ยวทั้งในและ นอกประเทศ โดยการสนับสนุนการท่องเที่ยวแบบ Mice (Meetings , Incentive Travel , Conventions , Exhibitions หรือ Events) ผ่านการจัดประชุมนานาชาติ หรือ การจัดนิทรรศการนานาชาติ โดยมี จุดประสงค์เพื่อสร้างการตระหนักรู้และความเข้าใจทางมรดกวัฒนธรรมให้กับนักท่องเที่ยว และเป็น การ สนับสนุนให้นักท่องเที่ยวอยู่ภายในเมือง โดยใช้ระยะเวลาที่ยาวนานขึ้น

3) Social (ด้านสังคม)

สนับสนุนด้านสิทธิมนุษยชน และสร้างความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงาน รวมไปถึงสนับสนุน ความ ร่วมมือระหว่างรัฐบาลท้องถิ่นและประชาชนในการกำหนดและแก้ไขปัญหาภายใน พื้นที่ของตน และมุ่งพัฒนาเยาวชนให้มีศักยภาพในการมีส่วนร่วม

Civic life and community

เป้าประสงค์ที่ 1 : มีชุมชนที่สามารถตอบสนองและแก้ไขปัญหาภายในพื้นที่ตนเองได้มากขึ้น

เป้าประสงค์ที่ 2 : ความร่วมมือระหว่างรัฐบาลท้องถิ่นและรัฐบาลกลางมีความเข้มแข็งมากขึ้น

เป้าประสงค์ที่ 3 : องค์กรประชาสังคมมีการประสานงานและดำเนินงานร่วมกับชุมชนท้องถิ่น มากขึ้น

Growth and participation of youth

เป้าประสงค์ที่ 1 : พัฒนาทักษะในการใช้ชีวิตให้กับ

เป้าประสงค์ที่ 2 : สนับสนุนเยาวชนในการมีส่วนร่วมกำหนดวิถีชีวิตของตนเองและการกำหนด แผนพัฒนาในอนาคต

Human rights and gender equality

เป้าประสงค์ที่ 1 : ประชาชนทุกคนมีพื้นที่สำหรับการแสดงความคิดเห็น

เป้าประสงค์ที่ 2 : พลเมืองมีความเข้าใจและยอมรับในความแตกต่าง ซึ่งกันและกัน

เป้าประสงค์ที่ 3 : สร้างความปลอดภัยและขจัดความรุนแรงที่เกิดกับผู้หญิง

Secure civic life

เป้าประสงค์ที่ 1 : ประชาชนมีการช่วยเหลือและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

เป้าประสงค์ที่ 2 : ลดอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นทางถนน

เป้าประสงค์ที่ 3 : ลดอัตราการเกิดอาชญากรรม ภายในเมือง

กลยุทธ์

Strategy to vitalize local communities

มุ่งสร้างหลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงาน และประสานความร่วมมือ การมีส่วนร่วมระหว่างเทศบาลเมืองเกียวโตกับประชาชน ภาคธุรกิจ และรัฐบาลท้องถิ่นใกล้เคียง ตลอดจนส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมและจัดกิจกรรมภายในท้องถิ่นด้วยตนเอง

Strategy to raise children together

ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบ่มเพาะเยาวชน ของตนให้เติบโตได้อย่างมีศักยภาพ โดยการจัดตั้ง ศูนย์ “Kyoto citizens : Charter for Nurturing Children together” และสนับสนุน ให้ภาคเอกชนจัดตั้งศูนย์การศึกษาให้แก่เยาวชน

จุดเด่นของเมืองเกียวโต

1. การเป็นพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ที่สามารถอนุรักษ์วัฒนธรรมให้คงอยู่ ควบคู่ไปกับการยกระดับทางเศรษฐกิจ และสอดคล้องกับกระแสการพัฒนาเมืองสมัยใหม่ ได้อย่างลงตัว ผ่านการบังคับใช้กฎระเบียบ ข้อบังคับ และการจัดวางผังเมืองอย่างเป็นระบบ

2. หน่วยงานท้องถิ่นทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคม ได้ให้ความสำคัญกับการร่วมมือและประสานงาน เพื่อพัฒนาและผลักดันให้เมืองเกียวโตกลายเป็นเมืองแห่งการอนุรักษ์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ควบคู่ไปกับความคืบคั่งทางเศรษฐกิจ

3.ความสามารถในการสร้างความโดดเด่น การรับรู้และการสืบทอดทาง ศิลปะ วัฒนธรรมและ
อัตลักษณ์ของเมือง ให้แก่นครรุ่นหลังและนักท่องเที่ยว โดยสามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจได้ ผ่านงาน
เทศกาลประจำปีที่สำคัญ ตลอดจนงานฝีมือและงาน หัตถกรรม ที่เกิดจากนวัตกรรมและอุตสาหกรรม
ท้องถิ่น รวมไปถึงการ จัดทำ Mascot เพื่อเป็นสัญลักษณ์และตัวแทนอัตลักษณ์ของเมือง

4.5 กำหนดโอกาสและแนวทางในการพัฒนาเมืองที่ต้องการ

หากพิจารณาจากแนวทางการพัฒนาและความสำเร็จของเมืองต้นแบบเมืองเกียวโตแล้ว จะ
พบว่าเขตพระนครมีลักษณะและบริบท รวมทั้งจุดเด่น ที่คล้ายคลึงกับเมืองเกียวโตมาก ทั้งการมีอัต
ลักษณ์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม อันทรงคุณค่า ประกอบกับการมีภาคประชาชนที่มีศักยภาพและ
เข้มแข็ง ดังนั้นจึงเป็นโอกาสอย่างยิ่งของเขตพระนครในการนำแนวทางการพัฒนาดังกล่าวของเมือง
เกียวโต มาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาพื้นที่เขตพระนครให้มีความสมดุลทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ และ
วัฒนธรรม ดังนั้นเพื่อนำไปสู่การพัฒนาตามแนววิสัยทัศน์ของเขตพระนครที่ว่า “ เป็นนครแห่งการ
ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ” จึงมีการกำหนดแนวทางการพัฒนาของเขตพระนครดังนี้

แนวทางการพัฒนาที่หนึ่ง L : Local identity การสร้างให้เขตพระนครเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิง
วัฒนธรรม เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและอัตลักษณ์ เขตพระนคร ผ่านการสร้างจุดเด่นและทำให้
เป็นที่รู้จักในวงกว้างของบุคคลทั้งภายในและภายนอกเขตพระนคร กล่าวคือ ภายในเขตพระนครเปี่ยม
ไปด้วยอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ทว่าในปัจจุบันอัตลักษณ์ที่หลากหลายเหล่านั้น มิได้มีการฟื้นฟูหรือ
เผยแพร่ให้เป็นที่รู้จัก และขาดการสืบสานไปสู่คนรุ่นหลัง อย่างชัดเจน ดังนั้นทางเขตพระนครจึงต้องมี
การสร้างจุดเด่นทางอัตลักษณ์ ดังกล่าว โดยมีแนวทาง คือ การนำศิลปะเข้ามาประยุกต์ และสร้าง
สัญลักษณ์ เพื่อเผยแพร่ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ตลอดจนประเพณี ของแต่ละศาสนา ชาติพันธุ์ ภายใน
เขตพื้นที่ ได้อย่างสร้างสรรค์ เพื่อสร้างการตระหนักรู้ในอัตลักษณ์ของเมืองให้กว้างขวางมากที่สุด

แนวทางการพัฒนาที่สอง I : Integrate การสร้างความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของทุก ๆ ภาค
ส่วน ผ่านการจัดตั้งศูนย์ความร่วมมือภายในพื้นที่ โดยมีบทบาทในการประสานความร่วมมือจากทั้ง
ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมและภาคประชาชน ทั้งในและนอกเขตพระนคร ในการร่วมกัน
กำหนดแนวทางการ พัฒนา

แนวทางการพัฒนาที่สาม F : Fabulous economics การสร้างความสมดุลในการพัฒนาโดยใช้ข้อได้เปรียบทางวัฒนธรรมและอุตสาหกรรมท้องถิ่นในการสร้าง พัฒนาและยกระดับทางเศรษฐกิจภายในชุมชน

แนวทางการพัฒนาที่สี่ E : Environment การพัฒนาสิ่งแวดล้อมและเพิ่มพื้นที่สีเขียว เพื่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนในเมือง รวมไปถึงสามารถต่อยอดให้สอดคล้องกับการพัฒนาทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจได้

In 2032 : การกำหนดยุทธศาสตร์หรือการดำเนินงานต้องมีการจัดลำดับความสำคัญโดยคำนึงถึง ประโยชน์หรือผลกระทบในกรอบระยะยาว เพื่อการพัฒนาเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โดยแนวทางการพัฒนาดังกล่าว จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวเขตพระนครและการพัฒนาไปสู่การเป็นเมืองแห่งความสมดุล (balance city)

จากการกำหนดแนวทางการพัฒนาเขตพระนครดังกล่าว จึงเป็นแนวทางและส่วนช่วยในการสร้าง สัมพันธภาพและความสมดุลทางสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม ผ่านการกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ และกลยุทธ์ ภายในเขตพระนครได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางการทำเมืองต้นแบบเมืองมรดกโลกจอร์จทาวน์ ประเทศมาเลเซีย

ปีนัง (เรียกเฉพาะไทย) หรือ George Town เป็นเมืองเอกของรัฐปีนัง ประเทศมาเลเซีย ตั้งอยู่ทางตะวันออกเฉียงเหนือของเกาะปีนัง

ตัวเมืองมีประชากร 720,202 คน แต่หากรวมบริเวณพลคือเกาะปีนัง, เซบรังไปร, ซูไงปตานี และกูลิม ก็จะมีประชากร 2,251,042 คน และจะถือเป็นมหานครที่ใหญ่เป็นอันดับสองของมาเลเซีย [6]

เมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม ค.ศ. 2008 จอร์จทาวน์และมะละกาถูกขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกอย่างเป็นทางการ เนื่องจากมีภูมิสถาปัตยกรรมและวัฒนธรรมที่ไม่ซ้ำใครทั้งในตะวันออกเฉียงและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

แนวเมืองต้นแบบของศิลปะ

“ตะลอนเที่ยว” ขอทำความถึงสตรีตอาร์ตในจอร์จทาวน์ให้ฟังเสียหน่อยว่า สำหรับคำว่า “สตรีตอาร์ต” นั้นมีความหมายที่กว้างขวางและสามารถพบเห็นได้ตามสี่มุมของเมือง แต่สตรีตอาร์ตที่แบบกวนเมือ (Ernest Zaccaria) ลอนดอน แล

ในงาน George Town Festival 2012 ซึ่งเป็นงานเทศกาลเกี่ยวกับศิลปะที่จัดขึ้นเป็นประจำในเมืองจอร์จทาวน์ นายเออร์เนสท์ก็มีส่วนร่วมแสดงฝีมือด้วยกับโครงการ “Mirrors George Town” ซึ่งเป็นการวาดภาพต่างๆ บนผนังกำแพงในเมืองจอร์จทาวน์ โดยภาพวาดเหล่านั้นแสดงให้เห็นถึงผู้คนหลากหลายเชื้อชาติและวัฒนธรรมที่อาศัยอยู่ในเมืองแห่งนี้ โดยตอนเริ่มต้นนั้นเออร์เนสท์ได้วาดไว้ 8 ภาพ แต่ภายหลังที่ทีมงานก็ได้วาดภาพอื่นๆ เพิ่มเติม จนภาพวาดเหล่านี้กลายเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาที่จอร์จทาวน์เพื่อมาชมงานศิลปะเหล่านี้กัน และได้รับความนิยมทั่วโลก เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นิยมระดับโลก

“จอร์จทาวน์” ยังได้รับยกย่องให้เป็นเมืองมรดกโลกคู่กันกับเมืองมะละกา เมื่อเดือนกรกฎาคม ปี 2551 เนื่องด้วยมีภูมิสถาปัตยกรรมและวัฒนธรรมที่งดงามและมีคุณค่า โดยภายในเมืองจอร์จทาวน์นั้นมีการอนุรักษ์อาคารบ้านเรือนโดยเฉพาะอาคารโคโลเนียลสไตล์ซิโน-โปรตุกีส ไว้ได้เป็นอย่างดี โดยทั่วทั้งเมืองจะเห็นอาคารบ้านเรือนสวยๆ แบบนี้ที่มีสีสันสดใสแตกต่างกันไป ได้บรรยากาศความเป็นเมืองเก่าที่มีเสน่ห์ยิ่งนัก

ต้นแบบเมืองแห่งการท่องเที่ยวระดับโลก : Unique art of the community

จากการศึกษาและวิเคราะห์พื้นที่ของเขตพระนครทำให้ได้รู้ถึงจุดเด่นหลายอย่างไม่ว่าจะเป็นทั้งทางวัฒนธรรม มนุษย์ ที่ดิน รวมทั้งการเทียบเคียงต้นแบบจากเมืองเกียวโต และเมือง และจากวิสัยทัศน์ของเขตพระนคร คือ “ เป็นนครแห่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ”

เพื่อให้ได้ซึ่งแนวทางในการพัฒนาเขตพระนคร โดยหลักแนวทางในการพัฒนาเมืองเขตพระนครอย่างสมดุล (Balance city) คือ การให้ความสำคัญและดำรงรักษาวัฒนธรรมอันล้ำค่าในพื้นที่เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชนผ่านทุนวัฒนธรรม โดยการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในพื้นที่เพื่อร่วมส่งเสริมและพัฒนาทุนวัฒนธรรม โดยมีเขตพระนคร

ยุทธศาสตร์เขตพระนคร

ประเด็นยุทธศาสตร์ ที่ 1 ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว ประกอบด้วย

1. สนับสนุนให้มีการอนุรักษ์ สืบค้นหา พัฒนา โบราณสถานและแหล่งท่องเที่ยวตลอดจนการบำรุงรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยภาครัฐ เอกชน และประชาชน
2. เสริมสร้างให้เขตพระนครเป็นเมืองท่องเที่ยวนานาชาติ โดยอาศัยศักยภาพของศิลปวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวสำคัญและทรัพยากรอื่น ๆ ในท้องถิ่น
3. เพิ่มประสิทธิภาพและจัดให้มีการปรับปรุงภูมิทัศน์อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง
4. จัดให้มีระบบข้อมูลให้บริการด้านท่องเที่ยวโดยใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตสมัย

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 สนับสนุนให้มีแหล่งเศรษฐกิจเพื่อการท่องเที่ยว ประกอบด้วย

1. ส่งเสริมและพัฒนาแหล่งเศรษฐกิจดั้งเดิม ซึ่งมีการจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์อันมีชื่อเสียงแพร่หลายสู่มาตรฐานสากลมีความโดดเด่นและเป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยวในระดับนานาชาติ
2. สนับสนุนให้มีการสร้างเศรษฐกิจพื้นบ้านในชุมชนสืบสานสู่สากล

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 สนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมและสร้างกระบวนการเรียนรู้วัฒนธรรมประกอบด้วย

1. เสริมสร้างและปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนและชุมชนต่าง ๆ รู้และเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ให้ยั่งยืน

1. ส่งเสริมให้มีคุณภาพระหว่างศิลปินวัฒนธรรมทั้งเก่าและใหม่ในท้องถิ่น

โครงการ Unique art of the community

วัตถุประสงค์และที่มาของโครงการ

เป็นโมเดลโครงการที่ใช้ศิลปะในการฟื้นฟูและส่งเสริมเมืองให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ เพื่อนำไปพัฒนาโครงพื้นที่ “คลองโอ่งอ่าง” เพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน **sustainable tourism**

ซึ่งเกิดจากการสำรวจในพื้นที่ของเขตพระนครจะเห็นว่าบนกำแพงมีการวาดรูปอย่างสร้างสรรค์จึงเกิดเป็นความคิดว่าศิลปะก็สามารถทำให้เป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่แสดงถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นชาวพื้นเมืองและวิถีชีวิต อย่างเช่นตัวอย่างเมืองที่ประสบความสำเร็จทางด้านสร้างสรรค์ศิลปะให้เป็นเอกลักษณ์ของเมือง คือ เมือง George Town เมืองหลวงของบราซิล ในประเทศบราซิลได้รับเลือกให้เป็นเมืองมรดกโลกในปี 2008 ยูเนสโกเป็นประกันความคุ้มค่าในความงาม งานศิลปะข้าง

ถนน Street Art

โดยโครงการจะสกัดเอกลักษณ์ของเขตพระนครจุดเด่นของเมืองอยู่ที่ความหลากหลายทางศิลปะ วัฒนธรรม หากแยกตามหนังสือแหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีชีวิตของกรุงเทพมหานคร สำหรับของเขตพระนครที่มี**1.แหล่งวัฒนธรรม ศิลปะการแสดง**

- บ้านดุริยประณีต หรือบ้านบางลำพู ก่อตั้งโดยครุฑดุริยประณีตแหล่งสืบทอดสำนักดนตรีไทยที่มีความเข้มแข็งอย่างต่อเนื่อง

- เทศกาลละครกรุงเทพมหานคร สวนสันติชัยปราการ เป็นความร่วมมือระหว่าง กระทรวงวัฒนธรรมประชาคมบางลำพูและเครือข่ายละครกรุงเทพและส่วนอื่นๆ มารวมตัวเพื่อสร้างพื้นที่การแสดงงานศิลปะ เช่นละครแบบขนบนิยม การแสดงพื้นบ้าน ของศิลปินชั้นครู การแสดงละครเด็ก

2.แหล่งวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี เขตพระนคร

- ประเพณีสงกรานต์ย่านบางลำพู จัดขึ้นทุกปีวันที่ 13 -15 เมษายน มีการแสดงมหรสพที่หลากหลายให้นักท่องเที่ยวและผู้ชมได้

- ประเพณีสงกรานต์ ถนนข้าวสาร สถานที่ยอดนิยมเล่นกิจกรรมตั้งไปทั่วโลก

3.แหล่งวัฒนธรรม กีฬาและนันทนาการ เขตพระนคร

-ศูนย์เยาวชนเทเวศร์ ดำเนินกิจกรรมต่างๆด้านพลศึกษาและศิลปะ อาทิ นาฏศิลป์ไทย คหกรรม ศิลปะ ดนตรีไทยและมีการส่งเสริมนักเรียนเข้าประกวดในงานต่างๆ เพื่อส่งเสริมทักษะให้นักเรียน

4.แหล่งวัฒนธรรม ช่างฝีมือ เขตพระนคร

- การแทงหยวก ชุมชนวัดใหม่อมตரச ช่างตีทองคำเปลว ตรอกบวรรังสี
- บ้านปักชুমละคร

5.แหล่งวัฒนธรรม คหกรรมศิลป์ เขตพระนคร

แพรงสรรพศาสตร์- แพรงนรา-แพรงภูธรและตลาดพาหุรัด

แพรงสรรพศาสตร์ หรือ แพรงสรรพสารท เป็นย่านการค้าที่อยู่ระหว่างถนนตะนาวกับถนนอัษฎางค์ มีร้านอาหารหลากหลาย เช่น ร้านชุกถิ่นขนมหวาน ขนมเบื้องไทยแม่ละเมียด ร้านราดหน้า 40 ปี ร้านไก่ย่างโบราณ ภัตตาคารไก่ย่างรสเด็ก ร้านผลไม้แช่อิ่ม

แพรงนรา เป็นย่านการค้าที่ตั้งอยู่ระหว่างวัดสุทัศน์เทพวรารามราชวรมหาวิหารกับวัดมหรณพารามวรวิหาร เป็นย่านร้านอาหารเก่าแก่นานาชนิด เช่น ขนมจีนน้ำยาปลาช่อนคุณจันทร์แพรงนรา ร้านกวยจีบน้ำขมิ้นมัสยา ร้านเฮียหลอชวนชิม ร้านข้าวหมูแดงเฮียเถ่า

แพรงภูธร เป็นร้านค้านค้าที่อยู่ระหว่างถนนตะนาวและถนนอัษฎางค์ ริมคลองหลอด เป็นแหล่งรวมร้านอาหารเก่าแก่ที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ และร้านสมัยใหม่หลายแหล่ง เช่น ร้าน ก.พานิช ร้านโชติจิตร ร้านกวยเตี๋ยวนื้อกิมทอง ร้านบะหมี่แพรงภูธร ร้านเปาะเปี๊ยะสองหมวย ร้านโจนมสด ร้านยี่เหล้าตั้งจิวหลี ร้านอาหารจีนเก่าแก่ ร้านบุญทอนโภชนา ร้านสมองหมูเซลล์ชวนชิม ร้านต้มยำสมองหมู ร้านโภชนีสภาคาร ร้านใบชาอ่องอวกี่

ตลาดพาหุรัด เป็นแหล่งขายขายผ้าตัดเสื้อสำเร็จรูป รวมถึงอาหารชาวอินเดียน เป็นศูนย์กลางทางสังคมของชาวซิกข์และเป็นแหล่งชาวอินเดียน นอกพื้นที่เหล่านี้จากนี้ยังปราชญ์ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สถานศึกษา และมหาวิทยาลัย ที่เป็นแหล่งวัฒนธรรมชีวิตที่จะเป็นแหล่งถ่ายทอดวัฒนธรรมได้

โดยการกระบวนการของการเรียนรู้และหาถึงเอกลักษณ์ของชุมชน โดยการประยุกต์หลักการ ปฏิบัติการด้านการจัดการภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน (Community Based Disaster Risk Management: CBDRM) เปลี่ยนมาเป็น CBUCM (Community Based Quiet Culture Management)หลักการด้านปฏิบัติการจัดการเอกลักษณ์ของชุมชน และร่วมมือกับภาคเอกชน สถานศึกษาในการเข้าได้ว่า “เอกลักษณ์ของชุมชน” มากกว่าไปนั้น จะมีการจัดประชาชนการประกวด

ออกนำเสนอศิลปะของแต่ละพื้นที่โดยเปิดโอกาสให้มีการแข่งขันประกวด ในทุกภาคส่วน เพื่อเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเปิดให้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ บริหารการจัดการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพกับวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง โดยมีการเพิ่มศักยภาพของประชากรในชุมชน ได้ด้วยการแข่งขันที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

เมื่อได้เอกลักษณ์ของชุมชนที่ถ่ายทอดออกมาเป็นภาพวาดลงกำแพงเพื่อถ่ายทอดเรื่องราวของวิถีชีวิต ของชุมชนในพื้นที่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเพื่อเป็นแลนด์มาร์คใหม่ของกรุงเทพฯ รวมไปถึงต่อยอดการพัฒนาพื้นที่ให้เกิดการใช้ประโยชน์สูงสุดของพื้นที่ในรูปงานเทศกาลที่จะเกิดขึ้นในรูปแบบของแหล่งชุมชนของเขตพระนคร

การดำเนินโครงการ

แผนที่ 1 กิจกรรม CBUCM (Community Based Quiet Culture Management ในแต่ละชุมชน โดยใช้โครงการเป็น “แคมป์อาสาสายธารของชุมชน...” หรือ VCDD ARSA Camp (Villagers collaboration and community Development)”)

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ฝ่ายพัฒนาชุมชนเขตพระนคร ชุมชนในเขตพระนคร นักศึกษา บุคคลที่สนใจ

วัตถุประสงค์

1. เป็นหลักสูตรเพื่อการเรียนรู้และเข้าถึง “เอกลักษณ์ของชุมชน” ตลอดจน วิถีชีวิต วิสัยทัศน์ องค์ความรู้ แรงบันดาลใจ ผู้กลุ่มเป้าหมายให้สามารถถ่ายทอดและ สามารถออกแบบประกอบกรนำเสนอ “Unique art of the community” ให้เหมาะสมกับกระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้หรือ ประสบการณ์การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ซึ่งนำไปสู่องค์ความรู้พื้นฐานของวัฒนธรรม (knowledge-based culture)

2. เป็นหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างการสร้างเครือข่ายพันธมิตรและการจัดการองค์ความรู้ของชุมชนระหว่างกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยน เชื่อมโยงเครือข่ายความสัมพันธ์ ขยายฐานการความร่วมมือ ประสานงาน รวมถึงสร้างโอกาสการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรม มุมมอง ข้อเสนอแนะระหว่างกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมด้วยกันเองทั้งในปัจจุบันและอนาคต

3. เป็นหลักสูตรเพื่อแสดงศักยภาพทางในการเป็น เมืองกรุงเทพน่าอยู่ขององค์กร ที่ดำเนินตามยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์กรุงเทพมหานคร และยุทธศาสตร์ของสำนักงานเขตพระนคร

3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1). ผู้เข้าร่วมอบรมสามารถนำ องค์ความรู้ ความเข้าใจ ความคิดสร้างสรรค์ กระบวนการ ทักษะ เครื่องมือและวิธีการอื่นๆ ตลอดจนเกิด Unique art of the community” ที่นำวัฒนธรรมเอกลักษณ์ของชุมชน ไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2). เกิดการสร้างเครือข่ายพันธมิตรทั้งชุมชน สำนักงานเขตและภาคเอกชน ได้รับประโยชน์ร่วมในร่วมกันพัฒนาพื้นที่การท่องเที่ยวและเกิด Unique art of the community”

3). มีกลุ่มคนที่จะเป็นผู้สืบทอดเอกลักษณ์ของชุมชนอย่างมีศักยภาพรองรับการเปลี่ยนแปลงของกระแสนวัตกรรม เพื่อให้ดำรงไว้ซึ่งความเป็นไทย และสามารถนำไปสู่การสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งในระดับมหภาคและจุลภาคได้

4.การออกแบบลักษณะกิจกรรมและลักษณะงาน

4.1 การออกแบบลักษณะกิจกรรม

การจัดทำโครงการและออกแบบลักษณะกิจกรรม “VCDD ARSA Camp (Villagers collaboration and community Development)” สำหรับกลุ่มเป้าหมายมีความสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมในการสร้างเมืองต้นแบบการท่องเที่ยวระดับโลก : Unique art of the community โดยอิงจากวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ในการดำเนินงานแผนยุทธศาสตร์กรุงเทพมหานคร

โดยยึดหลัก ยุทธศาสตร์กรุงเทพมหานคร ควบคู่กับแนวคิดในการพัฒนาเมือง เช่น Sustainable cityและแนวคิดในการวิเคราะห์เมือง เช่น Capital Analysis รวมถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของกรุงเทพมหานครที่ยึดหลักการ “ การพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development) กรอบแนวคิด “การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน”(sustainable tourism) และ “การมีส่วนร่วม” (participatory approach) ของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเน้นให้กลุ่มผู้เข้าร่วมอบรมได้รับการถ่ายทอดมรดก การคิดวางแผน และการถ่ายทอดออกมา

ในด้านมหานครแห่งเศรษฐกิจและการเรียนรู้

1. มิติเมืองแห่งโอกาสทางธุรกิจและการลงทุน
2. มิติแห่งการท่องเที่ยวระดับโลก

หลักการจัดกิจกรรมนี้ได้อิงจากแผนยุทธศาสตร์กรุงเทพมหานคร ระยะที่ 2 และแผนปฏิบัติการราชการสำนักงานเขตพระนคร รวมถึงแผนแม่บทเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร ตามวิสัยทัศน์ พันธกิจของกรุงเทพมหานคร เพื่อให้จะให้ประเด็นยุทธศาสตร์ต่างๆ ในส่วนของมิติของสามารถช่วยขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ตามกลยุทธ์ที่ว่าไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.2) วิธีการฝึกอบรม

คณะทำงานได้ออกแบบวิธีการฝึกอบรมเพื่อให้สอดคล้องและตอบรับกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์และความต้องการในเรื่องการนำภาพวาดที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของชุมชน แนวทางประสบการณ์และความชำนาญของในชุมชน และทฤษฎี และแนวคิดวิธีการในการคิดค้นและสกัดเอกลักษณ์ของชุมชน จะช่วยสร้างศักยภาพในการคิดค้นวิเคราะห์และสกัดเอกลักษณ์ของชุมชน ได้อย่างต่อเนื่องด้วยทักษะวิธี หลักการ แนวคิด และประสบการณ์ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการคิดวิเคราะห์และการริเริ่มสร้างสรรค์จากผู้ร่วมอบรมเอง และผ่านประสบการณ์ลงมือปฏิบัติจริงโดยวางโครงสร้างลักษณะ

ที่มุ่งเป้าการมีส่วนร่วมของชุมชน การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ได้ในระยะเวลาของการร่วมกิจกรรม ผ่านรูปแบบของการฝึกอบรมทั้ง 7 รูปแบบดังนี้

รูปแบบที่ 1 กิจกรรมละลายพฤติกรรม (ice-breaking activities) ผู้ที่เข้าอบรมร่วมกิจกรรมเพื่อสร้างสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และก่อให้เกิดพฤติกรรมที่เหมาะสม

รูปแบบที่ 2 การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เพื่อให้ผู้เข้าฝึกอบรมได้รับความรู้จากการบรรยายของวิทยากรพร้อมทั้งการนำความรู้ที่ได้มาใช้ในเชิงปฏิบัติการ

รูปแบบที่ 3 การสัมมนา (Seminar) เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจจากการบรรยายของวิทยากร พร้อมทั้งมีการแลกเปลี่ยนแนวคิดและประสบการณ์ระหว่างผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม อันจะนำไปสู่ผลการอภิปรายต่อไป

รูปแบบที่ 4 การสอนแบบโครงการ (Project Design) เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ทำโครงการตามที่ตนสนใจ โดยจะได้ศึกษาหลักการ วิธีการเลือกเรื่องที่จะศึกษา การวางแผน การลงมือทำ และปรับปรุงเพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์

รูปแบบที่ 5 การให้ตัวอย่างจากกรณีศึกษา (Case Study) เพื่อให้ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมได้ทำความเข้าใจรายวิชานั้นๆ ได้อย่างชัดเจนจากบริบทที่แตกต่างและเป็นรูปธรรม

รูปแบบที่ 6 การฝึกอบรมเชิงสถานการณ์จำลอง (Simulation based training) เพื่อสร้างประสบการณ์ พร้อมทั้งฝึกทักษะและลงมือปฏิบัติผ่านเหตุการณ์เสมือนจริง

รูปแบบที่ 7 การศึกษาดูงานนอกสถานที่ (Field Trip) เพื่อสร้างประสบการณ์จริงผ่านการลงพื้นที่ พร้อมทั้งศึกษาแนวคิดและแนวปฏิบัติจากหน่วยงานที่มีประสิทธิภาพ

5. ลักษณะกิจกรรม

ซึ่งมุ่งเน้น 2 ส่วนในแต่แบ่งได้

1. ส่วนเนื้อหา : เพื่อให้แนวทางการศึกษาค้นคว้าและแนะนำแหล่งข้อมูล พร้อมทั้งเทคนิคการวิเคราะห์
2. ส่วนการลงมือปฏิบัติ : ลงมือปฏิบัติในการหาข้อมูล วิเคราะห์และเขียนแผนธุรกิจแห่งนวัตกรรม ในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

หมวด Care Knowledge Sharing แสวงหาองค์ความรู้แห่งเอกลักษณ์ของชุมชน

สร้างกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมระหว่างผู้นำชุมชน ชาวบ้าน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของชุมชน และนักท่องเที่ยวต่างชาติ ในส่วนของการสร้างเอกลักษณ์เกิดจากวัฒนธรรมพื้นฐานของชุมชน การสื่อความหมายเอกลักษณ์ของชุมชนมีวิธีการคือการใช้คำขวัญและสโลแกน, การใช้นโยบาย, การสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์และอนุสรณ์สถาน, การอนุรักษ์สถาปัตยกรรม, การจัดงานประเพณี งานเทศกาลและกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว ส่วนการสื่อสารนั้น มีการสื่อสารระหว่าง

หน่วยงาน การสื่อสารระหว่างหน่วยงานกับชาวบ้านในชุมชน และการสื่อสารไปยังนักท่องเที่ยว 3. การทำให้เกิดการรับรู้เอกลักษณ์ในกลุ่มนักท่องเที่ยวพบว่าเอกลักษณ์ที่เกิดการรับรู้ รวมถึงสร้างเข้าใจถึงการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน(Sustainable tourism) การท่องเที่ยวชุมชนเมือง (urban tourism) รวมถึงการสร้างแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural attractions) การพัฒนาเชิงอนุรักษ์ (conservative development)

ส่วนที่ 2 ส่วนการลงมือปฏิบัติ : การนำเสนอโครงการและภาพวาดที่แสดงเอกลักษณ์ของชุมชน

วิธีการฝึกอบรม : กิจกรรมละลายพฤติกรรม (ice-breaking activities) การประชุม หรือ การอภิปรายกลุ่มย่อย (group discussion) การสอนแบบโครงการ (Project Design) การให้ตัวอย่างจากกรณีศึกษา (Case Study)

6. คุณสมบัติผู้เข้ารับการฝึกอบรม

- ผู้ที่สนใจไม่จำกัดอายุ ไม่จำกัดเพศ จำกัดอาชีพ
- ผู้ที่สนใจเกี่ยวกับเอกลักษณ์ชุมชนในท้องถิ่น

7. ระยะเวลา

ช่วงระยะเวลา 2 วัน ของแต่ละชุมชนที่กลุ่มเป้าหมายสนใจ เพื่อได้ไปเรียนรู้ ศึกษาวิเคราะห์เนื้อหา มรดกของแต่ละชุมชน และร่วมประกวดนำเสนอ “Unique art of the community”ของชุมชนที่สนใจ เพื่อนำไปนำภาพนี้ไปสร้างเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ในการพัฒนา “โครงเอย่าง”

แผนที่ 2. กิจกรรม โครงการ เขตพระนคร The Villa Quarter Flea Market

เป็นของการที่จะสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนต่างๆของเขตพระนคร เปิดพื้นที่ให้ชุมชนแต่ละส่วนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรม เป็นกิจกรรมที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาจับจ่ายใช้สอย หรือ พบปะกับวัฒนธรรมของพื้นที่นี้ได้ เดือนละ 2 ครั้ง โดยแบบออกเป็นโซนบูธของดีชุมชนที่เกี่ยวข้องกับของดีของชุมชน อาหาร การกิน ของสะสม หรือศิลปะอันน่าสนใจ และอีกโซนการแสดงวัฒนธรรม และศิลปะการแสดง เช่น เป็นการแสดงดนตรีไทยของนักเรียนบ้านดนตรีไทยในย่านบางลำพู หรือ เป็นการแสดงการแทงหยวกกล้วย หรือ เป็นเวทีสาธารณะแลกเปลี่ยนประสบการณ์และการเรียนรู้ โดยมีการเวียนการมาของชุมชน เพื่อไม่เกิดความเบื่อหน่าย การการจัดครั้งต่อไป สามารถถึงจุดคนที่สนใจเพิ่มมากขึ้น

ระยะเวลาของกิจกรรม ช่วงบ่าย – ช่วงกลางคืน ของทุกกลางเดือน

ตัวชี้วัดโครงการ

ประชาชนสามารถเข้าถึงพื้นที่สาธารณะหลักได้ในระยะทางไม่เกิน 7 กิโลเมตรไม่น้อยกว่า ร้อยละ 20
หน่วยงานที่รับผิดชอบ

สำนักงานเขตพระนคร

สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร

ภาคเอกชน อาทิ ผู้ประกอบการบริษัทต่างๆ

ภาคประชาชน อาทิ เครือข่ายชุมชนในเขตพระนคร

บทที่ 6 สรุป

เขตพระนคร เป็น 1 ใน 50 เขตการปกครองของกรุงเทพมหานคร อยู่ในกลุ่มเขตกรุงเทพมหานครกลาง ถือเป็นเขตอนุรักษ์เมืองเก่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมทางฝั่งพระนคร เนื่องจากมีสถานที่สำคัญทั้งทางด้านวัฒนธรรมและด้านการเมืองการปกครองตั้งอยู่เป็นจำนวนมากซึ่งเขตพระนครเป็นที่ตั้งของเกาะรัตนโกสินทร์ใน ปัจจุบันเป็นแหล่งท่องเที่ยวในเชิงประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีอันงดงามและทรงคุณค่า รวมไปถึงการเป็นเมืองแห่งความหลากหลายทางศาสนาและความเป็นพหุทางวัฒนธรรมของชาวพุทธ ชาวคริสต์ และชาวมุสลิม จึงส่งผลให้เขตพระนครมีความสำคัญและความเป็นเอกลักษณ์ในเชิงของการเป็นเมืองแห่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

ที่มีแหล่งท่องเที่ยวและโบราณสถานที่สำคัญมากมาย เช่น พระบรมมหาราชวัง วัดพระศรีรัตนศาสดาราม สนามหลวง ศาลหลักเมือง Museum of Siam มัสยิดจักรพงษ์ เสาชิงช้า อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย พร้อมทั้งศักยภาพทางด้าน ภูมิศาสตร์ โครงสร้างพื้นฐาน และการคมนาคม ตลอดจนสถาบันหลักทางสังคม อาทิ โรงเรียน ความสามารถของหน่วยงานราชการ อย่างไรก็ตาม กระแสการพัฒนาและความเป็นเมืองสมัยใหม่ในปัจจุบัน ได้เข้ามาสู่เขตพระนคร ตลอดจนการเจริญเติบโตของธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการการรองรับและรักษาความเป็นเมืองในเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท่ามกลางกระแสการพัฒนา รวมไปถึงการนำศักยภาพของพื้นที่ในการใช้ประโยชน์ควบคู่ไปกับการพัฒนา พร้อมทั้งใช้โอกาสเหล่านี้ในการเชื่อมโยงและเพิ่มความหลากหลายของการปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม ของคนในพื้นที่

เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์วัฒนธรรมของเขตพระนครไว้ ด้วยสาเหตุดังกล่าว จึงเป็นปัจจัยและเหตุผลสำคัญในการอนุรักษ์วัฒนธรรมให้คงอยู่เพื่อสร้างอัตลักษณ์ให้กับพื้นที่และสามารถเป็นแลนด์มาร์คแห่งใหม่ของกรุงเทพมหานคร จะต้องทำอย่างไร เพื่อค้นหาแนวทางผ่านวิสัยทัศน์ของเขตพระนคร คือ เป็นนครแห่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ และพัฒนาผสมผสานกับยุคสมัยใหม่จึงจัดทำโครงการนำร่อง **Unique art of the community** ทั้งนี้คณะที่ปรึกษาจัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่า โครงการนำร่อง Unique art of the community ของเขตพระนคร กรุงเทพมหานครจะ

สามารถเป็นกรอบในการดำเนินงานอย่างมีทิศทางและบรรลุวิสัยทัศน์ของสำนักงานเขตพระนคร
กรุงเทพมหานครและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนใน
พื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล